

Skaitmeninis mokymasis aukštojoje mokykloje studijuojant germanistiką

Daumantas Katinas, Eglė Kontutytė (sud.)

Skaitmeninis mokymasis aukštojoje mokykloje studijuojant germanistiką

Daumantas Katinas, Eglė Kontutytė (sud.)

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Leidinyi parengtas vykdant projektą Germanistik Digital 2020-1-SK01-KA226-HE-094271, kuris iš dalies finansuojamas Europos Komisijos. Atsakomybę už šį leidinį prisiima autorės ir autoriai. Komisija ir nacionalinė agentūra SAAIC nėra atsakingos už leidinyje pateiktą informaciją.

Skaitmeninis mokymasis aukštojoje mokykloje studijuojant germanistiką

Daumantas Katinas, Eglė Kontutytė (sud.):

© Autorės ir autoriai

Hana Bergerová | Ūščio prie Labės Jano Evangelisto Purkino universitetas

Agnese Dubova | Ventspilio aukštoji mokykla

Olivera Durbaba | Belgrado universitetas

Milka Enčeva | Mariboro universitetas

Simona Fraštková | Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universitetas

Monika Hornáček Banášová | Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universitetas

Veronika Jičínská | Ūščio prie Labės Jano Evangelisto Purkino universitetas

Daumantas Katinas | Vilniaus universitetas

Eglė Kontutytė | Vilniaus universitetas

Dzintra Lele-Rozentāle | Ventspilio aukštoji mokykla

Alja Lipavic Oštir | Mariboro universitetas

Danijela Vranješ | Belgrado universitetas

Recenzentės

prof. dr. Ineta Balode

dr. Liljana Kač

© Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universitetas, 2023

1-as leidimas

puslapiai

ISBN: 978-80-572-0327-8

Turinys

Pratarmė <i>Leidėjai</i>	5
Aktualios švietimo tendencijos ir projektas „Germanistik Digital“ <i>Monika Hornáček Banášová</i>	7
Kalbotyros žinių perteikimas nuotoliniuose užsiėmimuose <i>Monika Hornáček Banášová</i>	12
Konstruktivistinis požiūris: kalbotyros studijų pavyzdys <i>Alja Lipavic Oštir</i>	17
Skaitmeninių įrankių naudojimas mokantis lingvistinius reiškinius <i>Simona Fraštková</i>	24
Apie dalyko žinių perteikimą ir kompetencijų ugdymą skaitmenizuotame leksikologijos kurse <i>Daumantas Katinas</i>	43
Freimai, jų taikymas ir elektroninis mokymas(is): atvejo tyrimas <i>Hana Bergerová</i>	49
Mokslo komunikacija skaitmeninėje eroje. Apie pranešimo seminare kompleksškumą: tarpdisciplininis ir tarpkultūrinis požiūris <i>Dzintra Lele- Rozentāle</i>	56
Rašymo kompetencijos ugdymas pasitelkiant skaitmenines priemones <i>Agnese Dubova</i>	62
Medijomis grįsta didaktika ir dalykinės kalbos kompetencijos įgijimas studijuojant germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse <i>Eglė Kontutytė</i>	68
Elektroninis mokymasis ir atminties vietų prieiga mokantis vokiečių kaip užsienio kalbos <i>Milka Enčeva</i>	74

Praktinio užsienio kalbų mokymo skaitmeninėje aplinkoje iššūkiai ir siūlomi sprendimai	80
<i>Danijela Vranješ</i>	
Skaitmeninis literatūros mokslas: iššūkiai studijuojant germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse	85
<i>Veronika Jičínská</i>	
Švietimas ekonomikos krizės(-ių) laikotarpiu ir nuotolinis mokymas kaip prielobstis arba aklavietė	91
<i>Olivera Durbaba</i>	

Pratarmė

Ši publikacija yra „Erasmus +“ projekto „Germanistik Digital“ (GEDI) (2020-1-SK01-KA226-HE-094271) dalis, kuriuo siekiama prisidėti prie naujas galimybes atveriančio ir naujus iššūkius keliančio skaitmeninio mokymo(si), kuris tapo neatsiejama germanistikos studijų dalimi. Šis poreikis kilo, viena vertus, po koronaviruso pandemijos, atsiradus ir įsitvirtinus naujoms skaitmeninio mokymosi tendencijoms, formoms ir galimybėms. Kita vertus, skaitmeninis mokymasis suteikia daugiau galimybių kintant germanistikos studijų pobūdžiui, kai studentų skaičius bei studentų vokiečių kalbos lygis mažėja, o studijų programos atsiveria tarptautiniam studijuojančiųjų ratui. Tai galima pasakyti ir apie daugelio kitų filologijų studijų programas.

Projekto koordinatorius – Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universiteto Slovakijoje Germanistikos katedra. Projekto partneriai – Usčio prie Labės Jano Evangelisto Purkino universiteto (Čekija), Ventspilio aukštosios mokyklos (Latvija), Belgrado universiteto (Serbija), Mariboro universiteto (Slovėnija) ir Vilniaus universiteto (Lietuva) germanistikos katedros.

Projekto tikslas yra parengti germanistikos studijų internetinius kursus negimtakalbiams studentams bei metodines šių kursų rekomendacijas dėstytojams. Projekto laisvai prieinami kursai, skirti tiek įtraukti į esamus germanistikos studijų kursus, tiek mokyti savarankiškai, suteikia galimybę įvairių šalių germanistikos studentams įgyti ne tik germanistikos dalykų žinių (kalbotyros, literatūros, kultūros ir vokiečių kalbos), bet ir pastaruoju metu vis svarbiau tampančių skaitmeninių kompetencijų. Kursai parengti, išanalizavus projekto partnerių, universitetų, studijų programų ir atsižvelgus į aktualius darbo rinkos poreikius, tad gali būti taikomi daugelyje germanistikos studijų vykdančių universitetų. Kursai atvirai prieinami šiuo adresu: <https://gedi.germanistik-ucm.eu>.

Kitas projekto tikslas – parama dėstytojams, dirbantiems su skaitmenine mokomąja medžiaga. Kad dėstytojams būtų lengviau taikyti projekto kursų medžiagą, parengti metodiniai patarimai, padėsiantys dirbti su skaitmeniniais kursais ar patiems rengti skaitmeninius pratimus bei kitokias skaitmenines kursų dalis. Metodiniai patarimai pateikiami kartu su mokymosi medžiaga projekto svetainėje.

Be, minėtų metodinių patarimų, prisidėsiančių prie pedagogų skaitmeninių kompetencijų tobulinimo, kurios – ypač pokovidinėje eroje – tapo neatsiejamos nuo mokymosi proceso aukštojoje mokykloje, parengta ir ši publikacija, siekianti supažindinti visų pirma aukštųjų mokyklų įvairių kalbos ir filologijos studijų programų dėstytojus su skaitmeninėmis mokymo(si) galimybėmis, su šios mokymo(si) formos problemomis ir jų sprendimo būdais.

Leidinį sudaro projekto dalyvių iš visų projekto partnerių - universitetų - parengti straipsniai, kuriuose nagrinėjami įvairūs skaitmeninio mokymo(si) klausimai: pvz., kalbotyros reiškinių mokymasis taikant skaitmeninius metodus, skaitmeninės mokymosi galimybės viešojo kalbėjimo kurse, sinchroninio ir asinchroninio mokymosi etapų derinimas mokantis vokiečių kalbos ir kultūros, skaitmeniniai įrankiai, taikomi mokantis užsienio kalbos, skaitmeninių kompetencijų ugdymas(is) mokantis dalykinės kalbos, skaitmeniniai išteklių ir galimybės literatūros kursuose. Rengdami publikacijas, projekto dalyviai ir dalyvės, rėmėsi ne tik savo

skaitmeninės mokymo medžiagos rengimo ir taikymo mokymo procese patirtimi, bet ir teorinėmis įžvalgomis bei skaitmeninį mokymą(s) reglamentuojančiais dokumentais.

Kadangi šis straipsnių rinkinys, parengtas lietuvių kalba, yra skirtas ne tik germanistams, bet visų pirma kitų filologijų ir kalbų pedagogams, leidinyje pateikiami trumpesni straipsnių, publikuotų vokiečių kalba, variantai. Taip siekiama išryškinti tuos bendruosius skaitmeninio mokymosi aspektus, kurie yra svarbūs ir gali būti taikomi ne tik germanistikos studijų programų, bet ir kitų filologijų ar kalbų dalykams.

Leidėjai

Aktualios švietimo tendencijos ir projektas „Germanistik Digital“

Monika Hornáček Banášová, Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universitetas, Slovakija

Gyvename pasaulyje, kuriame dalykus, kuriuos lengva mokyti ir išbandyti, taip pat lengva suskaitmeninti ir automatizuoti. Pasaulis mus apdovanoja ne tik už tai, ką žinome – „Google“ juk viską žino –, bet ir už tai, ką galime padaryti su tuo, ką žinome. Ateityje dirbtinis intelektas bus siejamas su žmonių kognityviniais, socialiniais ir emociniais įgūdžiais bei vertybėmis – taip teigiama „EBPO Mokymosi kompase 2030“ [URL 1], kuriame kalbama apie visuomenės pokyčius ir su jais susijusį būtiną švietimo sistemos pritaikymą.

Mokyklos nebelaikomos savarankiškais vienetais, bet didesnės ekosistemos, kurioje jos veikia, dalimi. Mokyklose siekiama dirbti pagal mokymo programą, kurioje pripažįstamas tarpusavio sąsajų ir tinklų kūrimo poreikis, o ugdymo tikslai papildomi pilietiškumo ugdymu. Tokioje mokymo programoje būtų atsižvelgiama į atskirų besimokančiųjų skirtumus ir pripažįstama, kad kiekvienas besimokantysis turi skirtingas žinias ir gebėjimus, taip pat skirtingas nuostatas ir vertybes, todėl gali mokytis skirtingais būdais. Dėl šių priežasčių ateityje mokymo programos turės būti ne statiškos, o dinamiškos. Jos sudarys sąlygas nelineiniam mokymuisi, užuot numačiusios, kad visi besimokantieji turi daryti linijinę pažangą pagal vieną standartizuotą mokymosi programą. Jos turės būti lankstesnės ir labiau pritaikytos prie individualių poreikių, kad visi besimokantieji galėtų ugdyti savo unikalius talentus ir išnaudoti visą savo potencialą (OECD Lernkompass 2030: 14). „EBPO Mokymosi kompase 2030“ įvardijami ir išsamiau aprašomi septyni elementai, kurių reikia besimokantiesiems, kad jie galėtų aktyviai kurti pageidaujamą ateitį (OECD Lernkompass 2030: 20–21):

1. Mokinių veikmė ir bendra veikmė

Mokinių veikmė remiasi nuostata, kad besimokantieji sąmoningai turi daryti teigiamą įtaką savo gyvenimui ir aplinkai, siekdami savo tikslo. Atsakingais aktyviais veiksmais jie kuria savo ateitį ir užtikrina visuomenės gerovę. Besimokantieji atranda ir ugdo savo kompetenciją imtis veiksmų pačiam ir formuoti pačiam save (veikmė), bet taip pat paisydami ir kitų interesų (bendra veikmė). Šią kompetenciją jie ugdomi palaikydami interaktyvius, abipusiai palankius santykius su bendraamžiais, pedagogais, tėvais ir bendruomenėmis.

2. Transformuojančios kompetencijos

„EBPO Mokymosi kompasas 2030“ įvardija tris transformuojančius gebėjimus, kurie reikalingi besimokantiesiems, kad jie veiktų sėkmingai, prisidėtų prie mūsų pasaulio ir kurtų geresnę ateitį: gebėjimas kurti naują vertę, gebėjimas sušvelninti įtampą ir suderinti pasirinkimus bei gebėjimas prisiimti atsakomybę.

3. Esminiai pagrindai

„EBPO Mokymosi kompasas 2030“ nurodo šiuos mokymosi pagrindus, kurie yra būtina tolesnio mokymosi sąlyga: bendrieji gebėjimai, žinios ir požiūris bei vertybės. Jie yra pagrindas, norint ugdyti mokinių veikmę ir transformuojančias kompetencijas.

4. Žinios

„EBPO Mokymosi kompase 2030“ žinios suprantamos kaip teoriniai principai ir idėjos bei praktinis supratimas, kuris susiformuoja iš patirties, įgytos praktiškai atliekant tam tikras užduotis. Išskiriamos keturios skirtingos žinių rūšys: atskirų dalykų žinios, tarpdisciplininės žinios, episteminės žinios ir procedūrinės žinios.

5. Gebėjimai

„EBPO Mokymosi kompase 2030“ gebėjimais laikomi tokie asmens gebėjimai bei pajėgumai, kuriuos taikydamas asmuo galėtų atlikti užduotis ir atsakingai naudotis žiniomis taip, kad pasiektų savo tikslą.

6. Požiūris ir vertybės

Požiūris ir vertybės – tai principai ir įsitikinimai, kuriais vadovaudamasis žmogus siekia savo ir visuomenės gerovės.

7. Kompetencijų tobulinimo ciklas „Numatyti, veikti, apmąstyti“ (ciklas NVA)

Numatymo etapu besimokantieji apsvaisto, kaip veiksmai, kurių imasi šiandien, galėtų paveikti ateitį. Veiksmų etapu besimokantieji realizuoja norą ir gebėjimą imtis veiksmų gerovei kurti. Apmatymo etapu besimokantieji tobulina mąstymą, kad vėliau sėkmingai galėtų kurti savo, visuomenės ir aplinkos gerovę.

„EBPO mokymosi kompasas 2030“ – dinamiška koncepcija ir ambicinga ateities ir švietimo vizija. „EBPO mokymosi kompasas 2030“ turėtų besimokantiesiems parodyti, kaip orientuotis, padėti jiems prasmingai ir atsakingai rasti savo kelią, užout akiai sekus pedagogų nurodymus ar instrukcijas (plg. OECD Lernkompass 2030: 23).

Esminiai pagrindai, žinios ir gebėjimai

Anot „EBPO mokymosi kompaso 2030“, laikui bėgant skaitymo, rašymo ir skaičiavimo gebėjimai keisis.

Kadangi skaitmeninimas ir dideli duomenų rinkiniai vis svarbesni darosi įvairiose gyvenimo srityse, besimokantieji turi gebėti dirbti su skaitmeniniu turiniu ir dideliais duomenų kiekiais (OECD Lernkompass 2030: 51–52). Skaitmeninis raštingus paremtas tais pačiais gebėjimas kaip ir „tradicinės“ kompetencijos, tačiau skaitmeniniame kontekste prisideda skaitmeniniai įrankiai ir įgūdžiai. Šie mokymosi pagrindai susiję su žiniomis ir gebėjimais, daro įtaką vieni kitiems ir sustiprina vieni kitus.

Išskiriamos keturios žinių rūšys (OECD Lernkompass 2030: 62ff.):

- **Atskirų dalykų žinios** apima konkretaus dalyko sąvokas ir išsamų turinį, pvz., matematikos ar kalbų, yra pamatinės žinios ir suteikia pagrindą kitų formų žinioms įgyti ir kaupti.
- **Tarpdisciplininės žinios** yra vieno dalyko sąvokų ir turinio susiejimas su kitų dalykų sąvokomis ir turiniu. Šios žinios tampa vis svarbesnės siekiant suprasti ir spręsti sudėtingas problemas. Norint išspręsti įvairias sudėtingas problemas, reikia gebėti mąstyti tarpdiscipliniškai ir suprasti ryšius.
- **Episteminės žinios** – tai supratimas, kaip patyrę tam tikros srities specialistai dirba ir mąsto. Šios žinios padeda studentams atpažinti ir suprasti išmokytojų dalykų paskirtį ir pritaikomumą bei plėsti savo srities žinias.

- **Procedūrinės žinios** yra supratimas, kaip kas nors daroma, kokia seka reikia atlikti veiksmus ar išdėlioti etapus, kad būtų pasiektas numatytas tikslas. Dalis procedūrinių žinių yra būdingos tik konkrečiai sričiai, dalis gali būti panaudojama ir kitoje srityje. „EBPO mokymosi kompasas 2030“ teikia pirmenybę procedūrinėms žinioms, kurios yra perkeliamos, t. y. kurias besimokantieji gali taikyti įvairiomis aplinkybėmis ir situacijomis problemoms spręsti.

„EBPO mokymosi kompasas 2030“ pateikia tokią santrauką: Įgydami atskirų dalykų žinių, besimokantieji taip pat mokosi užmegzti tarpdisciplininius ryšius (tarpdisciplininės žinios), taikyti žinias pagal situaciją (episteminės žinios), bei pasirinkti technikas ir metodus (procedūrinės žinios).

Atskirų dalykų žinios sudaro konceptualios struktūros pagrindą. Ši struktūra padeda suprasti dalyko turinį ir įgyti patirties. Kai besimokantieji įgyja pagrindinių dalyko žinių, jie gali, remdamiesi šiomis žiniomis, įgyti specializuotų žinių arba kurti naujas žinias (OECD Lernkompass 2030: 63).

Anot „EBPO Mokymosi kompasas 2030“, gebėjimai apibrėžiami kaip sugebėjimas ir pajėgumas įgyvendinti procesus ir atsakingai naudotis savo žiniomis siekiant tikslo (OECD Lernkompass 2030: 70). Skiriami šie gebėjimų tipai:

- kognityviniai ir metakognityviniai gebėjimai, apimantys kritinį mąstymą, kūrybinį mąstymą, mokymąsi mokyti ir savireguliaciją,
- socialiniai ir emociniai įgūdžiai, įskaitant empatiją, savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, atsakomybę ir bendradarbiavimą,
- praktiniai ir fiziniai įgūdžiai, įskaitant naujų informacinių technologijų naudojimą.

Metakognicija ir mokymasis visą gyvenimą yra svarbiausi įgūdžiai. Metakognicija apibūdinama kaip gebėjimas įvertinti savo mąstymą, kas padeda tikslingai taikyti konkrečiai situacijai tinkamus mokymosi metodus. Besimokančiųjų skaitmeniniai įgūdžiai turi tobulėti kartu su technologine pažanga. Taigi šiuo požiūriu galima daryti prielaidą, kad tiek besimokantieji, tiek pedagogai mokysis visą gyvenimą. Tam reikia lanktumo ir pozityvaus požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą, derinant su savarankišku mokymosi procesu.

Į šias teorines įžvalgas atsižvelgiama toliau aprašytame projekte.

Projektas „Germanistik Digital“

Ankstesniuose skyriuose aptartos mokymo(si) tendencijos ir sėkmingo ateities mokymo(si) skatinimo gairės buvo taikomos ir plėtojamos vykdant „Erasmus+“ projektą „Germanistik Digital“ (2020-1-SK01-KA226-HE-094271) [URL 2]. Nuolat besikeičiančioje skaitmeninėje visuomenėje turėtų būti sudarytos sąlygos naudotis naujomis mokymosi formomis. Netgi (tikėkimės) neseniai praėjusi koronaviruso krizė parodė, kad daugelis aukštojo mokslo institucijų ar studijų programų nebuvo ir nėra pakankamai pritaikytos skaitmeniniam amžiui. Prieš dvejus metus įvykęs staigus perėjimas prie improvizuoto internetinio mokymo(si) sukėlė ir papildomų sunkumų. Dėstant daugelį pagrindinių dalykų ir kitus seminarus, trūksta tinkamos skaitmeninės mokymosi medžiagos. Tačiau skaitmeninis turinys gali būti ne tik laikinas sprendimas krizinėje si-

tuacijoje, nes jis gali atverti naujas mokymo(si) individualizavimo ir diferencijavimo galimybes. Mūsų požiūriu, studentų patirtis su įvairiomis skaitmeninės sąveikos formomis ir jau sukurta skaitmeninė mokymosi aplinka turėtų būti siejama su akademinio mokymosi ir mokymosi aplinka universitetuose.

Dabartinis didaktinis iššūkis yra į besimokantįjį orientuotas mokymasis, o vadinamoji „apversta klasė“ („flipped classroom“) yra tinkamas pažangus metodas. Tai – integruotas mokymosi metodas, kai mokytojų ir besimokančiųjų vaidmenys pasikeičia, t. y. mokymo programos turinį sukuria besimokantieji, o vėliau jis pritaikomas mokyklos (internetinėje) aplinkoje. Toks mokymas(is), kai taikomi šiuolaikiniai didaktiniai principai, informacinės ir komunikacinės technologijos bei bendradarbiavimas mokantis, gali, viena vertus, geriau patenkinti besimokančiųjų mokymosi poreikius, kita vertus, padėti pritaikyti mokymo programas XXI amžiui. Įgyvendindami projektą, taip pat remiamės Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijomis: 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų [URL 3] ir 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl visapusiško požiūrio į kalbų mokymą ir mokymąsi [URL 4]. Citata iš pastarojo dokumento: „reikia išnagrinėti naujus mokymosi būdus, kuriuos būtų galima naudoti vis judesinėje ir labiau skaitmeninėje visuomenėje. Taikant skaitmenines naujoves galima mokytis vis daugiau kalbų ir praktikuotis ne tik pamokose ir pagal mokymo programas. Dabartinės vertinimo procedūros ne visai atspindi šias naujoves.“ Remdamiesi šiomis rekomendacijomis, nusprendėme atsižvelgti į skaitmeninio amžiaus naujoves bei į atvirą ir prieinamą švietimą ir būtent juos taikyti bei plėtoti projekte.

Kitas svarbus veiksnys – tas, kad daugėja studentų, kurie turi skirtingas užsienio kalbos žinias, dažniausiai pirmuosiuose studijų semestruose. Šiuo pradiniu studijų laikotarpiu svarbu užpildyti atotrūkį tarp turimų užsienio kalbos žinių ir reikiamų (metalingvistinių) dalykinių žinių. Šis veiksnys, t. y. besimokančiųjų skirtingų lūkesčių, atsirandančių dėl nevienodų užsienio kalbos žinių, tenkinimas, idealiu atveju galėtų būti siejamas su skaitmeninio amžiaus tinkamu būdu taikomomis naujovėmis. 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacijoje dėl visapusiško požiūrio į kalbų mokymą ir mokymąsi taip pat teigiama, „kad integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas, t. y. dalyko mokymas užsienio kalba, ir kalbų mokymasis pasitelkiant skaitmenines ir internetines priemones yra veiksmingas įvairiausiems besimokantiems asmenims. Kalbų mokytojai visoje Europoje galėtų naudotis tęstinio profesinio tobulėjimo galimybėmis tiek atnaujindami savo skaitmenines kompetencijas, tiek mokydami, kaip geriausiai papildyti mokymo praktiką naudojant skirtingą metodiką ir naujas technologijas. Šioje srityje jiems galėtų praversti atvirųjų švietimo išteklių rinkinys, atsižvelgiant į Europos Tarybos darbą“ [URL 4].

Tačiau ši situacija gali būti naudinga ir tuo požiūriu, kad pirmo kurso studentai turi daug darbo su skaitmeninėmis ir socialinėmis medijomis patirties, tačiau negali jos panaudoti mokymuisi. Projekto metu sukurti internetiniai mokymo(si) kursai yra priemonė, padedanti labiau individualizuoti mokymą(sį), o tai gali padėti įveikti minėtus žinių skirtumus ir kompetencijų spragas. Tai ne tik laikinas sprendimas dabartinėje situacijoje, bet ir indėlis, prisidedantis prie tvarių pokyčių ir užsienio kalbų, ypač vokiečių kalbos, mokymosi kokybės gerinimo atsižvelgiant į naujojo skaitmeninio amžiaus poreikius.

Tuo pačiu ugdomos besimokančiųjų skaitmeninės kompetencijos, jie išmoksta veiksmingai naudotis internetiniais ištekliais, skirtais studijoms ir savarankiškam mokymuisi. Taip tobulinamos ir jų mokymosi kompetencijos.

Interneto šaltiniai

URL 1: OECD (2020): OECD Lernkompass 2030. OECD-Projekt Future of Education and Skills 2030. Rahmenkonzept des Lernens: https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Lernkompass_2030.pdf (žiūrėta: 2023-03-31)

URL 2: <https://gedi.germanistik-ucm.eu> (žiūrėta: 2023-03-31)

URL 3: Tarybos rekomendacija 2018 m. gegužės 22 d. dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (2018/C 189/01): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=GA) (žiūrėta: 2023-03-31)

URL 4: Tarybos rekomendacija 2019 m. gegužės 22 d. dėl visapusiško požiūrio į kalbų mokymą ir mokymąsi
mąsi
(2019/C 189/03): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(02\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(02)&from=EL) (žiūrėta: 2023-03-31)

Kalbotyros žinių perteikimas nuotoliniuose užsiėmimuose

Monika Hornáček Banášová, Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universitetas, Slovakija

Sąvokos „žinios“ ir „įgūdžiai“ yra glaudžiai susijusios tarpusavyje. Įgūdžiai ir dalyko žinios sustiprina vienas kitą ir padeda besimokantiems geriau suprasti ir taikyti išmoktą medžiagą bei įgyti vertingų kompetencijų tolesniam gyvenimui. Sąvoka „kompetencija“ reiškia ne vien tik žinių ir įgūdžių įgijimą. Ji apima žinias, įgūdžius, elgesio nuostatus tam, kad būtų galima atitikti sudėtingus reikalavimus įvairiomis aplinkybėmis.

Vienas iš projekto "Germanistik Digital" atskaitos taškų - suprasti ir pritaikyti žinias bei įgūdžius praktiškai, atsižvelgiant į situaciją. Laikui bėgant, net ir studijų metu, besimokančiųjų pažintinė raida ir mokymosi gebėjimai gali keistis, prisitaikyti prie išorinių situacijų (pandemija, dėmesys skaitmeninėms priemonėms ir t. t.). Atsižvelgiant į tai, svarbu, kad studijuojantieji turėtų tokią studijų medžiagą, kurioje būtų atsižvelgta į jų mokymosi procesą ir kuri padėtų savarankiškai mokytis. Čia turėtų persipinti dalykinės, tarpdisciplininės, episteminės ir procedūrinės žinios. Taip studijuojantieji galėtų pritaikyti įgytas žinias prie besikeičiančių sąlygų.

Skaitmenizuotoje mokojoje medžiagoje, parengtoje projekto „Germanistik Digital“ metu, nagrinėjamos visos svarbiausios kalbotyros disciplinos - kalbotyros įvadas, fonetika, morfologija, sintaksė, leksikologija, frazeologija, taip pat ir tokios dalyko žinias gilinančios disciplinos kaip sociolingvistikos pagrindai, tarpkultūrinės kalbotyros įvadas, teksto žanrų lingvistika. Tad studijuojantiems sudaromas geras pagrindas įgyti ir plėtoti savo kalbotyros žinias.

Gramatikos vaidmuo mokant užsienio kalbos – gramatikos žinių įtvirtinimas kalbos sistemoje

Geros gramatikos (morfologijos ir sintaksės) žinios yra svarbi gero kalbos mokėjimo sąlyga. Gebėjimas „taisyklingai“ bendrauti, t. y. žinoti atitinkamos kalbos gramatikos ir sintaksės taisykles, yra kalbos mokėjimo dalis. Gramatikos žinių įsisavinimas ir teisingas jų vartojimas leidžia besimokantiems taisyklingai reikšti mintis norima kalba.

Atsižvelgiant į tai, kad mokantis užsienio kalbų orientuojamasi į praktinį kalbos žinių pritaikymą, skiriama, pasak Heyd (1991: 164), produktyvioji gramatika, t. y. struktūros, kurias besimokantieji turėtų kurti patys, ir recepcinė gramatika, t. y. struktūros, kurias besimokantieji gali tik suprasti, bet ne kurti patys. Dar viena skirtis (ten pat) yra žinios apie užsienio kalbą, t. y. taisyklių žinojimas, leidžiantis besimokantiems kontroliuoti ir analizuoti savo pačių kalbinę produkciją (pvz., skaitant) bei naudotis gramatikos žinynais, ir užsienio kalbos mokėjimas, t. y. gebėjimas taikyti gramatikos žinias vartojant kalbą.

Ši dichotomija taikoma ir germanistikos studijose. Viena vertus, čia dėstoma kalbotyra ar kalbos posistemės, tokiu atveju svarbiausia yra teorinės žinios. Kita vertus, šios teorinės žinios taikomos praktiniu lygmeniu, t. y. įgytos kalbinės žinios, gramatikos taisyklės pritaikomos vartojant kalbą žodžiu ir raštu.

Šiame straipsnyje kalbama apie gramatinių žinių perteikimą morfologijos srityje. Daugiausia dėmesio skiriama nuotolinio mokymo galimybėms sėkmingam gramatikos mokymui nuotoliniu būdu.

Gramatika mokant(is) nuotoliu - praktinis kalbos žinių įtvirtinimas

Aukštojo mokslo studijų programų reikalavimai vis labiau orientuojami į dabartinius darbo rinkos poreikius. Studijų programos turinys turi būti pritaikytas prie naujų tendencijų, derinant teorines disciplinas su praktika bei stiprinant naujas kompetencijas. Šiuo metu daug diskutuojama apie vadinamąsias ateities kompetencijas.

Didaktiniu požiūriu studijuojančiųjų motyvacijai svarbu susieti dalyko žinių taikymą su studijuojamo dalyko pritaikomumu kasdieniame ar būsimame studentų profesiniame gyvenime.

Kaip šiuos teiginius būtų galima perkelti į praktinį vokiečių kalbos studijų lygmenį, parodo toliau pateikti praktiniai patarimai apie gramatikos žinių perteikimą morfologijos dalyke. Projekto medžiaga parengta taip, kad studijuojantieji būtų skatinami naudotis nuotolinio mokymosi privalumais ir sąmoningai išnaudoti skaitmeninės erdvės galimybes. Taigi kuriant turinį atsižvelgiama ir į studentų poreikius. Šiandien besimokantieji jau priskiriami „Digital Natives1“ kartai, o skaitmeninė aplinka, į kurią tradicinių užsiėmimų metu kol kas neatsižvelgiama, tapo studijuojančiųjų kasdienio gyvenimo dalimi. Tad šiame projekte morfologijos paskaitos pritaikytos internetinei mokymosi aplinkai.

Internetinėje projekto platformoje galima rasti skaitmeninę vokiečių kaip užsienio kalbos studijų medžiagą [URL 2]. Prie kiekvieno kurso pateikiama atskirų užsiėmimų medžiaga, kursų aprašai bei metodiniai patarimai. Visą medžiagą galima rasti ne tik interneto svetainėje, tačiau ją taip pat galima atsisiųsti ir pdf formatu:

Norėdami pritaikyti paskaitas internetinei erdvei, pasirinkome paskaitas su komentarais. Ši paskaitų forma sujungia klasikinį medžiagos vaizdinį perteikimą su garso įrašu. Studijuojantieji turi paskaitų įrašus, tačiau girdi dėstytojo komentarus taip, tarsi paskaitoje dalyvautų „klasikiniu būdu“. Kiekvienos paskaitos metu studijuojantieji gali klausytis pateikiamos medžiagos ir matyti visus reikalingus dokumentus bei pas-tabas [URL 3]:

Paskaitų taip pat galima klausytis ir žiūrėti "YouTube" platformoje [URL 4]. Čia yra visos funkcijos - galima sustabdyti vaizdo įrašą bet kurioje vietoje, iš naujo jį paleisti, klausytis tam tikrų dalių vėl, klausytis kelis kartus ir t. t.

Tokios internetinės medžiagos inovatyvumą lemia tai, kad ji orientuota į šiuolaikinį užsienio kalbos, da-lyko ir mokymosi kompetencijų ugdymą skaitmeninėje aplinkoje. Besimokančiųjų mokymosi kompetencijos

ugdamos tolygiai, tačiau labiausiai skatinamas aktyvus mokymasis. Aktyvaus mokymosi koncepcijos esmė - siekis visapusiškai įtraukti besimokančiuosius į mokymosi procesą, kad jie būtų ne tik pasyvūs žinių gavėjai, bet ir aktyvūs dalyviai bei savo mokymosi bendraautorai. Nors standartinio aktyvaus mokymosi apibrėžimo nėra, jis paprastai apima mokymosi metodus, kurie orientuoti į tai, kad besimokantieji kažką darytų ir kartu apmąstytų savo mokymosi procesą [URL 5]. Besimokantieji aktyviai dalyvauja mokymosi procese, kai patys geba valdyti savo mokymosi strategijas. Čia svarbus individualus informacijos atradimo, apdorojimo ir jos taikymo procesas. Taip besimokantieji prisiima atsakomybę už tai, kas vyksta užsiėmimo metu ir už tai, kaip jie mokosi.

Toks savarankiškas besimokančiųjų mokymasis taip pat tampa individualizuotu mokymusi, nes jis grindžiamas skirtingais individualiais besimokančiųjų poreikiais ir leidžia užtikrinti tam tikrą mokymo(si) lankstumą, nes kiekvienas besimokantysis gali mokytis savo individualiu tempu. Kartu naujoji medžiaga skirta ne tik nuotoliniam, tačiau ir savarankiškam mokymui(si), o tai skatina pačių studijuojančiųjų iniciatyvą gilinti savo žinias internete.

Tokio tipo mokomoji medžiaga taip pat papildomai remia prieinamą ir įtraukųjį mokymąsi, nes ji nebėra pririšta prie mokyklos pastato, o leidžia susipažinti su medžiaga fiziškai nedalyvaujant tradicinėse paskaitose.

Minėtos kompetencijos, tokios kaip personalizuotas, savarankiškas mokymasis, prieinamas ir įtraukusis mokymasis, taip pat laikomos itin svarbiomis ir Pasaulio ekonomikos forumo ataskaitoje „Švietimo katalizatorius 4.0: investicijos į mokymosi ateitį siekiant į žmogų orientuoto atsigavimo“ [URL 6] („Pasaulio ekonomikos forumo švietimo sistema 4.0“). Ataskaitoje teigiama, kad mokymuisi tenka labai svarbus vaidmuo. Pasaulis (kuriam priskiriamas ir darbo pasaulis) nuolat keičiasi, žmonės nuolat susiduria su naujais iššūkiais asmeniniame gyvenime, studijose ir karjere. Todėl ateityje bus svarbu nuolat tobulinti turimus įgūdžius ir įgyti naujų kompetencijų, atsižvelgiant į individualius poreikius (plg. Pasaulio ekonomikos forumo "Švietimo sistema 4.0 2022": 6, URL 6). Remiantis EBPO "Mokymosi kompasu 2030", mokymosi strategijos arba „mokymasis mokytis“, kaip pagrindinės mokymosi visą gyvenimą kompetencijos, taip pat yra vienas iš švietimo tikslų daugelyje Europos šalių [URL 7].

Šie tikslai taip pat buvo svarbūs planuojant bei įgyvendinant projektą „Germanistik Digital“.

Literatūra

HEYD, Gertraude (1991): Deutsch lehren. Grundwissen für den Unterricht in Deutsch als Fremdsprache. Frankfurt am Main: Verlag Moritz Diesterweg, 1991.

Interneto šaltiniai

URL 1: Prensky, M.: Digital Natives, Digital Immigrants: <https://marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> (žiūrėta 2023-02-15)

URL 2: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/germanon/> (žiūrėta 2023-02-15)

URL 3: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/morphologie/> (žiūrėta 2023-02-15)

URL 4: <https://www.youtube.com/watch?v=bQcaC8lim80> (žiūrėta 2023-02-15)

URL 5: <https://www.panopto.com/de/blog/8-active-learning-examples-in-higher-education/> (žiūrėta 2023-02-15)

URL 6: <https://www.weforum.org/reports/catalysing-education-4-0-investing-in-the-future-oflearning-for-a-human-centric-recovery> (žiūrėta 2023-02-15)

URL 7: https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Lernkompass_2030.pdf (žiūrėta 2023-02-15)

Konstruktivistinis požiūris: kalbotyros studijų pavyzdys

Alja Lipavic Oštir, Mariboro universitetas, Slovėnija

Įvadas

Aukštosiose mokyklose šių dienų dėstytojai yra ne duomenų, kuriuos jaunuoliai iš tikrųjų gali rasti patys, perteikėjai, tačiau kuria scenarijus ir sukuria tokią aplinką, kurioje studentai kuria, koreguoja ir, jei reikia, keičia savo pačių pasaulio konstrukcijas. Tokių konstruktivistinių samprotavimų fone yra suvokimas, kad žmonės tikrovę suvokia ir patiria ne ta pačia forma, o žinios atsiranda kiekviename pažinti gebančiame subjekte (Mendl 2005: 12). Vadovaudamiesi konstruktivizmo principais, mokytojai ir dėstytojai turėtų permąstyti, iš naujo išnagrinėti ir keisti savo praktiką. Atsižvelgiant į tai, kad šiandieniniuose mokymosi procesuose noriai naudojamos skaitmeninės technologijos, perėjimas prie konstruktivizmo įgauna papildomą komponentą. Abu šie aspektai pristatomi ir aptariami šiame straipsnyje.

1 Konstruktivistinis požiūris užsienio vokiečių kalbos studijų kontekste

Mokymosi procesas yra labai individualus procesas, kuriam būdinga nuolatinė kaita, nes žmogus nuolat susiduria su nauja patirtimi (Duffy ir Cunningham, 1996). Dėl šios priežasties poreikį įgyti žinių galima patikrinti pagal patirtčių pasaulį (Glaserfeld, 1995: 8). Vadinasi, sąvokų ir žinių perdavimas vieno asmens kitam, kas kitose didaktinėse koncepcijose suprantama kaip konstanta, tėra tik iliuzija. Atsižvelgiant į tai, daugelis mokymo koncepcijų ir metodų plėtojami pagal konstruktivizmo sampratą. Dubsas (1995) kalba apie jų bendrus bruožus:

a/ turinys: konstruktivistinis požiūris orientuotas į sudėtingas, realaus gyvenimo, profesinės veiklos problemines sritis, kurias reikėtų suvokti holistiškai. Žinios turi būti kontekstualizuotos ir įgyjamos tik autentiškame kontekste.

b/ aktyvus mokymasis: besimokantieji, remdamiesi savo žiniomis, plėtoja individualų supratimą ir interpretaciją.

c/ kolektyvinis mokymasis: Individualios interpretacijos turėtų būti aptariamose įvairiose mokymosi situacijose, kad besimokantieji turėtų galimybę apmąstyti savo interpretaciją.

d/ klaidos: Konstrukcijos negali būti vertinamos kaip teisingos ar neteisingos. Klaidos, t. y. mažiau naudojamos konstrukcijos, yra natūrali mokymosi proceso dalis.

e/ besimokančiųjų ankstesnė patirtis ir interesai: Žinios visada konstruojamos remiantis jau turimomis žiniomis, todėl reikėtų atsižvelgti į ankstesnes patirtis bei interesus.

f/ jausmai ir identifikavimasis su mokymosi turiniu: Žinių konstravimas atsiranda socialinių mainų metu, o tai sukelia įvairių afektų ir emocijų.

g/ vertinimas: Žinių konstravimas vertinamas ne kaip objektyvios žinios, o taikant alternatyvias vertinimo procedūras, pavyzdžiui, mokymosi aplanką arba savęs vertinimą.

Išvardyti a-g punktai apima darbo formų užsiėmimų metu klausimą. Pirmiausia tai yra tokios formos, kurios leidžia spręsti įvairiapusiškas ir autentiškas problemas ir kartu sudaro sąlygas abipusiam keitimuisi. Užsiėmimų metu dažnai pasitaiko diskusijų, darbo poromis, vaidmenų žaidimų, grupinio darbo ir projektų. Kai kurie tyrėjai (Klein ir Oettinger 2000) siūlo mokytojams parengti problemines situacijas, kurios sukelia kognityvinius ir afektinius konfliktus ir skatina besimokančiuosius kritiškai kvestionuoti savo ir kitų užsiėmimų dalyvių požiūrį. Tokia praktika buvo patikrinta labai skirtinguose kontekstuose: nuo gamtos mokslų ir matematikos iki tarpdalykinio užsienio kalbos mokymo (Lipavic Oštir & Lipovec, 2018). Anksčiau aprašytos pagrindinės konstruktyvistinio požiūrio prielaidos rodo, kad keičiasi mokytojo ar dėstytojo vaidmuo užsiėmimų metu. Tokiuose tyrimuose kaip Bielaczyc & Collins (1999) kalbama apie mokytojų ir dėstytojų transformaciją iš žinių perteikėjų į mokymosi konsultantus. Šiuo aspektu matome tinkamas konstruktyvistinio metodo taikymo galimybes užsiėmimų metu, ypač aukštojo mokslo srityje, dėl šių priežasčių:

(1) Tikėtina, kad mokiniai, dar iki baigdami vidurinę mokyklą ar gimnaziją, yra susidūrę su konstruktyvistiniu požiūriu.

(2) Studijuojantieji aukštosiose mokyklose pažintiniu požiūriu jau yra subrendę, todėl jiems gali būti keliami ir sudėtingesni pažintiniai uždaviniai ar iššūkiai.

(3) Nuo Bolonijos procesų įgyvendinimo aukštajame moksle daugiausia dėmesio skiriama įvairiems gebėjimams, kurie turi būti ugdomi atskirose studijų programose. Pavyzdžiui, Arnoldas ir Pachneris (2011: 299) kalba apie pageidaujamą mokymosi kultūrą, galinčią parengti ateities kartas įvairiems reikalavimams. Daugiausia dėmesio skiriama įvairiapusėms savarankiško mokymosi kompetencijoms, kurias daugeliu atvejų pirmiausia reikia įgyti. Arnoldas ir Pachneris išeitį šioje situacijoje įžvelgia būtent mokymosi kultūros pokyčiuose konstruktyvistinės mokymosi kultūros link. Dėl savo raidos konstruktyvistinis požiūris atsiskleidžia kaip dinamiškas tarpdisciplininių diskusijų kontekstas (Wyrwa, 1995: 17), kuriam būdingos įvairių

mokslo sričių rezultatai. Jo kompleksškumą iliustruoja daugybė krypčių (apžvalgą pateikia, pvz., Klein ir Oettinger 2000), kurių mokymo praktikoje dažniausiai laikomasi nuosaikios konstruktyvizmo formos (plg. Merrill 1999).

Konstruktyvistinio požiūrio taikymą tam tikruose germanistikos studijų kursuose lemia šie aspektai: (A) Germanistikos studijų užsienyje specifika (vokiečių kaip papildoma kalba (Marten 2022) ir posūkis į taikomąją lingvistiką, taip pat tarpdisciplininės ir tarpdalykinės temos, be kita ko, kaip mažėjančio studentų skaičiaus pasekmės), (B) dėstymo skaitmenizavimas (vadovaujantis konstruktyvistiniu požiūriu, paskaitos vyksta bendradarbiaujant studentams ir dėstytojams), (C) tikslai ir kompetencijos (šiandieninių germanistikos studijų užsienyje tikslai ir kompetencijos gali būti pasiekti arba ugdomi tik didaktiniame kontekste, jei studijuojantieji aktyviai įtraukiami į mokymosi procesus), (D) kursų pasirinkimas (tik privalomieji kursai, tačiau kartu pristatantys tarsi įvadą į tam tikrą sritį).

2 Į konstruktyvizmą orientuota mokymo medžiaga

Projekto metu parengtą mokomąją medžiagą [URL 2] sudaro šios atskiriems kursams skirtos skaitmenizuotos paskaitos: vokiečių kalbos studijų įvadas (5 paskaitos), kalbų kontaktai (10 paskaitų), kalbos kaita (10 paskaitų) ir sociolingvistika (5 paskaitos). Visos paskaitos remiasi konstruktyvistiniu požiūriu, nors tarp jų yra skirtumų, kuriuos lemia anksčiau įgytų žinių aktyvavimo lygis. Paskaitose galima pastebėti 1 straipsnio skyriuje išvardytus konstruktyvistinio mokymo bruožus (a-g):

a/ turinys: tai, kad parengtose paskaitose orientuojamasi į kasdienį kalbos vartojimą, rodo autentiškas kontekstas, nes į paskaitas įtrauktos situacijos, susijusios su vokiečių kalbos vartojimu kasdiniame gyvenime. → Pavyzdys: Mokiniai konstruoja supratimą apie skirstymą į prokalbės ir neprokalbės kalbas išbandydami šią sąvoką vokiečių ir slovėnų kalbose ir paaiškindami pavyzdžius, kai dėl kalbų kontakto slovėnų kalboje atsiranda pavyzdžių apie substandartines atmainas, būdingas neprokalbės kalboms. Pasitelkiami autentiški kalbiniai pavyzdžiai ir besimokantieji ieško papildomų pavyzdžių socialinėse medijose, turėdami taikyti savo žinias ir supratimą apie šį kalbinį reiškinį (paskaita "Perkėlimo reiškiniai", Kursas: Kalbų kontaktai). Atskirose paskaitose kasdienis kalbos vartojimas įtraukiamas įvairia apimtimi, o paskaitose yra realaus ir profesinio gyvenimo aspektų, nes daroma prielaida, kad kalbos yra gyvi organizmai, o kalbos vartojimas yra pagrindinis paskaitų akcentas. Holistiniai aspektai pastebimi daugumoje paskaitų. Vienose jų jie atsiranda dėl palyginimo su kitomis kalbomis, kitose - dėl kitų disciplinų įtraukimo.

b/ aktyvus mokymasis: studijuojantieji aktyviai dalyvauja visose paskaitose; jie stebi kalbos vartojimą jį aprašo, lygina jį su nekalbiniais reiškiniais, gretina atskiras kalbas, daro prielaidas, atsakinėja į klausimus, aptaria savo pastebėjimus grupėse, diskutuoja apie atskirus reiškinius arba atsakinėja į klausimus kartu, apmąsto savo kalbos vartojimą ir savo požiūrį į kalbines nuostatas. Savo žinių konstravimo procesą jie užrašo raštu arba keičiasi savo mintimis žodžiu. Visose paskaitose ypatingas dėmesys skiriamas klausimo kėlimui.

Pagrindinė klausimų klasifikacija kalba apie atvirus ir uždarus klausimus, kuomet atviri klausimai atveria daugiau erdvės mokymuisi (Marton 2004) ir taip skatina įvairių pažintinę veiklą bei gilesnį supratimą. → Pavyzdys: besimokantieji paaiškina ryšį tarp termino "funkcija" ir ištraukos iš Hoffmanno gramatikos (2016: 16) (paskaita "Veiksmažodžių kategorijos", kursas "Įvadas į vokiečių kalbos studijas"). Šiame atviro klausimo pavyzdyje studijuojantieji turėtų palyginti tai, ką perskaitė, su savo bendruoju supratimu apie terminą "funkcija", kuris yra jų bendrųjų žinių dalis.

Antroji klausimų klasifikacija pagrįsta Bloomo mokymosi taksonomijomis. Tyrimai rodo, kad užsiėmimų metu (Smith et al. 2004 pagal Alexander 2006: 16, Požarnik 2009: 122) daugiausia pasitaiko žemesnių taksonomijų klausimų, o tai tiesiogiai susiję su žinių kokybe. Aukštajame moksle derėtų tikėtis klausimų aukštesnėms taksonomijoms. → Pavyzdys: norėdami atsakyti į iš pirmo žvilgsnio paprastą klausimą "Kodėl slovėnų kalboje yra daugiau germanizmų nei slovėnizmų vokiečių kalboje?", studijuojantieji turi ne tik apmąstyti ir analizuoti skirtingus dalykus, tačiau ir vertinti pagal savo nustatytus kriterijus (paskaita "Germanizmai slovėnų kalboje ir slovėnizmai vokiečių kalboje", kursas "Kalbų kontaktai").

c/ kolektyvinis mokymasis: Kolektyviniam mokymuisi įgyvendinti taikomi įvairūs metodai. Studijuojantieji atsakinėja į individualius klausimus poromis, mažomis grupelėmis arba visa grupe, jie lygina savo žinias, sukonstruotas grupėse, arba žinias konstruoja individualiai ir palygina jas grupėse. → Pavyzdys: Fišmano garsusis sociolingvistikos klausimas aptariamas grupėse, po to grupėse išdėstomos konkrečios bendravimo situacijos, kurios kontekstualizuoja klausimo supratimą (paskaita "Sociolingvistika kaip lingvistinė subdisciplina", kursas "Sociolingvistika").

d/ klaidos: Kiekvienos paskaitos didaktiniuose nurodymuose dėstytojai ras nuorodų, paaiškinimų ir pasiūlymų, kaip dirbti su paskaitų medžiaga.

e/ besimokančiųjų ankstesnė patirtis ir interesai: Daugumos paskaitų pradžioje įvairiais būdais aktyvuojama ankstesnė patirtis ir žinios. Tarp formų taip pat yra tik paprastų klausimų, kurių atsakymams gauti taikoma, pavyzdžiui, Mentimeter programėlė (arba Padlet programėlė). → Pavyzdys (citata): "Ar kada nors girdėjote šį žodį? Ką šis žodis reiškia? Slow. lusthaus" (paskaita "Kalbų tipologija: vokiečių ir slovėnų kalbų kontaktai", kursas "Kalbų kontaktai").

f/ jausmai ir tapatinimasis su mokymosi turiniu: Jausmai ir emocijos yra paskaitose nuolat vykstančių pokalbių ir diskusijų dalis. → Pavyzdys: kalbos kaitos paskaitoje pirmiausia renkami argumentai, vėliau diskutuojama apie kalbų politikos įtaką leksikos kaitai (paskaita "Kalbos kaita arba kasdien nauji žodžiai", kursas "Kalbos kaita").

g/ vertinimas: Šis pamokos komponentas neaptariamas nei paskaitose, nei didaktiniuose nurodymuose. Tai turėtų būti atskirų dėstytojų sprendimas.

Pagrindinė kiekvienos paskaitos dalis yra žinių konstravimas, kuris iš dalies jau buvo aptartas a/ punkte. Kai kuriuos elementus visgi dar reikėtų paaiškinti. Būtina žinių konstravimo sąlyga yra kalbos(-ų) stebėjimas. Patirtis rodo, kad ši kompetencija nepakankamai gerai ugdoma mokyklų kalbų pamokose. Todėl kalbos reiškiniai stebimi autentiškose situacijose, o studijuojantieji savo pastebėjimus turi užrašyti arba pristatyti žodžiu - tai galima daryti individualiai arba grupėmis.

Po stebėjimo, naudojant įvairią medžiagą, užduodami klausimai, padedantys studijuojantiems susikurti atskirų reiškinių supratimą, kaupti žinias ir prireikus palyginti jas su kitais reiškiniais arba su tais pačiais reiškiniais skirtingose kalbose. Šis etapas dažnai būna holistinis ir gali apimti tik vieną veiklą arba kelias veiklas, atliekamas logiška seka.

Kitas žingsnis apima žinių taikymą arba supratimo tikrinimą įvairiuose autentiškuose kontekstuose. Konstruojant analizuojami kalbiniai pavyzdžiai, taip pat vertinami kalbiniai veiksmai. Taip mokant pasiekiami aukštesnieji mokymosi tikslų taksonomijos (Bloomo) lygmenys. Diskusijų metu ugdomas tam tikras kūrybiškumas.

Iš pateiktų pavyzdžių aprašymo matyti, jog paskaitose vadovaujamosi EBPO "Mokymosi kompasas 2030" modeliu [URL 3] ir jame pateiktais trijų rūšių įgūdžiais: kognityviniais ir metakognityviniais įgūdžiais (kritinis mąstymas, kūrybinis mąstymas, mokymasis mokytis ir savireguliacija), socialiniais ir emociniais įgūdžiais (saviveiksmingumas, atsakomybė ir bendradarbiavimas), praktiniais ir fiziniais įgūdžiais (taip pat naudojimas naujomis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis).

Paskaitose naudojamos šios programėlės: Padlet, Mentimeter ir Kahoot! Be to, naudojamos "YouTube" ir "Google" programomis, taip pat klausomasi trumpų garso įrašų. Sprendimą naudoti programėles lėmė šie kriterijai: (I) programėlių naudojimas turi sutapti su atskirų veiklų tikslais. Vien to, kad darbas su programėlėmis yra įdomus ir motyvuojantis, nepakanka. → Pavyzdys (citata): "Jūs atliekate sociolingvistinį tyrimą, kuriuo norite nustatyti, ar jūsų universiteto studentai keikiasi dažniau nei studentės. Iš mokslinių tyrimų galima suprasti, kad vyrai keikiasi dažniau nei moterys. Kaip Jūs atliktumėte tokį tyrimą? Savo idėjas užrašykite Padlet programėlėje". (paskaita "Metodai", kursas "Sociolingvistika"). Ši veikla yra paskaitos pradžioje. Jos tikslas - apmąstyti, surinkti idėjas, taip pat suaktyvinti studijuojančiųjų pasaulio pažinimo ir metalingvistines žinias. Programėlė "Padlet" leidžia anonimiškai užrašyti idėjas, kurias vėliau galima aptarti grupėje. (II) Programėlių taikymas tinka konkrečioje veikloje, skirtoje darbui dviese arba darbui grupėje, konstruojant žinias. → Pavyzdys: Studijuojantieji grupėse ieško pavyzdžių, kai nelengva nustatyti skirtumą tarp morfemos ir žodžio. (paskaita "Dalykinis terminas: Kalbos ženklai", kursas "Įvadas į vokiečių kalbos studijas"). Šiame pavyzdyje taip pat naudojama programėlė "Padlet" tam, kad būtų galima užrašyti grupinio darbo rezultatus, šį kartą ne anonimiškai. Labai svarbus tokie veiklai yra darbas grupėse, nes grupėje galima aptarti pasiūlymus ir iš jų išsirinkti tinkamiausius. Vykdamt tokią veiklą taip pat ugdoma komandinio darbo

kompetencija (apie šios kompetencijos svarbą ateičiai skaitykite EBPO "Mokymosi kompasė 2030"). Šis pavyzdys taip pat rodo, kad programėlių naudojimas savaime neturėtų būti mokymo tikslas. Programėles reikėtų taikyti tikslingai ir atsižvelgiant į kontekstą.

3 Paskaitų įgyvendinimas

Dalis paskaitų buvo įgyvendinta 2022/2023 mokslo metų žiemos semestre Mariboro universiteto Germanistikos studijų programoje. Įgyvendinimas vyko studijų programoje numatytų kursų metu ir jį atlikau tokia apimtimi: įvadas į vokiečių kalbos studijas (3 paskaitos, pirmieji bakalauro studijų metai) ir kalbų kontaktai (5 paskaitos, antrieji bakalauro studijų metai). Po paskaitų studijuojantieji savo įspūdžius išsakė trumpoje apklausoje. Čia pateikiama rezultatų santrauka. Beveik visi besimokantieji buvo visiškai patenkinti paskaitomis ir darbu jose. Savo komentaruose jie pažymėjo tokius dalykus: medžiaga gera, buvo įdomu; yra daug pavyzdžių ir iliustracijų, o tai yra teigiamas dalykas; informacijos parinkimas geras; programėlės naudingos studijuojantiems, kurie vengia savo mintis išsakyti žodžiu - su programėlėmis jie yra motyvuojami, nes dalyvavimas yra anonimiškas; man patinka, kokia forma buvo pateikta medžiaga; medžiaga yra lengvai aprėpiama, aiškiai suskirstyta ir nuosekli. Kritikos nebuvo, išskyrus tai, kad reikėtų elgtis ekologiškiau ir nesūlyti medžiagos spausdintine forma.

Studijuojančiųjų reakcijos į darbą su paskaitomis aiškiai rodo, kad konstruktyvistiškai orientuota medžiaga yra tinkama lingvistikos studijoms. Tai galima ir reikia suprasti kaip motyvaciją panašioms darbo etapams net ir pasibaigus GEDI projektui.

Literatūra

ALEXANDER, Robin (2006): *Towards Dialogic Teaching. Rethinking Classroom Talk*. Cambridge: Dialogos.

ARNOLD, Rolf & PACHNER, Anita (2011): *Konstruktivistische Lernkulturen für eine kompetenzorientierte Ausbildung künftiger Generationen*. In: Eckert, Thomas et al. (sud.) *Bildung der Generationen*. Wiebaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften 2011, 299-307.

BIELACZYC, Katerine & COLLINS, Allan. (1999): *Learning communities in classrooms: a reconceptualization of educational practice*. In: Charles M. Reigeluth (sud.): *Instructional-design theories and models. A new paradigm of instructional theory*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates 1999, 269-292.

DUBS, Rolf (1995): *Konstruktivismus: Einige Überlegungen aus der Sicht der Unterrichtsgestaltung*. Zeitschrift für Pädagogik, 41 (6), 889-903.

DUFFY, Thomas M. & CUNNINGHAM, Donald J. (1996): *Constructivism: Implications for the design and delivery of instruction*. In: David H. Jonassen (sud.): *Handbook of research for educational communications and technology*. New York: Macmillan 1996, 170-198.

GLASERFELD, Ernst von (1995): *Aspekte einer konstruktivistischen Didaktik*. In: Landesinstitut für Schule und Weiterbildung (sud.): *Lehren und Lernen als konstruktive Tätigkeit*. Bönen: Verlag für Schule und Weiterbildung 1995, 7-14.

- KLEIN, Klaus & OETTINGER, Ulrich (2000): Konstruktivismus. Die neue Perspektive im (Sach-) Unterricht. Hohengehren: Schneider Verlag.
- LIPAVIC OŠTIR, Alja & LIPOVEC, Alenka (2018): Problemorientierter Soft CLIL Ansatz. Wien: LIT.
- MARENTIČ POŽARNIK, Barica et al. (2009): Moč učnega pogovora. Poti do razumevanja z razumevanjem. Ljubljana: DZS.
- MARTON, Ference et al. (2004): Classroom Discourse and the Space of Learning. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- MARTEN, Heiko F.: Deutsch in seinem ‚äußeren Kreis‘: Das Konzept Ergänzungssprache der Gesellschaft. Schnittstelle Germanistik, 1 (2), 195-215. <https://doi.org/10.33675/SGER/2021/2/13>
- MENDL, Hans (2005): Konstruktivistische Religionspädagogik. Münster: LIT 2005.
- MERILL, David M. (1999): Instructional transaction theory (ITT): instructional design based on knowledge objects. Charles M. Reigeluth (sud.): Instructional-design theories and models. A new paradigm of instructional theory. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates 1999, 397-424.
- WYRWA, Holger (1995): Konstruktivismus und Schulpädagogik – Eine Allianz für die Zukunft?. In: Landesinstitut für Schule und Weiterbildung (sud.): Lehren und Lernen als konstruktive Tätigkeit. Soest 1995, 15-45.

Interneto šaltiniai

- URL 1: https://ff.um.si/wp-content/uploads/AKREDITACIJA_Germanistika_ENO_1_stopnja.pdf (Letzter Zugriff am 3. 1. 2022)
- URL 2: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/germanon/> (Letzter Zugriff am 15. 02. 2023)
- URL 3: https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Lernkompass_2030.pdf (Letzter Zugriff am 16. 1. 2022)

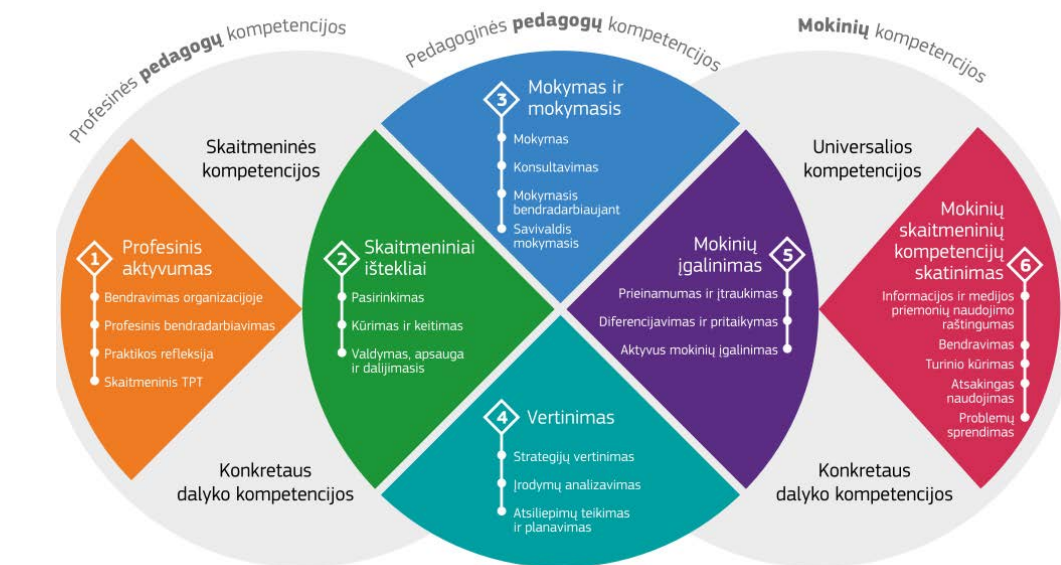
Skaitmeninių įrankių naudojimas mokantis lingvistinius reiškinius

Simona Fraštková, Trnavos Šv. Kirilo ir Metodijaus universitetas, Slovakija

Covid-19 pandemija dabar laikoma vienu iš lemiamų postūmių švietimo revoliucijai. Nors skaitmeninio lūžio padariniai pastebimi visuomenėje ir ekonomikoje bei kasdieniame gyvenime, švietimo sektorius ypač lėtai prisitaikė prie skaitmeninio pasaulio. Būtent pandemijos laikotarpis pasirodė esąs labai svarbus, nes šalys turėjo kuo greičiau prisitaikyti prie naujos situacijos ne tik sveikatos ir ekonomikos, bet ir švietimo srityje. Šiuo tikslu Europos Sąjunga paskelbė „Skaitmeninio švietimo veiksmų planą (2021-2027 m.)“, kuriuo siekiama ES valstybių narių švietimo ir mokymo sistemas pritaikyti skaitmeniniam amžiui [URL1]. Reikėtų atkreipti dėmesį į šio plano pagrindines sritis, nes jas galima laikyti esminiais momentais, reikalingais sklandžiam perėjimui nuo įprasto kontaktinio mokymo(si) prie mokymo(si) internetu, kuris įmanomas bet kokioje krizinėje situacijoje (plg. ten pat):

- efektyvios skaitmeninės švietimo ekosistemos kūrimo skatinimas;
- skaitmeninių kompetencijų ir įgūdžių skaitmeniniam lūžiui vystymas.

Išvardinti prioritetai sieja geros infrastruktūros, tinkamos techninės įrangos ir tinkamų priemonių bei platformų poreikį su būtinybe ugdyti ir skatinti patikimą pedagogų skaitmeninę kompetenciją, nes jie kuria ir mokymosi procese taiko patikimą ugdymo turinį, taip pat taikydami ir vartotojui palankius skaitmeninius įrankius. Siekiant laipsniškai ir tikslingai ugdyti ir skatinti skaitmeninę kompetenciją, 2017 m. buvo paskelbta „Europos pedagogų skaitmeninės kompetencijos sistema“ (DigComEdu) (žr. European Framework for the Digital Competence of Educators: *DigComEdu* [URL2]; lietuviškas vertimas [URL3]). Pedagogai čia apibūdinami kaip naujos kartos pavyzdžiai, kurie turi gebėti, „perduoti žinias apie tai, kaip kūrybingai ir kritiškai naudoti skaitmenines technologijas“ (plg. DigCompEdu: vertimas į lietuvių kalbą, psl. 15). Po ypač organizaciniu požiūriu sudėtingo pandemijos etapo pedagogai turėjo bent jau iš dalies tai įgyvendinti, net jei pažanga ir nebuvo tokia akivaizdi. *DigComEdu* kompetencijų sistema apima iš viso 22 šešių sričių kompetencijas. Jos pateiktos paveikslėlyje:

Pav.1. DigCompEdu kompetencijų rūšys (plg. DigCompEdu: vertimas į lietuvių kalbą, psl. 19)

Pav. 2. DigCompEdu sistemos apžvalga (plg. DigCompEdu: vertimas į lietuvių kalbą, psl. 24–25)

Vertinant *DigCompEdu* kompetencijų sistemą šio skyriaus temų kontekste, reikia pripažinti, kad kiekviena sritis yra tam tikru mastu aktuali ir kad atskiros tiek pedagogų, tiek besimokančiųjų kompetencijos gali būti skirtingu mastu ugdomos ir skatinamos atitinkamame mokymosi procese (apie skaitmenines kompetencijas mokykliniame ugdyme taip pat žr. Demčišák 2023). Paprastai tai vyksta kartu su kitų besimokančiųjų kompetencijų, kurios buvo labai svarbios dar iki spartesnio, Covid-19 pandemijos nulemtu skaitmeninio mokymosi, ugdymu ir skatinimu. Aukštojo mokslo kontekste tai yra dalykinė kompetencija, metodų kompetencija, socialinė kompetencija, socialinė-komunikacinė kompetencija ir asmeninė kompetencija, į kurias būtina atsižvelgti rengiant skaitmeninei aplinkai pritaikytą mokymosi medžiagą ir praktines užduotis

bei vykdant atitinkamą mokymosi procesą (plačiau apie bendrąsias kompetencijas aukštajame mokslo srityje žr., pvz., Ufert 2015). Skaitmeniniai įrankiai tarnauja kaip priemonės, kad šios tiek pedagogų, tiek besimokančiųjų kompetencijos būtų ugdomos skaitmeninėje aplinkoje.

Viena iš minėtųjų kompetencijų yra dalykinė kompetencija. Kadangi ji apibrėžiama kaip gebėjimas ir pasirengimas savarankiškai, dalykiškai ir metodiškai tinkamai atlikti užduotis ir spręsti problemas bei įvertinti rezultatą [URL 4], ji apima ir dalykines žinias (faktų, taisyklių ir argumentavimo žinias) [ten pat]. Priklausomai nuo studijų dalyko, tai gali būti įvairios žinios, tame tarpe ir kalbos žinios, be kurių neįsivaizduojamas kalbos mokymas ir mokymasis. Tai tiek teorinės žinios apie įvairius kalbos reiškinius, tiek jų praktinis mokymasis, nes tik išsamus darbas su šiais reiškiniais leidžia geriau juos suprasti ir suvokti jų platesnį kontekstą. Tai taikytina tiek gimtajai, tiek užsienio kalbai, kuri yra tiek kontaktinio, tiek nuotolinio mokymosi proceso objektas. Remiantis lingvistikos (taip pat kalbotyra) apibrėžimu, nes šiam terminui priskiriamas požymis „lingvistinis“, tai yra reiškiniai, susiję su kalba kaip kalbos ženklų sistema ir atskirais jos funkcionavimo aspektais, kurie tiriami ir aprašomi atskirų kalbotyros šakų. Tai – fonetika ir fonologija, morfologija, žodžių daryba, sintaksė, semantika, teksto lingvistika, stilistika, pragmatika ir kt. (plg., pvz., Metzler Lexikon Sprache 2016; Ernst 2004; Bergmann/Pauly/Stricker 2001). Taigi tyrimo objektas gali būti įvairūs kalbos reiškiniai ir jų tarpusavio ryšiai, taip pat tam tikrai kalbotyros šakai svarbūs reiškiniai, siekiant juos geriau įtvirtinti arba pagilinti jau įgytas žinias. Mokymosi procese tai priklauso nuo dalyko ir nuo pedagogo, kuris gali tiesiogiai stebėti, ar besimokantieji supranta kalbos reiškinius, ar jie ir kur turi rezervų. Savarankiškai mokantis tai lemia besimokančiojo, kuris prisiima atsakomybę už savo mokymosi procesą, saviorganizacija.

Toliau pateikiami dviejų kursų pavyzdžiai: *Einführung in die Sprachwissenschaft* ('Kalbotyros įvadas') ir *Traditionelle Syntax* ('Tradicinė sintaksė'). Jie parodys, kaip mokymosi procese naudojamos įvairios skaitmeninės priemonės, nes ypač pirmajame kurse daug dėmesio skiriama kalbai ir jos funkcionavimui. Nors daugiausia dėmesio skiriama skaitmeninių priemonių naudojimui skaitmeninėje aplinkoje, jas galima naudoti ir mokantis klasikiniu kontaktiniu būdu, nes atitinkama skaitmeninė patalpų įranga dabar yra aukštojo mokslo standartas.

Skaitmeninės priemonės – „educational programs, websites or online resources, and digital processing systems that encourage active learning, knowledge construction, and exploration in the teaching and learning process“ [URL 5]. Joms būdingos tokios savybės kaip prieinamumas, nebrangumas, interaktyvumas, patrauklumas, individualizuoto mokymosi skatinimas ir kt. Skaitmeninės priemonės naudojamos tiek pedagogų, tiek besimokančiųjų, tik skiriasi užduotys (pedagogas kuria mokymosi turinį bei rengia užduotis, o besimokantysis studijuoja ar kartoja mokymosi turinį, gilina žinias ar atlieka skirtas užduotis). Yra įvairių skaitmeninių priemonių kalbos reiškiniams mokytis. Iš asmeninės patirties žinau, kad galima dirbti su informacinėmis sistemomis, kurios daugiausia dėmesio skiria teorinėms žinioms apie atitinkamus kalbos lygmenis ar reiškinius perteikti, su platformomis, apimančiomis ir teorinius, ir praktinius aspektus (praktinius ta prasme, kad ugdomi naudotojo gebėjimai taikyti teorines žinias praktikoje; po teorinės dalies seka praktinės užduotys), taip pat su praktiniais internetiniais portalais, skirtais tik konkrečioms kalbos sritims mokytis. Tai

skaitmeniniai įrankiai, kurių struktūrą galima keisti labai ribotai; jais gali naudotis pats besimokantysis ir jos ypač tinka savarankiškam mokymuisi. Kita vertus, taip pat yra nemažai platformų ir programėlių, kurias, priklausomai nuo tikslo, galima naudoti mokymosi turiniui ir praktinėms užduotims kurti, taip pat duotoms užduotims atlikti. Toliau pateikiama informacija, kuria nesiekama pateikti išsamios studijos, yra pagrįsta šia klasifikacija.

Skaitmeninės galimybės labai palengvina mokymosi procesą, ypač aukštojo mokslo srityje, nes daug (dalykinės) literatūros, mokymosi medžiagos ir svarbios informacijos galima rasti internete. Be privalomos ir rekomenduojamos literatūros, kuri dažnai yra suskaitmeninta, galima naudotis teorinės informacijos portalais, kuriuose pateikiama informacija, skirta tam tikroms lingvistikos sritims ir jų reiškiniams. Juose galima greitai ir patikimai ieškoti įvairių lingvistinių terminų ir rasti atsakymus, pateiktus remiantis išsamia literatūra. Tai labiausiai tinka pirmai pažinčiai su tam tikra kalbotyros sritimi, nes tokiuose portaluose ypač daug dėmesio skiriama pagrindiniams aspektams ir svarbiausiems nagrinėjamų reiškinių požymiams. Jei kalbama apie vokiečių kalbos gramatiką, tai reikėtų paminėti gramatikos portalą „grammis“. Tai – Vokiečių kalbos Leibnico instituto Manheime (IdS Mannheim) informacinė sistema, pateikianti informacijos apie įvairius kalbos reiškinius. Kadangi Vokiečių kalbos Leibnico institutas yra institucija, tirianti ir aprašanti vokiečių kalbos istorinius ir dabartinius reiškinius, galima teigti, kad šis portalas yra patikimas informacijos apie vokiečių kalbą šaltinis [URL 6]. „grammis“ portale informacijos apie kalbos reiškinius galima ieškoti arba apribojus paiešką (pav. 3), arba be šio apribojimo (pav. 4).

Pav. 3. Gramatikos informacinė sistema „grammis“: filtrai apriboti paieškai [URL 7]

Ergebnisse

42 Treffer

Wissenschaftliche Terminologie

Morphem

Morphem Morpheme sind die kleinsten formal...aus nur einem **Morphem**, es ist nicht weiter in bedeutungstragende

Propädeutische Grammatik

Funktionen des Verbalkomplexes

sich mindestens aus zwei **Morphemen** zusammen. Jede der zwei erwähnten...wird von einem der beiden **Morpheme** übernommen. Dies ist etwa

Systematische Grammatik

Funktionale Bestimmung des Verbalkomplexes

Proposition) vom lexikalischen **Morphem** (lach-), Aufgabe 2 (Einordnung...- t / - te) erfüllt. Die **Morpheme** bilden jeweils in sich abgeschlossene

Grammatik in Fragen und Antworten

Walthers von der Vogelweide oder Walther von der Vogelweides – Komplexe Eigennamen im Genitiv

Beschränkung folgt auch, dass das **Genitivmorphem** -(e)s bei Gattungsnamen

Korpusgrammatik

Interpretation des Entscheidungsbaums

Fugenelement [bestimmt]" und **Fugenmorpheme** "so und nicht anders [...] systematisch

Pav. 4. Gramatikos informacinė sistema „grammis“: „morfema“ kaip paieškos žodis [URL 8]

Vargu ar yra kita tokia gerai apgalvota informacinė sistema, skirta vokiečių kalbos gramatikai, kaip „grammis“ portalas. Galimybė pasirinkti kalbos reiškinių pateikimo būdą pagal savo poreikius yra vienas iš daugelio portalo privalumų (visa gramatikos sistema, gramatikos įvadas, gramatika klausimų ir atsakymų forma). Galima paminėti, kad „grammis“ ir panašiais portalais, skirtais kitoms kalboms, gali naudotis tiek pedagogai, tiek besimokantieji. Joje pateiktomis kalbotyros žiniomis pedagogai gali naudotis rengdami teorinę mokomąją medžiagą, taip pat rengdami užduotis teorinėms kalbotyros žinioms kartoti ar gilinti, o besimokantiesiems ji gali būti naudinga tiek kaip greitai prieinamas teorijos šaltinis atliekant užduotis, tiek ieškant išsamesnės informacijos rašomo darbo tema. Besimokantiesiems gali būti nurodyta naudotis portalu, tačiau tai gali būti daroma ir netiesiogiai, pavyzdžiui, mokymosi medžiagoje pateikiant citatą iš portalo arba besimokantiesiems pateikiant užduotį, kurią jie turi atlikti naudodamiesi „grammis“. Toliau pateiktas pavyzdys iš kurso *Einführung in die Sprachwissenschaft* ('Kalbotyros įvadas'), kur antra tema yra *Morpheme – Morphemklassifizierung – morphematische Analyse – Wortbildungsarten* ('Morfemos – morfemų klasifikacija – morfeminė analizė – žodžių darybos būdai') rodo, kaip portalu gali naudotis besimokantieji:

grammis-Definition [URL 9]

2.5 Wortbildungsarten

„Wortbildung ist die Bildung von Wörtern aus Sprachmaterial, das innerhalb einer Sprache vorhanden ist. Es gibt verschiedene Verfahren, mit denen Wörter aus vorhandenem Sprachmaterial gebildet werden.“ (2)

a) Welche Wortbildungsverfahren gibt es in der deutschen Gegenwartssprache? Welche davon sind besonders produktiv? Beschreiben Sie sie und nennen Sie 3 Beispiele für jede Wortbildungsart (Google/ empfohlene Literatur)!

Pav. 5. 2-a tema „Morfemos – morfemų klasifikacija – morfeminė analizė – žodžių darybos būdai“ [URL 10]

Vienas iš laisvai prieinamų interneto šaltinių, kuriame galima rasti įvairios informacijos apie kalbos reiškinius, yra „Laisvoji enciklopedija Vikipedija“ [URL 11]. Tam tikru metu buvo diskutuojama, ar „Vikipedija“ yra neutrali žinių platforma bei patikimas žinių šaltinis ir pan. Jei šiuo klausimu ir yra įvairių nuomonių, nėra argumentų, kodėl šiuo šaltiniu nebūtų galima naudotis studijuojant aukštojoje mokykloje. Viena vertus, tai viena populiariausių tiek pedagogų, tiek besimokančiųjų naudojama informacinė platforma, kita vertus, naudotojai yra priversti naudodamiesi šiuo šaltiniu ne tik ieškoti informacijos, bet ir kritiškai ją vertinti.

Be minėtų informacinių portalų kalbos reiškinių mokymuisi skaitmeninėje erdvėje gali būti naudojami ir skaitmeniniai žodynai. Nors jie ir nepateikia plataus spektro teorinių žinių, žodynais kaip naudingų resursu gali naudotis tiek pedagogai, tiek besimokantieji tam tikrais mokymosi proceso etapais. Įprasta žodyne pateikiama informacija, tai – gramatinė, žodžių kėlimo, reikšmės informacija; internetiniai žodynai dažnai pateikia ir papildomos informacijos, pvz., kokioje srityje žodis vartojamas, sinonimus, antonimus, kolokatus, taip pat ir statistinius duomenis. Kad būtų galima naudotis skaitmeniniais žodynais, reikia gebėti savarankiškai interpretuoti pateiktą informaciją. Galima paminėti šiuos žodynus ir informacines sistemas, turinčias išsamios informacijos:

- „Wortschatz-Portal der Universität Leipzig – Wortschatz Leipzig“ [URL 12]
- „Das Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch des Leibniz-Instituts für Deutsche Sprache“ (IDS) – OWID [URL 13]
- „Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache – DWDS“ [URL 14]
- „Duden Online“ [URL 15]
- „Wortbedeutung.Info“ [URL 16]

Pateikta ištrauka iš kurso *Einführung in die Sprachwissenschaft* ('Kalbotyros įvadas') 9-os temos *Die Pragmalinguistik – ausgewählte Aspekte* ('Lingvistinė pragmatika – kai kurie aspektai') (užduotis 1c) rodo, kaip gali būti pasitelkiamas darbas su internetiniais žodynais (informacinėmis sistemomis). Kad būtų skatinamas savarankiškumas ir prisiimama atsakomybė, rekomenduotina paieškos turinį leisti pasirinkti patiems besimokantiems:

c) Im Zusammenhang mit dem Begriff „Weltwissen“ wird der Begriff "Kontext" in der Literatur synonym verwendet. **Schlagen Sie den Begriff „Kontext“ in verschiedenen Wörterbüchern nach und nennen Sie die Aspekte, die sich auf den Kontext als Weltwissen beziehen!**

Pav. 6. 2-a tema „Lingvistinė pragmatika – kai kurie aspektai“ [URL 17]

Skaitmeninėje aplinkoje pedagogai ir besimokantieji gali naudotis įvairiomis internetinėmis kalbų mokymosi platformomis, turinčiomis kombinuotas pamokas arba grynai į praktiką orientuotas užduotis, skirtas pasirinktiems kalbos reiškiniams mokytis (kombinuotos pamokos suprantamos kaip teorinio įvado į temą ir praktikai tinkamų pratimų derinys). Šios platformos gali būti tam tikras įkvėpimas mokytojams, o besimokantiems jos pateikia įvairias interaktyvias pamokas, veiklas ir pratimus, kas labiausiai skirta kalbos reiškiniams, pavyzdžiui, gramatikai, žodynui, tarimui ir t. t. mokytis. Nors visų pirma šios platformos yra skirtos mokykloje vokiečių kalbą kaip užsienio kalbą besimokantiems ar žemesniųjų klasių mokiniams mokytis vokiečių gimtosios kalbos, šios skaitmeninės mokymosi priemonės gali būti taikomos ir įgytų žinių įsivertinimui ar jų taikymui savarankiškai mokantis kalbos. Aukštojoje mokykloje ypač didelė reikšmė skiriama savarankiškam mokymuisi, dėl to vis svarbesnės tampa savikontrolė ir savimotyvacija. Kadangi internetinės kalbų mokymosi platformos automatiškai vertina rezultatus, besimokantysis iškart gauna grįžtamąjį ryšį. Remiantis projekto idėja, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad minėtieji portalai pateikia tik nedidelę dalį kalbinių reiškinių, nes jie skirti gramatikos (morfologijos ir sintaksės reiškinių) ir žodyno mokymuisi. Tokios sritys kaip semantika, stilistika, lingvistinė pragmatika bei labiau specifinės morfologijos ir sintaksės temos lieka nušalyje. Keletas portalų pavyzdžių:

- „Deutsch Perfekt“ [URL 18]
- „Grammatiktraining“ [URL 19]
- „Deutschlernerblog für Deutschlerner in aller Welt“ [URL 20]
- „Grammatik Deutsch“ [URL 21]
- DEUTSCH TRAINING [URL 22]
- DEUTSCH ONLINE [URL 23]
- SCHUBERT Verlag – Online-Aufgaben DaF [URL 24]
- „SchulArena.com“ [URL 25]

Šalia jau parengtų skaitmeninių mokymo priemonių egzistuoja ir skaitmeniniai įrankiai, kuriais pedagogai gali patys kurti mokymosi turinį. Tai – žymiai sudėtingesnis skaitmeninių įrankių taikymo procesas, apimančias toli gražu ne tik tam tikros programėlės atsidarymą.

Šiuo metu yra daug skaitmeninių įrankių, skirtų mokymosi medžiagai rengti. Egzistuoja ir skaitmeninių daugiavfunkcinių įrankių, suteikiančių galimybių plataus spektro pateikčių ir užduočių kūrimui, kurių daugelis yra arba nemokamos, arba siūlo bandomąsias versijas. Nemokamų versijos galimybės dažnai būna ribotos. Paminėtini būtų tokie įrankiai kaip *Moodle* [URL 26], *H5P* [URL 27], *Google Classroom* [URL 28], *Blackboard Learn* [URL 29] ir kt. Be to, galima naudotis nemokamais internetiniais įrankiais, kad būtų galima praktiškai

išbandyti ar patikrinti atskirus reiškinius ir jų supratimą. Iš esmės šios priemonės gali būti naudojamos visuose mokyklos lygmenyse; pratimai turi būti pritaikyti prie sprendžiamos problemos, tikslinės grupės ir jos lygio. Nors daugelis šių priemonių taip pat yra anksčiau minėtų įrankių dalys, tačiau kartais būtent kitoks ir galbūt patrauklesnis vaizdinis užduoties pateikimas gali būti lemiamas veiksnys, didinantis besimokančiųjų norą mokytis kalbos reiškinių. Skaitmeninių įrankių apžvalga, įskaitant jų naudojimo instrukcijas švietimo srityje, yra lengvai prieinama.: plg., pvz., [URL 30]; [URL 31]; [URL 32]. Toliau bus pateikta skaitmeninio įrankio *H5P* bei kitų nemokamų skaitmeninių įrankių naudojimo pavyzdžių. *H5P* įrankiu parengtos užduotys yra tik pasiūlymas, kaip galima mokytis kalbinių reiškinių internetinėje aplinkoje. Kaip pavyzdžiai bus pateiktos kelios temos:

Kursas: *Einführung in die Sprachwissenschaft* ('Kalbotyros įvadas')

Tema: 3. Komunikacijos modeliai, 5. Vokiečių kalbos laikų sistema (funkcinės stilistikos prieiga), 8. Sakinio dalys

3 Kommunikationsmodelle

1. Einer der bekanntesten Kommunikationswissenschaftler des 21. Jhrs. **Paul Watzlawick** (außerdem auch Psychotherapeut, Psychoanalytiker, Soziologe, Philosoph, Autor) ist bekannt für seine **Axiome zur Kommunikation** (Modell der 5 Axiome der Kommunikation). Die berühmteste von ihnen lautet:

„Wir können nicht nicht-kommunizieren.“ (1)

a) Schauen Sie sich die folgenden Abbildungen an und versuchen Sie, die berühmte Grundannahme von Watzlawick damit zu erklären! Was alles wird als Kommunikation betrachtet?

Pav. 7. 3-a tema „Komunikacijos modeliai“ [URL 33]

5 Das Tempussystem des Deutschen (funktionalistisch)

1. Warum gibt es die verbale Kategorie **Tempus**? Brauchen wir diese Kategorie? Überlegen Sie! Der folgende Textauszug könnte ihnen helfen.

"Was wir tun und was wir erfahren, vollzieht sich an einem bestimmten Ort und zu einer bestimmten Zeit. Alles Handeln und alle Erfahrung ist orts- und zeitgebunden. Das gilt für materielle Handlungen und Erfahrungen (wie das Pflanzen eines Baumes, das Bauen eines Hauses, das Geborenwerden oder das Heranwachsen) ebenso wie für symbolische Handlungen (Begrüßen und Abschiednehmen, Auffordern und Versprechen, Zustimmung und Verneinen)." (Ehrich 1992:2)

Pav. 8: 5-a tema „Vokiečių kalbos laikų sistema (funkcinės stilistikos priega)“ [URL 34]

8 Satzglieder

[Die behandelte Problematik stellt einen Untersuchungsgegenstand der Syntax dar: „Die Syntax ist die Lehre vom Bau des Satzes. Ihr Ziel ist, **Gesetzmäßigkeiten herauszuarbeiten, nach denen Wörter (z. B. das, klein, Kind) zu Wortgefügen (z.B. das kleine Kind) und zu einfachen bzw. komplexen Sätzen (z.B. Das kleine Kind weint. Das kleine Kind weint, weil es Hunger hat.) zusammengefügt werden.**“]

1. Lesen Sie folgende Definitionen des linguistischen Begriffs „Satzglied“!

1, „Satzglied ist ein relationaler Begriff, da die Funktion, die eine Einheit erfüllt, stets in ihrer Umgebung bewertet werden muss.“ (1)

2, „Sie [die Satzglieder] sind Relationen, d.h. Funktionen von Kategorien [Wörtern und Wortgruppen] in der Konstituentenstruktur des Satzes.“ (2)

3, „Zum Satzglied wird sie [Wortgruppe] erst durch ihr Verhältnis zu anderen Konstituenten eines Satzes.“ (3)

a) Erklären Sie aus syntaktischer Perspektive die Begriffe **Verhältnis** und **Funktion**!

Pav. 9. 8-a tema „Sakinio dalys“ [URL 35]

Rengiant tam tikros temos užduotis iš anksto reikėtų numatyti, kokį tikslą tai turi atsižvelgiant į visą mokymosi procesą. Jei norima, kad tam tikros temos užduotys būtų ne tik įdomios, bet ir skatintų besimokančiųjų kompetencijų ugdymą, pavyzdžiui, kritinį ir konstruktyvų mąstymą, užduotys turi būti apgalvotos taip, kad jos pakankamai skatintų besimokančiuosius atlikti šias užduotis. Paveikslai 7–9 rodo, kad tai galima padaryti, pavyzdžiui, naudojant paveikslėlius kaip stimulus (taip pat savo / atsisiųstus vaizdo įrašus ir pan.), teorinius teiginius ir su tema susijusias citas, siejant su tikslingais, dažniausiai atvirais klausimais. Tai rodo, kad šis įrankis gali būti naudojama ne tik praktinėms užduotims, bet ir teorinėms žinioms perteikti arba daugiau ar mažiau organizuotam savarankiškam jų įgijimui, nes turinio tipai apima ir standartinės *Microsoft* funkcijas (prezentacija, tekstas, esė, paveikslėlio / vaizdo įrašo / nuorodos įterpimas ir t. t.). Kalbinių žinių progresą galima pasiekti atliekant užduotis, kurios yra skirtos tam, kad besimokantieji galėtų panaudoti vis

didesnę savo patirtį ir jau įgytas žinias, kuriomis remdamiesi jie galėtų palaipsniui kurti ir atrasti sudėtingesnius ryšius. To pavyzdys būtų kurso *Einführung in die Sprachwissenschaft* ('Kalbotyros įvadas') 3-os temos „Die Kommunikationsmodelle“ ('komunikacijos modeliai') struktūra. Pateikiamos užduočių formuluotės bei vaizdinis ar vaizdinis-garsinis turinys, kas perteikia analizuojamą temą. Tema analizuoti pradedama svarstymais apie komunikaciją, kuri yra mūsų kasdienybės dalis. Taigi pirma užduotis skirta turimų žinių suaktyvinimui. Tuomet seka komunikacijos modeliavimo temos įvadas, pirmiausiai pateikiant paprasčiausią komunikacijos modelį (užduotis 2a), o tada supažindinama su kompleksiškesniu komunikacijos modeliu (užduotis 2b), taip palaipsniui skatinamas atrandamasis mokymasis. Žinių įgijimo etapas bus užbaigiamas atliekant užduotį 3a-b, skirtą trimis specifiniams komunikacijos modeliams, kurią besimokantieji atlieka visiškai savarankiškai, o rezultatus pristato visai grupei. Pradžioje dėstytojo vaidmuo yra didesnis, atliekant vėlesnes užduotis jis mažėja ir įgauna kontroliuojamą pobūdį.

3 Kommunikationsmodelle

1. Einer der bekanntesten Kommunikationswissenschaftler des 21. Jhrs. **Paul Watzlawick** (außerdem auch Psychotherapeut, Psychoanalytiker, Soziologe, Philosoph, Autor) ist bekannt für seine **Axiome zur Kommunikation** (Modell der 5 Axiome der Kommunikation). Die berühmteste von ihnen lautet:

„Wir können nicht nicht-kommunizieren.“(1)

a) Schauen Sie sich die folgenden Abbildungen an und versuchen Sie, die berühmte Grundannahme von Watzlawick damit zu erklären! Was alles wird als Kommunikation betrachtet?

b) Welche Arten der Kommunikation werden unterschieden? (Ausführlichere Klassifizierung finden Sie auf entsprechenden Google-Seiten.)

2. Die menschliche Kommunikation war schon immer von großem Interesse für Sprachwissenschaftler. Sie haben versucht, ihre Funktionsweise so verständlich und zugänglich wie möglich darzustellen. Zu diesem Zweck sind so genannte **Kommunikationsmodelle** vorgeschlagen worden, die die wesentlichen Faktoren von Kommunikationsprozessen erfassen. Das **einfachste Kommunikationsmodell** stammt von **Ferdinand de Saussure**, obwohl die Bezeichnung „Kommunikation“ in seinem Entwurf nicht zu finden ist.

a) Die folgende Abbildung verweist auf die Grundgedanken des Modells von de Saussure. Aus welchen Teilen besteht das Modell von de Saussure? Beschreiben Sie es!

b) Schauen Sie sich das folgende Foto an und beschreiben Sie es! (Wer? Wo? Relevante Aspekte der Umgebung?)

b) Stellen Sie sich vor, dass die Frau auf dem Bild ein Gespräch mit verschiedenen Personen führt. Was kann die Kommunikation zwischen dieser Frau und ihren Gesprächspartnern beeinträchtigen? Hören Sie sich die folgende Aufnahme an und überlegen Sie?

 : <https://www.youtube.com/watch?v=9e8fQnRvsug>

c) Betrachten Sie die Situation(en), in der die Frau mit anderen kommuniziert, und vergleichen Sie sie mit einer Modellsituation, auf die das Kommunikationsmodell von de Saussure anwendbar ist. Welche Aspekte der alltäglichen Kommunikationssituation werden in dem Modell von de Saussure nicht berücksichtigt? Was sollte in einem komplexeren Kommunikationsmodell enthalten sein? Überlegen Sie!

3. Weitere bekannte Kommunikationsmodelle sind das **Organon-Modell von Bühler**, das **Eisberg-Modell von Freud** und das **4-Ohren-Modell von Schulz von Thun**.

a) Suchen Sie nach Informationen zu diesen Kommunikationsmodellen (Google/empfohlene Literatur)!
Konzentrieren Sie sich auf folgende Punkte:

- o **Grundgedanke des jeweiligen Kommunikationsmodells**
- o **Bestandteile des jeweiligen Kommunikationsmodells**
- o **Beziehungen von einzelnen Bestandteilen zueinander / Funktionen von einzelnen Bestandteilen**

b) Wählen Sie eines der Kommunikationsmodelle und stellen Sie es Ihren Kollegen vor!

c) Lösen Sie das folgende Quiz!

<http://https://wordwall.net/resource/28881603>

Pav. 10. 3-a tema „Komunikacijos modeliai“ [URL 36]

Be *H5P* įrankio teikiamų turinio galimybių, kurios tinka teorinių žinių perteikimui, yra daug funkcijų, ko-
kias turi ir kiti interaktyvūs interneto įrankiai (kelių pasirinkčių užduotis / teiginių vertinimo užduotis / įra-
šymo užduotis ir kt.). Šias funkcijas galima taikyti praktiniam tam tikro kalbinio reiškinių mokymuisi ar jo
supratimo patikrinimui. Toliau pateikiama pavyzdžių (daugiau pavyzdžių žr. [URL 37]):

Kursas: *Traditionelle Syntax* ('Tradicinė sintaksė') – seminaras

Tema: 4. Veiksny, 5. Papildinys, 9. Sujungiamasis sakiny

4. Ordnen Sie in den folgenden Sätzen die passende Funktion dem Pronomen "es" zu! Machen Sie das folgende Quiz!

In manchen Fällen kam **es** zu Vergewaltigungen.

- "Es" als Prowort
- Vorfeld-"Es"
- formales "Es" (expletives "es")
- "Es" als Korrelat

✓ Überprüfen

Es kamen 400 Leute, ich hätte mir nicht vorstellen können, dass es so eine Bereitschaft gibt.

- "Es" als Prowort
- formales "Es" (expletives "es")
- Vorfeld-"Es"
- "Es" als Korrelat

✓ Überprüfen

Pav. 11. 4-a tema „Veiksny“; *H5P* turinys: kelių pasirinkčių užduotis [URL 38]

b) Ergänzen Sie in folgenden Sätzen die passende rektional gebundene Präposition!

[Ergänzen Sie die Präposition oder gegebenenfalls die Verschmelzung der Präposition und des Artikels (am/zu/im...)!]

- a) Was wartet heute uns?
- b) Wir freuen uns Ihre Beiträge zu unseren Artikeln und wünschen Ihnen viel Spaß beim Gedankenaustausch auf unseren Seiten!
- c) Dieses Gerät eignet sich aufgrund seiner einfachen Bedienbarkeit und seiner Zuverlässigkeit sowohl die Herstellung des Silbers für den privaten Eigenbedarf als auch den professionellen Einsatz.
- d) Wir wussten ja nicht, ob sich vielleicht jemand auch noch uns rächen will.
- e) Nicht nur Historiker streiten Geschichte.
- f) Der Fahrer griff seinem Handy und schaltete die Innenbeleuchtung ein.
- g) Wir wollen niemanden Rauchen überreden.
- h) Er plädierte einen kontinuierlichen und interkulturellen Dialog - mit oder ohne Krise.
- i) Aus dieser Organisation entstand das weltweit tätige Werk "Kirche in Not/Ostpriesterhilf", das heute Hilfsgelder die Kirche in über 135 Ländern verteilt.

Pav. 12. 5-a tema „Papildinys“; H5P turinys: įrašymo užduotis [URL 39]

1a) Die Teilsätze in einer Satzverbindung stehen in unterschiedlichen inhaltlichen Beziehungen. Ergänzen Sie die geeignete Art der Satzverbindung entsprechend der Beschreibung der inhaltlichen Beziehung!

Der zweite Hauptsatz gibt eine Folge an, die im Gegensatz zu der im ersten Hauptsatz genannten Voraussetzung steht.

✓ Überprüfen

Pav. 13. 9-a tema „Sujungiamasis sakiny“; H5P turinys: klausimai [URL 40]

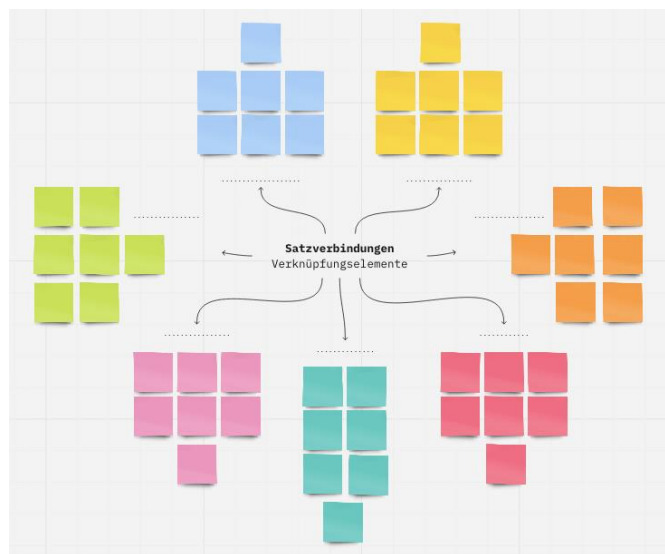
Kalbos reiškinių taip pat galima mokytis naudojant kitus skaitmeninius įrankius, kurie gali būti integruoti į programą (per nuorodą), arba gali būti naudojami ir atskirai. Minėtųjų skaitmeninių įrankių funkcijos (kelių

pasirinkčių užduotis / teiginių vertinimo užduotis / įrašymo užduotis ir kt.) yra įprastos skaitmeninių platformų sudedamosios dalys; jomis naudotis nesudėtinga, o prieiga prie jų nemokamų versijų taip pat gana paprasta. Jų vizualinis pateikimas patrauklus, kas galbūt aukštojo mokslo srityje užima ne pačią svarbiausią vietą. Svarbiau yra, kad daugelis šių įrankių gali būti taikomi kartu problemoms spręsti, kūrybiškai rengti užduotis bei (pagal užduoties pobūdį) automatiškai gauti užduoties atsakymus. Bendradarbiavimo įrankio ir jo naudojimo mokantis kalbos reiškiniių pavyzdžiai yra *Miro*, *EduPad* oder *Scrumblr*, kur besimokantieji gali kartu atlikti užduotis (žr. pav. 14, 15 ir 16).

Kursas: *Traditionelle Syntax* ('Tradicinė sintaksė') – seminaras; *Einführung in die Sprachwissenschaft* ('Kalbotyros įvadas')

Tema: 9. Sujungiamieji sakiniai; 3. Veiksny, predikatyvas; 2. Morfema – morfemų klasifikacija – morfemų analizė – žodžių darybos būdai

b) Inhaltliche Beziehungen zwischen Teilsätzen können in einer Satzverbindung durch entsprechende Konjunktionen oder Konjunkionaladverbien hergestellt werden! Ergänzen Sie die folgende Graphik! Geben Sie im ersten Schritt die Arten von Satzverbindungen und dann die entsprechenden Verknüpfungselemente ein [s. unten die Graphik]!

Pav. 14. 9-a tema „Sujungiamasis sakiny“; skaitmeninis įrankis *Miro* [URL 41]

1. **Unterstreichen Sie das Prädikat im Text und entscheiden Sie, ob es**

- **einfach (einteilig) oder**
- **komplex (mehrtellig) ist;**
- **einen grammatischen oder**
- **einen lexikalischen Prädikatsteil hat!**

Screenshot of a digital workspace showing a text editor with German text and a list of tasks. The text includes: 'Wenn das Haustier zu fett wird', 'Ein Leckerli hier, ein Leckerli da – viele Tierbesitzer füttern ihre Haustiere viel zu oft. Das führt dazu, dass die Tiere starkes Übergewicht bekommen und sehr darunter leiden. Dann hilft nur eine Diät.', and 'Der Hauptgrund für das Übergewicht der Haustiere ist Liebe. „Das Tier zu füttern ist ein menschliches Bedürfnis. Viele Tierbesitzer drücken darüber ihre Zuneigung aus und wollen deshalb gar nicht weniger füttern“, sagt Irgang. Besonders ältere Tiere, die sich nicht mehr so gut bewegen können, werden dann sehr schnell fett. Nicht nur Liebe, auch Maßlosigkeit und Nichtwissen sind Gründe für das Übergewicht der Vierbeiner. „In manchen Haushalten ist der Futternapf ständig voll. Wie viel das Tier am Ende des Tages gefressen hat, lässt sich so gar nicht nachvollziehen“, sagt Irgang. Die Tierärztin hat schon Katzen gesehen, die so dick waren, dass sie sich nicht mehr überall putzen konnten.'

Tasks listed on the right side of the editor:

- Zadajte svoje me
- Rozhovor

Welche anderen Eigenschaften haben die Objekte? Machen Sie das Quiz! (Bei einigen Fragen gibt es mehrere mögliche richtige Antworten!)

Es wird zwischen direktem und indirektem Objekt unterschieden. Direktes Objekt ist

- a Genitivobjekt b Dativobjekt c Akkusativobjekt d Präpositionalobjekt

Zum Subjekt im Passiv kann nicht werden.

- a Genitivobjekt b Dativobjekt c Akkusativobjekt d Präpositionalobjekt

Von der Passivtransformation bleibt unberührt.

- a Genitivobjekt b Dativobjekt c Akkusativobjekt d Präpositionalobjekt

Pav. 18. 5-a tema „Papildinys“; skaitmeninis jrankis *Wizer.me* [URL 45]

Welche anderen Eigenschaften haben die Objekte? Machen Sie das Quiz! (Bei einigen Fragen gibt es mehrere mögliche richtige Antworten!)

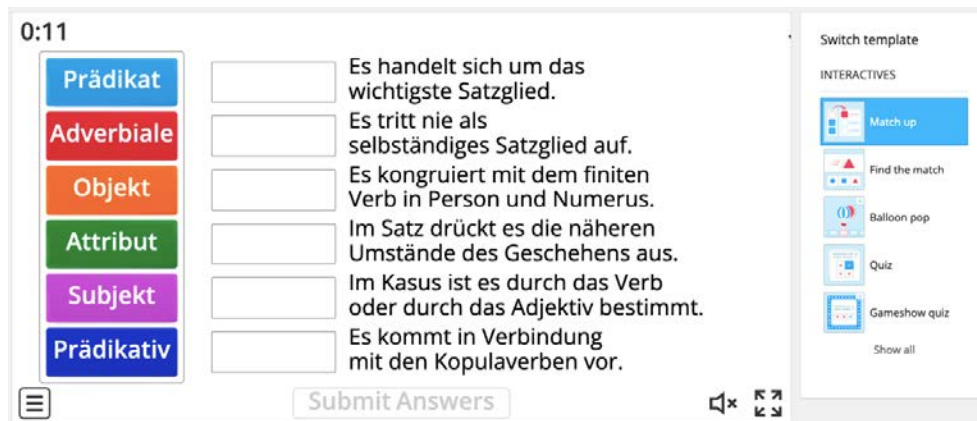
Es wird zwischen direktem und indirektem Objekt unterschieden. Direktes Objekt ist

- Genitivobjekt
 Dativobjekt
 Akkusativobjekt
 Präpositionalobjekt

Zum Subjekt im Passiv kann nicht werden. *

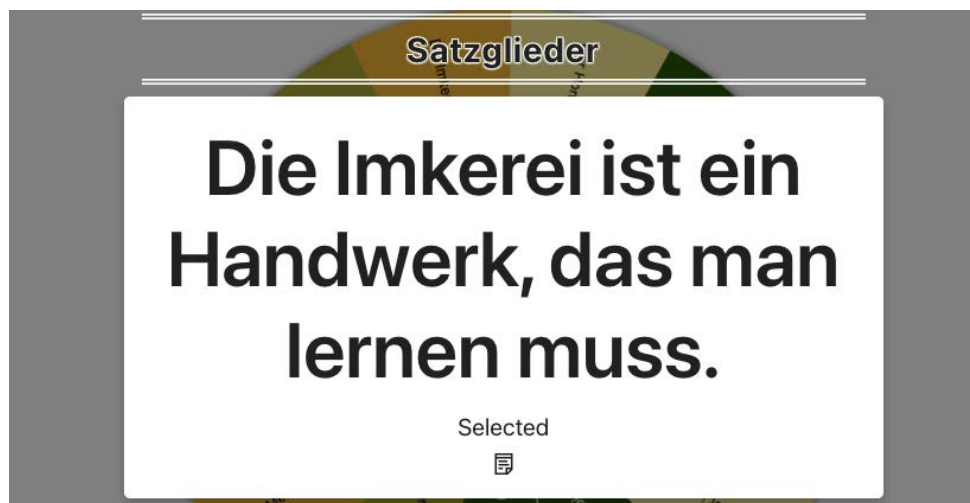
- Genitivobjekt
 Dativobjekt
 Akkusativobjekt
 Präpositionalobjekt

Pav. 19. 5-a tema „Papildinys“; skaitmeninis jrankis *Google Forms* [URL 46]

Pav. 20. 8-a tema „Sakinio dalys“; skaitmeninis įrankis *Wordwall* [URL 47]

4. Satzglieder bestimmen! Drehen Sie das Rad und bestimmen Sie alle Satzglieder im Satz (5):

Pav. 21. 8-a tema „Sakinio dalys“; skaitmeninis įrankis *Pickerwheel* [URL 48]

Iš pateiktų pavyzdžių matyti, kad skaitmeninėje aplinkoje egzistuoja nemažai tinkamų skaitmeninių įrankių, kuriuos galima naudoti, viena vertus, kontaktinio mokymo papildymui bei savarankiškomis studijoms, kita vertus, kūrybiškai kurti užduotis. Be abejo, svarbiausia yra praktiškumas tiek rengiant užduotis, tiek internetinėje aplinkoje dirbant su jau parengtomis užduotimis, nes skaitmeninis pasaulis naudotojui pateikia įvairių skaitmeninių įrankių, padedančių įveikti pedagogui ir besimokančiajam kylančius sunkumus. Jau buvo minėta, kad mokomosios medžiagos rengimas yra kompleksiškas procesas, o kokio nors įrankio ar programėlės paleidimas yra tik pirmas žingsnis. Kiekviena kurso tema sudaryta taip, kad yra pateikiamos

teorinės žinios, jos yra iliustruojamos vaizdinėmis ir garsinėmis-vaizdinėmis priemonėmis, praktiniais pavyzdžiais ir t. t. Pavyzdžiai turi būti kruopščiai parenkami, kad besimokantieji galėtų pateikiamą kalbos reiškinį suprasti remdamiesi turimomis žiniomis ir siektų pažangos. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tokius praktinius dalykus, kad renkant medžiagą būtų nepažeistos autorinės teisės bei laikomasi citavimo taisyklių. Taigi mokomosios medžiagos rengimas – gana kompleksiškas iššūkis, kurį galima įveikti taikant skaitmeninius įrankius.

Išvados

Švietimo sektoriuje internetinės aplinkos potencialas palengva išryškėjo, ypač pandemijos metu. Šiandien šio potencialo negalima paneigti ir todėl jis išnaudojamas, kai to reikalauja situacija ar kaip kontaktinio mokymosi papildymas tam tikrais mokymosi etapais. Tai pasakytina ir apie aukštąjį mokslą ir, pavyzdžiui, apie kalbotyros studijų dalykus universitete. Studentams turi būti perduotos įvairios žinios, o pavyzdžiai rodo, kad tai gali būti daroma ne tik patraukliai, bet ir efektyviai.

Tačiau mokymosi procesas internetinėje aplinkoje yra ne tik žinių perdavimas. Skaitmeninio mokymosi turinio rengimas reikalauja išmanymo, kaip naudotis skaitmeniniais įrankiais ir technologijomis, nuolatinio horizonto plėtimo šioje srityje, kad mokymosi procesas būtų pažangus. Ir skaitmeninėje erdvėje mokymasis visų pirma yra kalbos žinių įgijimu (kas studijuojant germanistiką yra dalykinės žinios). Skaitmeninės kompetencijos ugdymas ir tobulinimas yra papildomos kompetencijos, bet jokių būdu nereiškia, kad jos nėra svarbios, nes skaitmeninio mokymosi procese besimokantieji ne tik įgyja teorinių žinių bei mokosi jas taikyti praktiškai, bet ir gauna tiesiogines ir netiesiogines instrukcijas, kur ir kaip rasti reikiamą turinį, kurio patikimumą jie turi kritiškai įvertinti ir tinkamai naudoti. Pabaigoje reikėtų dar kartą paminėti, kad pedagogai yra pavyzdžiai ateinančioms kartoms, kaip kūrybingai ir kritiškai taikyti naujas medijas.

Literatūra

BERGMANN, Rolf et. al. (2001): Einführung in die deutsche Sprachwissenschaft. Heidelberg: Winter.

DEMČIŠÁK, Ján (2023): Digitale Kompetenzen. In: DaF-Unterricht im Online-Bereich. Entwicklung von Kompetenzen, S. 24-49. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

ERNST, Peter (2004): Germanistische Sprachwissenschaft. Wien: Facultas Verlags und Buchhandels AG.

GLÜCK, Helmut / RÖDEL, Michael (2016): Metzler Lexikon Sprache. Stuttgart: Metzler Verlag.

UFERT, Detlef (2015): Schlüsselkompetenzen im Hochschulstudium. Eine Orientierung für Lehrende. Opladen & Toronto: Verlag Barbara Budrich.

Interneto šaltiniai

URL 1: <https://education.ec.europa.eu/de/focus-topics/digital-education/action-plan> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 2: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 3: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/10/DigCompEdu-LT.pdf> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 4: <https://www.dqr.de/dqr/de/der-dqr/glossar/deutscher-qualifikationsrahmen-glossar.html> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 5: <https://www.igi-global.com/dictionary/digital-tools/66587> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 6: <https://www.ids-mannheim.de/org/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 7: <https://grammis.ids-mannheim.de/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 8: <https://grammis.ids-mannheim.de/suche?search=Morphem> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 9: <https://grammis.ids-mannheim.de/systematische-grammatik/496> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 10: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 11: https://lt.wikipedia.org/wiki/Pagrindinis_puslapis (žiūrėta: 10. 02. 2023-02-10)

URL 12: <https://wortschatz.uni-leipzig.de/de> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 13: <https://www.owid.de/wb/owid/start.html> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 14: <https://www.dwds.de/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 15: <https://www.duden.de/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 16: <https://www.wortbedeutung.info/intern:suche/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 17: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 18: <https://www.deutsch-perfekt.com/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 19: <https://grammatiktraining.de/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 20: <https://deutschlernerblog.de/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 21: <https://www.grammatikdeutsch.de> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 22: <https://deutschtraining.org/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 23: <https://lingvico.net/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 24: <https://www.schubert-verlag.de/aufgaben/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 25: <https://onlineuebungen.schularena.com/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 26: <https://docs.moodle.org> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 27: <https://h5p.org> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 28: <https://classroom.google.com/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 29: <https://www.blackboard.com> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 30: <https://www.bildung.digital/artikel/digitale-tools> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 31: <https://erwachsenenbildung.at/digiprof/neuigkeiten/13621-das-waren-die-beliebtesten-digitalen-tools-zum-lehren-und-lernen-2019.php> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 32: <https://www.schulflix.com/dossier/digitale-tools-fuer-den-unterricht/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 33: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 34: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 35: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 36: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 37: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/germanon/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 38: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 39: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 40: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 41: <https://lnk.sk/freh>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax>(žiūrėta: 2023-02-10)

URL 42: <https://edupad.ch/p/qaE6vCq3Tw>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 43: <http://www.scrumblr.ca/Morphemklassifizierung>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 44: <https://learningapps.org/watch?v=pnoidygi522>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 45: <https://app.wizer.me/category/worksheet/SU7N4W-objekte-weitere-merkmale>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 46: <https://lnk.sk/gmpp>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/traditionelle-syntax/> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 47: <https://wordwall.net/resource/29070892>; <http> (žiūrėta: 2023-02-10)

URL 48: <https://pickerwheel.com/pw?id=XCzqb>; <https://gedi.germanistik-ucm.eu/einfuehrung-in-die-sprachwissenschaft/> (žiūrėta: 2023-02-10)

Apie dalyko žinių perteikimą ir kompetencijų ugdymą skaitmenizuotame leksikologijos kurse

Daumantas Katinas, Vilniaus universitetas, Lietuva

Ižanginės pastabos

Šio straipsnio tikslas – pateikti teorinių svarstymų apie dalykinių žinių perteikimą ir kompetencijų ugdymą bei pasidalinti praktine patirtimi dėstant suskaitmenintą leksikologijos kursą. Pirmiausia trumpai apžvelgiama dabartinė e-mokymosi situacija Vokietijoje ir užsienyje bei įvairūs skaitmeniniai įrankiai, vėliau pristatoma programinė įranga H5P, skirta interaktyviam turiniui internete kurti. Pagrindinę pranešimo dalį sudaro praktinės įžvalgos, įgytos skaitmeninant leksikologijos dėstomąjį dalyką, taip pat kai kurie teoriniai svarstymai ir metodiniai patarimai, kaip geriau dėstyti leksikologijos kursą ir ugdyti dalykines kompetencijas mokymo(si) procese.

Suskaitmenintas ir skaitmeninis mokymasis

Nepaisant to, kad skaitmeninės medijos jau gana ilgą laiką yra neatsiejama formaliojo ir neformaliojo ugdymo proceso dalis, Arnoldo, Kiliano, Thilloseno ir Zimmerio teigimu, vis dar reikia daug didaktinių, organizacinių ir techninių priemonių, kad mokymo(si) procesai naudojant e-mokymąsi būtų sėkmingi ir veiksmingi (Arnold ir kt. 2015, 9). Dar prieš koronos pandemiją buvo manoma, kad skaitmeninių priemonių naudojimas yra būtinas mokant universitetuose, taip pat kitose švietimo įstaigose (Grein 2021b, 18). Vokietijos ir daugelio užsienio šalių švietimo įstaigose pirmosios mokymo(si) platformos pasirodė prieš kelerius metus, o dėstytojai ir mokytojai buvo skatinami suskaitmeninti savo kursus ir padaryti savo mokymo medžiagą prieinamą studentams internetu. Tačiau dauguma dėstytojų ir mokytojų į skaitmenines platformas įkėlė anksčiau neskaitmenintą mokymo medžiagą ir nesukūrė jokio skaitmeninto turinio arba jo sukūrė labai mažai. Dėl to Grein, kuri savo straipsnį grindžia Scheiterio ir Lachnerio tyrimu, daro išvadą, kad Vokietijos švietimo sistema šiuo metu užima paskutinę vietą tarptautiniame palyginime pagal skaitmeninių medijų naudojimą mokymo procese (Grein 2021b, 19). Handke tęsia šią mintį ir dabartinę skaitmeninio mokymo situaciją Vokietijos universitetuose apibūdina kaip gilų miegą (Handke 2020, 34). Greulichas taip pat pabrėžia, kad vis dar trūksta sistemingo, struktūruoto požiūrio į skaitmeninę transformaciją (Greulich 2022, 5). Dėl šios priežasties įvairūs tarptautiniai germanistikos ir kitų universitetinių kursų skaitmeninimo projektai pasirodo esą labai naudingi ne tik užsienio, bet ir vietinėms germanistikos studijoms bei kitų sričių studijoms.

Siekiant užtikrinti, kad mokymo(si) turinio skaitmeninimas neapsiribotų paprastų tekstinių failų, Power Point prezentacijų ar pan. įkėlimu į tam tikras mokymosi platformas, būtina skatinti dėstytojus ir mokytojus iš tikrųjų skaitmeninti savo kursus, toliau remti dėstytojus ir mokytojus, kad jie tai darytų, bei rengti jiems skirtas technologines bei metodines rekomendacijas. Grein savo straipsnyje bando žengti pirmą žingsnį šia kryptimi ir daro prielaidą, kad skaitmeninės priemonės mokymo(si) procese turėtų būti naudojamos konstruktyviai (kai besimokantieji dirba su tokiomis priemonėmis) ir remiantis bendradarbiavimo principu (kai besimokantieji ką nors kuria kartu naudodamiesi skaitmeninėmis priemonėmis) (ten pat, 20). Roche mano, kad šiuolaikinės technologijos turėtų ne tik leisti besimokantiems išmokyti kalbą, bet ir suteikti jiems galimybę kūrybiškai ir protingai kurti ją (Roche 2019, 92). Ir, anot jo, mokymosi procesas pirmiausia turėtų apimti turinį, kuris jau yra prieinamas skaitmenine forma (ten pat). Funkas tęsia jau išdėstytas mintis ir savo straipsnyje išskiria penkis skaitmeninio turinio interaktyvumo lygius iš vartotojo perspektyvos (Funk 2019, 76) ir svarbų vaidmenį mokymosi procese skiria besimokančiųjų kelio nuo „vartotojo“ iki „kūrėjo“ aprašymui. Toliau trumpai pristatomi penki Funko išskirti interaktyvumo lygmenys, kurie iliustruojami Funko, Greino bei straipsnio autoriaus pavyzdžiais:

1) vartojimo lygmuo (vartotojai „vartoja“ skaitmeninį ar suskaitmenintą turinį, pavyzdžiui, „YouTube“, įkeltus Word ar PDF failus, garso tekstus ir t. t.);

2) reagavimo lygmuo (besimokantieji sprendžia atitikmenų užduotis, teisingo ir klaidingo atsakymo užduotis, vieno ir kelių atsakymų variantus ir t. t.);

3) reprodukovimo lygmuo (besimokantieji „atkuria“ tekstus, užpildo praleistas vietas tekstuose ir t. t.);

4) kūrybinis lygmuo (besimokantieji dirba su atmintinėmis ar dialogų kortelėmis, kuria savo (žodyno) pratimus);

5) bendradarbiavimo lygmuo (kai besimokantieji kuria turinį žodžių (Mentimeter) ar teksto (Jing, Padlet, Bookcreator) lygmenyje) (ten pat ir Grein 2021a, 44).

Kadangi dauguma jau išvardytų priemonių yra integruotos į interaktyvias H5P knygas ir gali gerokai palengvinti skaitmenizuotą mokymosi procesą, toliau verta trumpai apžvelgti H5P programinę įrangą.

H5P programinė įranga kaip interaktyvaus turinio saugykla

Šiuo metu populiarėjanti norvegiška H5P programinė įranga dažnai naudojama skaitmenizuotame uzsienio kalbų, taip pat ir kitų dalykų mokyme(si). Programa leidžia dėstytojams, mokytojams ir besimokantiems kurti įvairų skaitmeninį turinį ir įtraukti jį į skaitmeninius kursus. H5P turinį galima įterpti į tokias platformas kaip „Wordpress“ ar „Moodle“ ir šiuo metu ji siūlo 53 skirtingus interaktyvius turinius (H5P, 2023). Juos, pavyzdžiui, Badeno-Viurtembergo žemės žiniasklaidos centras (Landesmedienzentrum Baden-Württemberg) skirsto į: žaidybinių turinį (atminties žaidimai, žodžių paieškos sistemos), pristatymui skirtą

turinį (laiko juostos, koliažai, vaizdo įrašai) ir praktiniam darbui skirtą turinį (klausimai su keliais atsakymų variantais, tekstai su praleistais žodžiais) (LMZBW, 2023). H5P programinė įranga yra itin sėkmingas produktas, kuris tiek dėstytojams, mokytojams, tiek besimokantiems teikia didelę pagalbą mokymo(si) procese. Mokytojai gali naudoti H5P programinę įrangą interaktyviai mokomajai medžiagai parengti ir interaktyviai ją pateikti. Šiam tikslui tinka toks interaktyvus turinys kaip diagramos, interaktyvios knygos, santraukos, laiko juostos, kurso pristatymai ir t. t. Kita vertus, besimokantieji čia gali naudoti tokį interaktyvų turinį kaip: garso įrašymo įrenginį, kryžiažodžius, dialogo korteles, atitikimo užduotis, tekstus su praleistais žodžiais, žodžių paiešką, atminties žaidimą, žodžių žymėjimą ir kt.

Žinoma, kai galima rinktis iš daugiau kaip 50 interaktyviųjų turinių, dėstytojais ir mokytojais susiduria su sudėtingu sprendimu, kaip rasti tinkamą turinį ir pateikti jį besimokantiems vienoje vietoje. Manoma, kad interaktyvioji knyga šiam tikslui yra ypač tinkama priemonė. Pirmiausia, interaktyvi knyga suteikia galimybę įtraukti palyginti daug (mažesnio ar didesnio) turinio, tinkamo dalykui pristatyti. Savo ruožtu besimokantieji taip pat gali sėkmingai naudotis dėstytojų ir mokytojų sukurta interaktyviąja knyga – spręsti interaktyvias užduotis, įvesti savo atsakymus, juos patikrinti, pamatyti neteisingus ir teisingus atsakymus bei įvertinti savo rezultatus. Dirbdami su interaktyviąja knyga besimokantieji visada priešais save gali turėti šios knygos turinį, kuris padeda jiems nuosekliai sekti visus darbo etapus. Interaktyviosios knygos pabaigoje pateikiama gana informatyvi mokymosi veiklos santrauka. Joje besimokantieji gali stebėti savo bendrą rezultatą, pažangą pagal išmoktą medžiagą ir pan. Vėliau yra galimybė arba viską pakartoti iš naujo, arba išsiųsti rezultatus dėstytojui ar mokytojui, priklausomai nuo suformuluotos užduoties.

Kitame darbo skyriuje bus dalijamasi praktinio darbo su interaktyvia H5P knyga leksikologijos kurse patirtimi, ji bus iliustruojama konkrečiais pavyzdžiais, o skyriaus pabaigoje pateikiami keli teoriniai svarstymai apie leksikologijos žinių perteikimą ir kompetencijų ugdymą.

Praktinė darbo su interaktyvia H5P knyga patirtis

Kadangi leksikologijos žinių perteikimui ir kompetencijų ugdymui reikalingas ne tik praktinis, bet ir teorinis turinys, įgyvendinant leksikologijos kursą Vilniaus universitete, kurio pagrindu parengtas šis straipsnis, kiekvienai temai buvo sukurtos teorinės ir praktinės interaktyvios knygos. Taigi, kiekvienai leksikologijos mokymo programoje nurodytai temai yra po porą interaktyvių knygų – po vieną teorinę ir vieną praktinę. Šiame skyriuje pirmiausia aptariamos teorinės knygos, vėliau – praktinės H5P knygos, atitinkančios atitinkamai žinių perteikimą ir kompetencijų ugdymą.

Sukūrus titulinį kurso puslapį, reikia parengti ir pirmuosius knygų puslapius. Dėstytojai ir mokytojai gali rinktis iš 18 skirtingų įrankių:

Įrankis „Tekstas“ geriausiai tinka teorinei informacijai perteikti. Čia galima spausdinti, įterpti ir taisyti įvairius tekstus ar jų dalis. Tekstas formatuojamas taip pat, kaip ir įprastame tekstiniame dokumente. Tekstinę informaciją taip pat galima papildyti paveikslėliais, nuotraukomis, vaizdo įrašais ar kitu turiniu. Taip besimokantieji teorinę medžiagą įsisavina daug lengviau ir efektyviau, palyginti su grynai techniniu tekstu.

Siekiant geriau struktūrizuoti minėtą teorinę medžiagą, tinka įrankis „Akordeonas“, kuri leidžia skaitytojams matyti svarbiausius puslapio punktus ir prireikus juos išplėsti arba sutraukti.

Į tekstus taip pat galima įterpti hipersaitus, lenteles ar kitą naudingą informaciją. Taip pat galima pateikti nuorodas į kitas interaktyvias programas, kurios tinka pradėti teorinę diskusiją vienu ar kitu klausimu. Tokiu būdu teorinės medžiagos pateikimas tampa gyvesnis ir leidžia besimokantiems patiems įsitraukti į pristatymą bei kartu dalyvauti mokymo procese (plg. Funk 2019, 76).

Vis dėlto interaktyviosios H5P knygos labiau orientuotos į praktinę pusę, todėl toliau straipsnyje kalbama apie įrankius, leidžiančius taikyti įgytas teorines žinias praktikoje.

Pavyzdžiui, pirmajame seminare siekiama geriau pažinti besimokančiuosius. Kadangi šis procesas tiesiogiai susijęs su mokinių vardais ir (arba) pavardėmis, jį galima sėkmingai derinti su praktine užduotimi. Besimokančiųjų prašoma žodžiu arba raštu trumpai papasakoti apie savo vardų kilmę. Po trumpo prisistatymo dėstytojas ar mokytojas gali pateikti interaktyvią užduotį (pageidautina, kad ji būtų sukurta iš anksto) su besimokančiųjų vardais ir paprašyti jų susieti pateiktus apibūdinimus su atitinkamais vardais. Tokio tipo užduotis galima naudoti ir kitose dalykinėse srityse (žodžių daryba, semantiniai ryšiai ir pan.).

Teorinės žinios gali būti tikrinamos užduotimis su vienu arba keliais atsakymų variantais. Tokią užduotį besimokantieji gali spręsti savarankiškai, grupėmis arba visi kartu, kiekvieną klausimą išsamiau aptariant žodžiu. Tokio tipo užduotis galima naudoti beveik bet kurioje dalykinėje srityje.

Teorinėje dalyje įgytas žinias taip pat galima pasitikrinti užduočių su praleistais žodžiais forma. Kurdamas tokią užduotį, dėstytojas ar mokytojas turi dvi alternatyvas: sukurti tekstą su praleistais žodžiais bei pateikti galimus atsakymų variantus, kurie yra sumaišyti tarpusavyje, arba sukurti tokio pobūdžio tekstą, kuriame mokiniai patys turi užpildyti, jų manymu, teisingus atsakymus.

Nagrinėjant kitas leksikologijos temas, pavyzdžiui, žodžių darybą, morfemas, daugiareikšmiškumą ir t. t., galima naudoti užduočių tipą „Pažymėk žodžius“. Besimokantieji gali pažymėti žodį arba žodžio dalį.

Savarankiškam mokymosi medžiagos tikrinimui ar praktikavimui besimokantieji gali naudotis interaktyviomis dialogo kortelėmis, iš pradžių bandydami atsakyti į pateiktus klausimus, o paskui pasitikrinti savo atsakymus atverstoje kitoje dialogo kortelės pusėje.

Savarankišką mokymąsi taip pat galima pagyvinti interaktyviais paveikslėliais, paveikslėlių koliažais ar vaizdo įrašais.

Galiausiai H5P interaktyviosios knygos suteikia galimybę atlikti įsivertinimą, nes kiekvienos knygos pabaigoje pateikiama išspręstų užduočių ir atliktų užduočių santrauka. Besimokantieji gali pasitikrinti, kiek užduočių išsprendė teisingai (taškais ar procentais), kiek knygos puslapių perskaitė ir kokias užduotis atliko. Be to, jie gali pakartoti visą mokymosi procesą iš naujo paleisdami interaktyviąją knygą ir, jei reikia, persiųsti pasiektus rezultatus dėstytojams ar mokytojams.

Išvados ir perspektyvos

Trumpai apžvelgus suskaitmeninto ir skaitmeninio mokymo(si) procesus teoriniu požiūriu ir teoriją iliustravus praktiniais leksikologijos dalyko pavyzdžiais, galima daryti išvadą, kad e-mokymosi srityje egzistuoja dar gana didelis poreikis susisteminti turimą interaktyvųjį turinį, o dėstytojai ir mokytojai ir toliau turėtų būti mokomi bei remiami siekiant šio tikslo. E-mokymosi procese turėtų vykti aktyvesni socialiniai mainai, o besimokantiesiems, be dėstytojų ar mokytojų, mokymo(si) procese taip pat turėtų būti suteiktas svarbus vaidmuo. Besimokantieji taip pat turėtų patys aktyviai dalyvauti mokymo(si) procesuose: kurti mokymosi ir dialogo korteles, kartojimo užduotis, trumpesnius ar ilgesnius tekstus, bendradarbiauti su dėstytojais ar mokytojais bei taip prisidėti prie greitesnio ir veiksmingesnio skaitmeninio mokymo(si).

Literatūra

1. Arnold, Patricia; Kilian, Lars; Thillosen, Anne; Zimmer, Gerhard (2015). *Handbuch E-Learning. Lehren und Lernen mit digitalen Medien*. Bielefeld.
2. Funk, Hermann (2019): Feindliche Übernahme oder erweiterte didaktisch-methodische Szenarien? Fremdsprachenunterricht in Zeiten des digitalen Wandels: Burwitz-Melzer, Eva; Riemer, Claudia; Schmelter, Lars (sud.): *Das Lehren und Lernen von Fremd- und Zweitsprachen im digitalen Wandel*. Tübingen. 68—80.
3. Grein, Marion (2021a). Die digitale Zukunft des DaF-Unterrichts: Ersch, Maria Christina, Grein, Marion (sud.): *Multikodalität und Digitales Lehren und Lernen*. Berlin. 35—55.
4. Grein, Marion (2021b). Digitales Lernen: DaF-Studium vs. DaF-Sprachkurse: Dennis Strömsdörfer (sud.): *Herausforderung Digitalisierung – Lehr-Lern-Medien für DaF aus nationaler und internationaler Perspektive*. Freiburg im Breisgau. 18—30.
5. Greulich, Peter (2022). Digitalisierung im Bereich Deutsch als Fremdsprache: Konrad-Adenauer-Stiftung (sud.): *Analysen & Argumente*. Berlin, URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep43959> [žiūrėta 2023 m. vasario 15 d.]
7. Handke, Jürgen (2020). *Handbuch Hochschullehre digital. Leitfaden für eine moderne und mediengerechte Lehre*. Baden-Baden.

8. H5P, HTML5-Package. Oficiali H5P programinés įrangos svetainė, URL: <https://h5p.org/>. [žiūrėta 2023 m. vasario 13 d.].

10. LMZBW, Badeno-Viurtembergo žemės medijų centro svetainė. *Ein bisschen wie Zauberei – interaktive Lerninhalte mit H5P*, URL: <https://www.lmz-bw.de/statische-newsroom-seiten/ein-bisschen-wie-zauberei-interaktive-lerninhalte-mit-h5p>. [žiūrėta 2023 m. vasario 13 d.].

12. Roche, Jörg (sud.) (2019). *Medienwissenschaft und Mediendidaktik*. Tübingen.

Freimai, jų taikymas ir elektroninis mokymas(is): atvejo tyrimas

Hana Bergerová, Ūščio prie Labės Jano Evangelisto Purkino universitetas

1. Įvadas

Šiuo atvejo tyrimu aptariama daug tarpdisciplininio dėmesio sulaukusi freimų teorija ir parodomas jos taikymo aukštojo mokslo studijose galimybės. Šio tyrimo atspirties taškas – vaizdingas J. Mattheso pasakymas, kad freimų teorija – tai augalas, kuris gali augti visokioje žemėje. Jis daro išvadą, kad būtent šios krypties teorinis lankstumas galėjo lemti jos populiarumą ir platų taikymą (plg. Matthes 2014: 87). Atvejo tyrimui pasirinktas kalbotyros dalykas, kuris jau daugelį metų yra neatsiejama mano gimtojo universiteto germanistikos bakalauro programos dalis. Tai – tarpkultūrinė lingvistika. Praktinis freimų teorijos taikymas iliustruojamas šio kurso mokomąja medžiaga, kuri buvo parengta įgyvendinant tarptautinį "Erasmus+" projektą "Germanistik Digital" [URL 1].

2. Teorinė prieiga: pagrindinės sąvokos

2.1. Įvadas

Freimų teorija yra tarpdisciplininė tyrimų sritis, kuri sparčiai plėtojama nuo praėjusio tūkstantmečio pabaigos. Be lingvistikos freimų teorija taip pat taikoma komunikacijos, medijų ir kognityvinių mokslų srityse, tačiau ji taip pat svarbi ir, tiriant dirbtinį intelektą, bei filosofijos moksle ir kitose mokslo srityse, todėl galime ir turime kalbėti apie skirtingas freimų teorijos kryptis. Vis dėlto įvairios šios srities sąvokos yra giminingos ir persidengiančios, ką įtikinamai parodyta 2018 m. išleistas A. Zieme, L. Inderelsto ir D. Wulfo leidinys, nagrinėjantis freimų teorijos modelius, taikymo sritis ir metodus tarpdiscipliniu požiūriu. A. Ziemas, Ch. Pentzoldas ir C. Fraas (2018: 155) teigia, kad freimus taiko skirtingos mokslo tradicijos, siekdamas apibūdinti žinių sąrangą ir jos vaidmenį supratimo ir interpretavimo procesuose. Tačiau kartu atkreipiamas dėmesys (ibid.: 156), kad tam pačiam objektui įvardyti vartojami ir kiti terminai: schema, scenarijus, scena, idealizuotas kognityvinis modelis ar idealizuota kognityvinė sritis.

2.2. Kalbotyros freimų teorijos požiūris

Pasak D. Busse's (2018: 69), šiuolaikinės lingvistikos istorijai būdingas sistemingas supratimui svarbių žmogiškųjų žinių ignoravimas ir slopinimas. Jis mano, kad freimų semantika yra svarbus modelis, padedantis pasipriešinti tokiai tendencijai ir leidžiantis taikyti supratimui svarbias ar supratimą įgalinančias žinias. Remiantis A. Ziemu (2008: 2), kalbotyroje freimai suprantami kaip konceptualūs žinių vienetai, kurie nulemia kalbos raišką kalbos supratimo metu, t. y. kuriuos kalbos vartotojai atkuria iš savo atminties, kad suprastų

kalbinės raiškos prasmę. A. Ziemas, Ch. Pentzoldas ir C. Fraas (2018: 168) papildo šią mintį, teigdami kad kalbinė raiška aktyvuoja freimą, kuris leidžia analizuoti pasikartojančias, iš dalies kultūriškai specifines partitris ir įvykius bei su jais susijusius dalyvius ir situacinius parametrus. Kitaip tariant, kalbinė raiška veikia kaip kognityvinis stimulus, o kalbiniai ženklai atlieka specifinę žinių apie pasaulį sutelkimo funkciją.

Įtikinamai ir nuosekliai kalbos vartotojai tekstą interpretuoti gali tik pasitelkę visą potencialiai supratimui svarbių žinių spektrą (Ziem 2008: 234), t. y. jie, remdamiesi turimomis žiniomis, aktyvina atitinkamus freimus (pvz., santuokos ar skyrybų freimą, pykčio ar laimės freimą). Freimų, kaip aiškinimo modelių, pertekiančių pamatines ir pasaulio žinias, funkciją Ch. Kannas ir L. Inderelstas (2018: 36) vadina freimų taikymu (*framing*).

2.3. Komunikacijos mokslo freimų teorijos požiūris

Šiame skyriuje dėmesys skiriamas ne tik teoriškam požiūriui į freimus, bet ir prakseologinei freimų teorijai. J. Kleino (2018: 289) teigimu, freimas yra struktūra, o freimų taikymas yra veiksmas. Taip teigdamas jis siekia susieti šias dvi sąvokas, remdamasis strateginės politikos freimo taikymo pavyzdžiu. Taip pat J. Kleinas remiasi komunikacijos mokslo freimų tyrimų klasiko Roberto Entmano freimų taikymo apibrėžtimi:

To frame is to select some aspects of a perceived reality a make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item described. (Entman 1993: 52)

Norėdamas atskirti freimus nuo freimų taikymo, J. Matthesas (2014: 10–11) teigia, kad freimų taikymas reiškia aktyvų procesą, kurio metu atrankiniu būdu išryškinama informacija ir pozicijos. Freimai suprantami kaip šio proceso rezultatas. Freimų taikymas kaip perspektyvizavimo ir interpretavimo procesas yra svarbus ne tik komunikacijos, bet ir kalbotyros mokslui.

Šio straipsnio temai komunikacijos mokslų freimų teorijos požiūris nėra itin svarbus, tačiau komunikacijos mokslų požiūris atkreipia dėmesį į tokius tolimesniam tyrimui svarbius aspektus:

- nėra vienas freimų taikymo procese dalyvaujantis asmuo nevaidina pasyvaus vaidmens, visi šio proceso dalyviai pateikia savo požiūrį (plg. Matthes 2014: 19);
- kiekvienai temai gali būti priskirta keletas freimų, nes freimai atspindi kiekvienos temos tam tikrą aspektą, kuris yra išryškintas, t. y. akcentuojamas (plg. Matthes 2014: 20);
- freimai yra dinamiški ir nuolat kintantys (plg. Matthes 2014: 20);
- freimai gali būti pristatomi ne tik verbaliu būdu, bet ir (audio)vizualiai, verbaliniai freimų elementai gali būti papildyti vaizdiniais elementais, taip sustiprinamas tekstinių freimų poveikis, nes vaizdiniai elementai yra greičiau apdorojami ir geriau prisimenami (plg. Matthes 2014: 79–80)

3. Tarpkultūrinė lingvistika kaip tyrimų kryptis

Kaip buvo aptarta 1-ame skyriuje, šiam tyrimui buvo pasirinktas Tarpkultūrinės lingvistikos kursas, todėl svarbu apžvelgti tarpkultūrinės lingvistikos tyrimo kryptį.

Iš pirmo žvilgsnio atrodo savaime suprantama, kad kalbotyra skiria dėmesio kalbos ir kultūros abipusiems santykiams tirti. Niekam turbūt nekiltų abejonių, kad abu reiškiniai yra susiję, kad vienas be kito neegzistuoja. Tačiau literatūroje yra teigiama, kad kalbos ir kultūros santykis ilgą laiką nesulaukė pakankamo kalbos mokslo dėmesio ir kad situacija pasikeitė tik pastaraisiais dešimtmečiais. To priežastimi laikoma tai, kad kalbotyros objektas buvo suprantamas siaurai ir gana formaliai (plg. Altmayer 2015: 18–19).

Pastaruoju metu kalbotyra apima daug įvairių sričių, kurios nagrinėja kalbos ir kultūros tarpusavio santykius. Tai – kultūros mokslo lingvistika, kultūros mokslo tarpkultūrinė lingvistika, kultūrai jautri lingvistika, kultūros lingvistika, antropologinė lingvistika, etnolingvistika, ksenolingvistika ar tarpkultūrinė/transkultūrinė lingvistika.

Vienas žymiausių tarpkultūrinės lingvistikos atstovų Csaba Földesas tarpkultūrinę lingvistiką apibūdina kaip kalbotyros kryptį, kuri kelia kalbotyrą dominančius kultūros skirtumų, santykių, susidūrimų bei recepcijos klausimus (Földes 2021: 37). Tarpkultūrinė lingvistika tiria tokius reiškinius kaip daugiakalbystė, kalbų ir kultūrų kontrastai, kontaktai ir konfliktai, tarpkultūrinę komunikaciją plačiąja prasme ir kalbinės komunikacijos elgseną svetimybės/skirtingumo atžvilgiu (plg. *ibid.*). C. Földeso manymu, tarpkultūrinei lingvistikai gali pasitarnauti visų pirma tokios kalbotyros sritys kaip semiotika, semantika, pragmatika, komunikacijos teorija, sociolingvistika, diskurso lingvistika, metaforų tyrimai, frazeologija, vertimo mokslas bei svetimybės ir mentaliteto tyrimai.

4. Freimų teorijos ir freimų taikymas tarpkultūrinės lingvistikos kurse

Šiame skyriuje bus aptariama, kokie 2-ame skyriuje pristatytų freimų teorijos ir freimų taikymo aspektai buvo svarbūs, rengiant Tarpkultūrinės lingvistikos kurso internetiniam mokymui skirtą medžiagą, kurią, žinoma, galima taikyti ir studijuojant kontaktiniu būdu. Mokomoji medžiaga parengta skaitmeniniu įrankiu *H5P*.

Skyriuje 2.3. buvo minėta, kad komunikacijos mokslo požiūriu freimų taikymas yra susijęs su informacijos ir pozicijų atrankiniu išryškinimu. Mokymosi atveju tai reikštų atrankinį mokymosi turinio išryškinimą. Pedagogui pasirenkant analizuojamas temas, studentai, savaime suprantama, yra aktyvūs mokymosi proceso dalyviai. Todėl tarpkultūrinės lingvistikos kurso turinys, skirtas germanistikos studentams Čekijoje, turinčioje sieną su Vokietija ir šimtmečius apimančią kalbinių bendruomenių ir kultūrų egzistavimo šalia ir kartu istoriją, bus visai kitoks nei, tarkim, Japonijoje ar Mongolijoje. Skyriuje 2.3. taip pat buvo atkreiptas dėmesys į (audio)vizualių elementų vaidmenį, tam kad būtų greičiau apdorotos ir ilgiau įsimenamos žinios. Todėl, čia pateikiant mokomąją medžiagą, kai kurie freimai bus ne tik kalbiniai, bet ir vaizdiniai ar garsiniai. Tai – paveikslai ir lentelės bei puslapių nuorodos, kur galima rasti (audio)vizualinę medžiagą, kaip video filmai ar tinklalaidės. Be to, skyriuje 2.2. freimų taikymo sąvoka lingvistiniu požiūriu buvo pristatoma kaip freimų funkcija pristatyti aiškinimo modelius, kurie perteikia pamatines žinias ir žinias apie pasaulį. Abu anksčiau aptarti freimų aspektai yra svarbūs rengiant aptariamo kurso mokomosios medžiagos koncepciją, kas toliau bus pailiustruojama trimis užduotimis.

Pirmame skyriuje paaiškinamos dvi tarpkultūrinės germanistikos sąvokos – kalba ir kultūra, tikslingai atsižvelgiant į studentų žinias apie pasaulį. Taigi pati pirmoji skyriaus užduotis, skirta kalbos ir kultūros sąsajoms aptarti, skatina studentus diskutuoti ir keistis nuomonėmis bei patirtimis apie kalbos ir kultūros sąsajas (žr. pav. 1).

Aufgabe 1

Dass Sprache und Kultur zusammenhängen und sich gegenseitig bedingen, ist bestimmt auch für Sie eine selbstverständliche Tatsache. Diskutieren Sie in Ihrer Gruppe über Beispiele für die Wechselwirkung von Sprache und Kultur. Zeigen Sie an diesen Beispielen, dass Sprache zur Kultur gehört, dass Kultur auf Sprache angewiesen ist, dass sie in und durch Sprache zum Ausdruck kommt.

Pav. 1. Žinių apie kalbos ir kultūros santykį suaktyvinimo užduotis (1-a tema)

2-ame ir 3-ame skyriuose atsakoma į klausimus, kas yra tarpkultūrinė lingvistika ir ko ji siekia. Čia yra akcentuojamos tokios kryptys kaip tarpkultūrinė pragmatika ir tarpkultūrinė žanrų lingvistika. Atkreipiamas dėmesys į kreipimąsi mokyklose ir aukštosiose mokyklose. Parodoma, kaip devyniose šalyse mokiniai ir studentai kreipiasi į pedagogus. Nesvarbu, kokioje pasaulio šalyje mokymo(si) medžiaga bus taikoma, pirmas žingsnis visuomet bus tai šaliai būdingo freimo aktyvinimas. Tuo remiantis bus tuomet galima aptarti pasirinktų šalių kreipimosi skirtumus. Toliau pateikiami užduoties pavyzdžiai, parodantys dviejų kultūriškai tolimų šalių, Čekijos ir Mongolijos, kreipinius mokykloje ir aukštojoje mokykloje (žr. pav. 2).

Schule	Hochschule
<p><i>paní učitelko/pane učitelí</i> (dt. Frau Lehrerin/Herr Lehrer)</p> <p>Kommentar: An Gymnasien benutzt man oft die Anrede: <i>paní profesorko/pane profesore</i>. Bis 1989 wurden die Lehrkräfte mit <i>soudružko (učitelko)/soudruhu (učiteli)</i> (dt. Genossin (Lehrerin)/Genosse (Lehrer)) angeredet.</p>	<p><i>paní magistro (Svobodová)/pane doktore (Svobodo)/paní profesorko (Svobodová)</i> (dt. Frau/Herr + Titel (Nachname))</p> <p>Kommentar: Bis 1989 wurden die Lehrkräfte z. B. <i>soudruhu profesore</i> (dt. Genosse Professor) angeredet.</p>

Mongolei

Schule	Hochschule
<i>Odontuya bagsh aa</i> (Vorname <i>Odontuya</i> + Lehrer(in))	<i>Odontuya bagsh aa</i> (Vorname <i>Odontuya</i> + Lehrer(in))
Kommentar: <i>bagsh aa</i> gilt für beide Geschlechter	Kommentar: <i>bagsh aa</i> gilt für beide Geschlechter

Pav. 2. Kreipimosi freimo tarpkultūrinis aspektas (2-a tema)

Kalbant apie tarpkultūrinę teksto lingvistiką, akcentuojami rašytinės ir sakytinės komunikacijos žanrai, dažniausiai vartojami akademinėje srityje, kai atskaitos taškas – Vokietija (kai kuriais atvejais Austrija). Šiuo atveju taip pat bus kalbama apie konkrečiai šaliai būdingą freimą. Tarpkultūrinė perspektyva svarbi, nes ne visi aptariami žanrai visose šalyse yra instituciškai svarbūs (pavyzdžiui, Čekijoje seminarų protokolai neraišomi) arba jie skirtingose kultūrose turi kitą reikšmę. Iš pirmo žvilgsnio vienodai atrodantys žanrai gali turėti skirtingų bruožų. Klasikinis pavyzdys – Vokietijoje ir Austrijoje paplitęs beldimas po paskaitos ar pranešimo. Remiantis literatūros ištraukomis, aptariamas konsultacijos universitete žanras, kuris bus pristatomas kitoje užduotyje.

Aufgabe 6

Wie sieht es mit der Gattung Sprechstundengespräch in Ihrem Land aus? Ist sie institutionalisiert oder können Sie die Unsicherheiten der chinesischen Studentinnen gut nachvollziehen? Was sollten ausländische Studierende bei Sprechstundengesprächen in Ihrem Land beachten, damit es nicht zu einem interkulturellen Missverständnis kommt?

Pav. 3. Užduotis konsultacijos universitete žanro kultūrinei specifikai aptarti (3-a tema)

Tai tik keltas multimodalinės skaitmeninės tarpkultūrinės lingvistikos mokomosios medžiagos pavyzdžiai.

5. Baigiamosios pastabos

Tikiuosi, kad šiuo trumpu, neišsamiu tyrimu parodyta, jog freimai ir freimų taikymas yra labai gerai tinkantis būdas būtent tarpkultūrinės lingvistikos srityje arba svarstant, kaip geriau perteikti tarpkultūrinės lingvistikos mokymosi turinį, nes kalbinės žinios ir žinios apie pasaulį yra taip pat persipynusios kaip kalba ir kultūra. Abu čia nagrinėjami požiūriai – kalbos ir komunikacijos mokslų – gali prisidėti prie (ne tik) multimodalinio internetinio mokymo optimizavimo ir patrauklumo didinimo.

Literatūra

ALTMAYER, Claus (2015): Sprache/Kultur – Kultur/Sprache. Annäherungen an einen komplexen Zusammenhang aus der Sicht der Kulturstudien im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. In: Michael Dobstadt/

Christian Fandrych/Renate Riedner (sud.): Linguistik und Kulturwissenschaft. Zu ihrem Verhältnis aus der Perspektive des Faches Deutsch als Fremd- und Zweitsprache und anderer Disziplinen. Frankfurt am Main u. a.: Peter Lang, 2015, 17–36.

BUSSE, Dietrich (2018): Überlegungen zu einem integrativen Frame-Modell: Elemente, Ebenen, Aspekte. In: Alexander Ziem/Lars Inderelst/Lars Detmer Wulf (sud.): Frames interdisziplinär: Modelle, Anwendungsfelder, Methoden. Düsseldorf: düsseldorf university press, 2018, 69–92.

ENTMAN, Robert M. (1993): Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. In: Journal of Communication 43 (1993) 4, 51–58.

FOLKERSMA, Petra (2010): Emotionen im Spannungsfeld zwischen Körper und Kultur. Eine kognitiv-semantische Untersuchung von Aspekten der Motiviertheit körperbezogener phraseologischer Einheiten aus dem Denotatsbereich „Emotion“. An Beispielen des idiomatischen Gefühlsausdrucks für Wut, Angst und Liebe. Frankfurt/M. et al.: Peter Lang.

FÖLDES, Csaba (2021): Das Beziehungsgeflecht zwischen Sprache und Kultur: Forschungsrückblick, Zugänge und Beschreibungstendenzen. In: Glottotheory. International Journal of Theoretical Linguistics 12 (2021) 1, 9–46. www.foeldes.eu/sites/default/files/Sprache_Kultur_2021.pdf

KANN, Christoph/INDERELST, Lars (2018): Gibt es eine einheitliche Frame-Konzeption? Historisch-semantische Perspektiven. In: Alexander Ziem/Lars Inderelst/Lars Detmer Wulf (Hrsg.): Frames interdisziplinär: Modelle, Anwendungsfelder, Methoden. Düsseldorf: düsseldorf university press, 2018, 25–67.

KLEIN, Josef (2018): Frame und Framing: Frametheoretische Konsequenzen aus der Praxis und Analyse strategischen politischen Framings. In: Alexander Ziem/Lars Inderelst/Lars Detmer Wulf (sud.): Frames interdisziplinär: Modelle, Anwendungsfelder, Methoden. Düsseldorf: düsseldorf university press, 2018, 289–330.

MATTHES, Jörg (2014): Framing. Baden-Baden: Nomos.

ZIEM, Alexander (2008): Frames und sprachliches Wissen. Kognitive Aspekte der semantischen Kompetenz. Berlin/New York: de Gruyter.

ZIEM, Alexander/PENTZOLD, Christian/FRAAS, Claudia (2018): Medien-Frames als semantische Frames: Aspekte ihrer methodischen und analytischen Verschränkung am Beispiel der ‚Snowden-Affäre‘. In: Alexander Ziem/Lars Inderelst/Lars Detmer Wulf (sud.): Frames interdisziplinär: Modelle, Anwendungsfelder, Methoden. Düsseldorf: düsseldorf university press, 2018, 155–182.

ZIEM, Alexander/INDERELST, Lars/WULF, Detmer (sud.) (2018): Frames interdisziplinär: Modelle, Anwendungsfelder, Methoden. Düsseldorf: düsseldorf university press.

Internetinis šaltinis

URL 1: <https://gedi.germanistik-ucm.eu/> (žiūrėta: 2023-02-14)

Mokslo komunikacija skaitmeninėje eroje. Apie pranešimo seminare kompleksumą: tarpdisciplininis ir tarpkultūrinis požiūris

Dzintra Lele-Rozentāle, Ventspilio aukštoji mokykla, Latvija

1. Įvadas

Pastaraisiais metais mokslo komunikacija labai pasikeitė. Dėl padidėjusio lankstumo, pasirenkant kontaktinę ar internetinę studijų formą, keliamas klausimas, koks turėtų būti šių formų santykis: vis dažnesnės skaitmeninės veiklos aukštosiose mokyklose daugelyje situacijų pakeičia tradicines kontaktines studijas.

Šiame straipsnyje bus kalbama apie svarbų mokslo žanrą – pranešimą seminare, daugelyje studijų dalykų užimančią svarbią vietą. Bus remiamasi Praktinės retorikos vokiečių kaip užsienio kalbos studentams ir Mokslo darbo tarpkultūriniu požiūriu kursų patirtimi, kadangi abiejuose kursuose pranešimas yra svarbus žanras.

Abu kursai, skirti vertimo raštu ir žodžiu programos studentams, pasirinkusiems vokiečių kaip užsienio kalbą, parengti kaip interaktyviosios knygos, naudojant *H5P* skaitmeninį įrankį. Dėmesys sutelkiamas į pranešimo vietą seminaro mikrodiskurse ir į jo rengimo metodinius principus, apimančius kontaktinio ir internetinio mokymosi galimybes.

Remiantis tyrimo rezultatais ir patirtimi gali būti išskirtos tokios svarbios temos: pranešimas kaip pagrindinis žanrų tinklo tekstas, retorikos tęstinumas ir skaitmeninės galimybes, tarpdiscipliniškumas ir tarpkultūrinė perspektyva pranešimo pavyzdžiu.

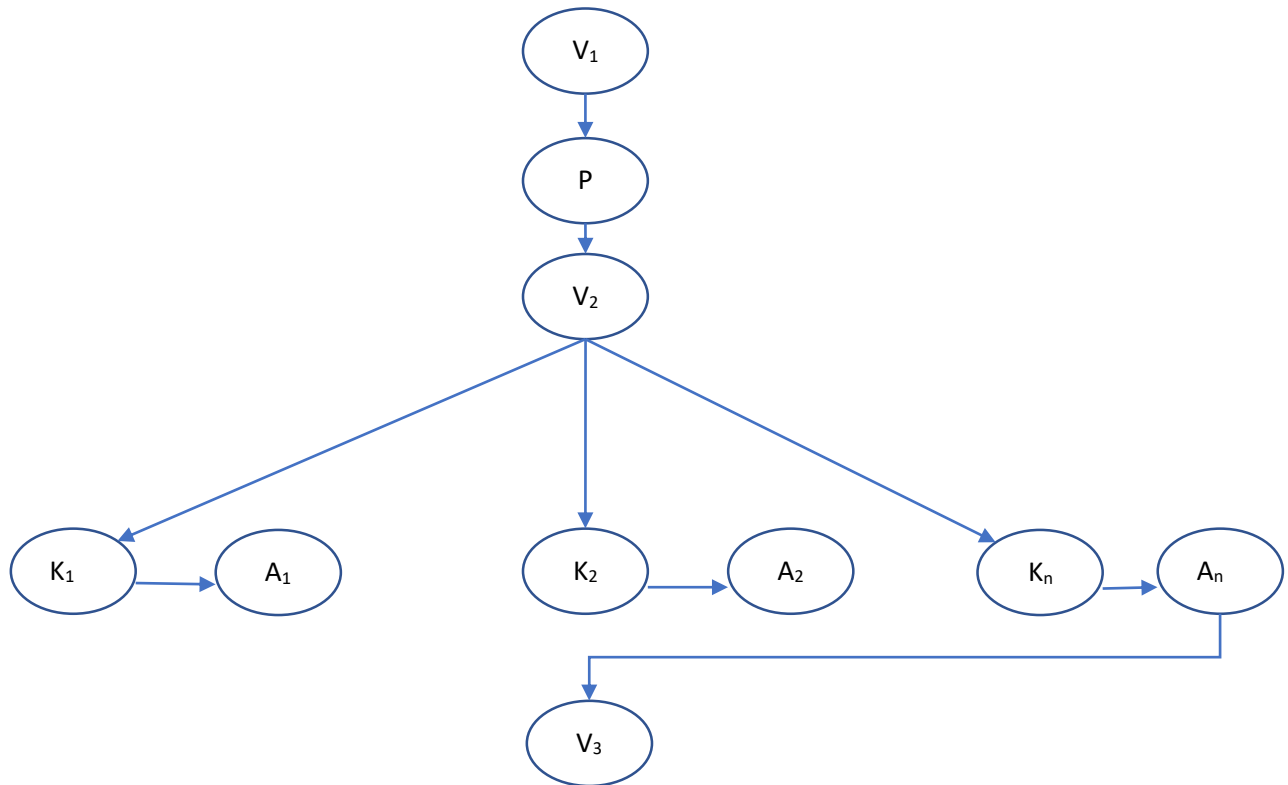
2. Pranešimas kaip diskurso dalis

Pasirinktas žanras pranešimas apima daug aspektų. Tai – išoriniai veiksniai, nulemiantys pranešimo vaidmenį studijų procese. Svarbiausias aspektas – dalykinių žinių įgijimas. Pranešimas taip pat gali būti aukštosios mokyklos, studijų programos ar tradicijos privaloma egzamino dalis.

Tekstas nėra visiškai savarankiškas reiškinys, įprastai jis komunikacijos situacijoje egzistuoja kartu su kitais teksta ir tokiame kontekste galima kalbėti apie mikrodiskursą – šiuo konkrečiu atveju apie pranešimą, po kurio seka diskusija. Tai nulemia antrą veiksmų grupę, kalbinius veiksmus. Diskusija po pranešimo – ant-rinis žanras, kurio sudėtinės dalis taip pat galima išskirti.

Trys požiūriai, kuriais remiantis pranešimą galima laikyti diskurso centru, yra kalbėtojo ar kalbėtojos požiūris, diskusijos vadovo ar vadovės ir klausytojų požiūris. Visos trys grupės aktyviai dalyvauja kurdamos tekstą.

Seminarui ar seminaro metu kuriami žanrai yra standartizuoti (žr. pav. 1). Jie turi tam tikrą funkciją, yra tradiciškai nusistovėjusios ar susitartos apimties, turi nesunkiai atpažįstamą struktūrą ir būdingą kalbinę raišką, kuri pagal situaciją gali būti individuali.

Pav. 1. žanrų tinklas su pranešimu

A_1, A_2, A_n atsakymas(-ai)

K_1, K_2, K_n klausimai diskutuojant

V_1 diskusijos vadovo tekstas: įvadas ir žodžio suteikimas

V_2 diskusijos vadovo tekstas: padėkojimas, kvietimas diskusijai, žodžio suteikimas

V_3 diskusijos vadovo tekstas: pabaiga, padėkojimas

P pranešimas

Pranešimas yra pirminis tekstas, kiti tekstai – tiek rašytiniai (pvz., pranešimo užrašai, *PowerPoint* pateiktis), tiek sakytiniai – yra antriniai tekstai, kurių santykis su pirminiu tekstu yra įvairus.

3. Pranešimo etapai

Visų pirma reikėtų apžvelgti pranešimo pagrindinius principus, kurie siekia antikos laikus. Tai – ne tik etapai, kurių paskutinis – kalba (šiuo atveju pranešimas), bet ir daugelis kitų aspektų, kaip kalbėtojo etika, kalbėjimo technika, sąžiningumas bei tikslas, pvz., geranoriškas ar manipuliacija. Kalbos rengimo etapai – medžiagos rinkimas ir argumentacija, struktūra, retorinės figūros, įsiminimo technika, tarties pratimai – ir netgi kalbos rašytojo (antikos laikais logografo) profesija atėjo iš senovės Graikijos ir Romos.

Šiuolaikinė retorika vystėsi toliau, nors pagrindas liko. Ir šiandien kalbos rengiamos penkiais etapais, kurių pavadinimai išliko lotyniškai *inventio, dispositio, elocutio, memoria, actio*. Toliau šie etapai bus pristatomi tokia tvarka, kokia jie pateikiami kurso metu.

1-as etapas – medžiagos rinkimas (lot. *inventio*)

Šiame etape ieškome medžiagos tam tikra tema. Yra tradicinių būdų, pvz., „sniego gniūžtės strategija“, arba naujesnių, pvz., minčių lietus ar semantinė schema. Tokia idėjų paieška vyksta individualiai ar grupėmis, su vadovu ar be jo.

Medžiagos rinkimas glaudžiai susijęs su argumentacija, netgi jei pirmame etape procesas vyksta be komentarų. Netgi pati paprasčiausia argumentacija gali sukelti sunkumų, tai matyti išbandant argumentacijos trumpą grandinę: *tezė – tai rodo... pavyzdžiui..., todėl...* Tai – aiškinamoji ir grindžiančioji argumentacija. Net jei kalbinė raiška čia atrodo esanti gana paprasta, vertinant idėjas ir argumentus išskyla turinio problemų. Šiame etape galima naudoti pavyzdžius, kurie yra nemokamai pateikiami internete [plg. pvz. URL 1, URL 2, URL 3, URL 4].

2-as etapas: medžiagos (idėjų, argumentų, faktų) struktūravimas (lot. *dispositio*)

Pagrindinę pranešimo struktūrą sudaro įvadas ir baigiamoji dalis. Pagrindinė dalis, atsižvelgiant į temą, gali būti suskirstyta į dvi dalis (antitezės atveju), į tris, keturias, penkias ar daugiau dalių. Dviejų ar trijų dalių struktūra tinka maždaug 20 minučių pranešimui.

Šalia tradicinės struktūros taikoma ir vadinamoji IMRaD struktūra (*Introduction, Methods, Results, Discussion*), kurią galėtų taikyti vyresniųjų kursų studentai. Ši labiau mokslo straipsniams būdinga struktūra rekomenduotina seminaruose skaitomiems pranešimams tik tuo atveju, jei pranešime pristatomi tyrimų rezultatai. IMRaD struktūra taip pat humanitarinių mokslo pranešimuose pasitaiko retai, tad ir dėl to pirmų kursų studentų pranešimams nelabi taikytina.

3-as etapas: retorinės priemonės (lot. *elocutio*)

Retorikos negalėtume įsivaizduoti be retorikos priemonių. Nemažos galimybės „puošti“ sakinį (ir rašytinį) tekstą, kaip tai žinoma iš antikinės retorikos (žr. pvz. Götttert 2009, Ueding 2000, 2011), iš pirmo žvilgsnio prieštarauja dalykiškam pranešimui, kokio tikimasi seminare. Tačiau pranešimo tekstas gali turėti ir afektinių bei apeliacinių elementų (žr. Drescher 2003: 63).

Kaip priemonės pabrėžti, paaiškinti, įtikinti ar suteikti atmosferai ne tokį oficialų pobūdį gali būti vartojamos retorinės priemonės, pvz., retoriniai klausimai, klausimai ir atsakymai, elipsės, praleidimas, paralelizmas, antitezė, pakartojimo figūros, ypač anafora, *Figura etymologica*, minčių pakartojimas, sinonimai, antonimai, perifrazės, metaforos ir kt. Kalbant apie retorines figūras svarbu išryškinti sakininės ir rašytinės

kalbos bruožus ir pateikti pratimų, kaip stilistiškai neutralų tekstą paversti sakininės kalbos tekstu, kuriuo siekiama įtikinti klausytojus. Jei reikalinga, tam tikslui galima pakeisti dalykiško, informatyvaus teksto struktūrą, pritaikyti sakinio struktūrą, vartoti retorinius klausimus, kartojimo figūras ar tokias priemones kaip pauzės, o poveikį patikrinti įrašius video įrašą.

4-as etapas: *memoria*

Rengiant pranešimą reikia žinoti ir kaip veikia atmintis. Šio etapo tikslas – gebėti įvertinti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, o tam tinka atminties pratimai, padedantys įsiminti skaičius, vardus, žodžius ar sakinius. Šie pratimai turėtų būti paskata toliau treniruoti atmintį.

5-as etapas: *actio*

Jei bijome užmiršti tekstą ir kalbėti viešai, skaitant pranešimą galime naudoti antrinius tekstus. Reikėtų pagalvoti, kaip parengti užrašus, kad skaitant ilgesnį pranešimą būtų lengviau jais pasinaudoti, pvz., kaip geriau išdėstyti tekstą puslapyje, koks turėtų būti šrifto dydis, kokie tarpai tarp eilučių ir pastraipų, reikėtų ir tinkamai pasižymėti svarbias vietas. Studentai gali mokytis, kaip naudoti korteles skaitant pranešimą ar parengti *PowerPoint* pateiktį, kuri tiktų seminarui ar studentų konferencijai.

Naudinga *actio* etape atlikti ir fonetikos pratimus, idealiu atveju aptarus su fonetikos dėstytoju kurso planą. Be geros artikuliacijos, kurios gali būti mokomasi per fonetikos kursą, svarbūs ir skaitymo technikos įgūdžiai, kurių taip pat gali būti mokomasi. Rengiant pranešimą galima bendradarbiauti ir su kitais dėstytojais, taip būtų galima pranešimui pasirinkti temą taip pat pristatyti (parengus pranešimo tekstą, korteles su pagrindiniais žodžiais, *PowerPoint* pateiktį ar pan.) kito dalyko seminare kitu tikslu.

6-as etapas: baigiamoji konferencija

Seminaro metu mokomasi dirbti komandoje bei ugdomi organizaciniai gebėjimai. Konferenciją rengia patys studentai. Jie parengia programą, paskiria pranešimų skaitymui vadovaujančius asmenis. Visiems vadovaujančiųjų žingsniams iš anksto parengiamos formuluotės. To tikslas būtų, kad spontaniškai būtų galima imtis vadovauti pranešimų pristatymui.

Studentų užduotis – dalyvauti diskusijoje. Jie dalyvaudami diskusijoje turi gebėti aiškiai ir struktūruotai reikšti savo mintis. Gali būti daromi ir vaizdo įrašai, kurie vėliau būtų aptariami.

4. Pranešimo tarpdiscipliniškumas ir tarpkultūriškumas

Norint išmokti retorikos, reikia turėti daugelio kitų dalykų žinių. Retorikos tarpdiscipliniškumas išryškėja mokymosi procese ugdantis kitas kompetencijas. Retorika susijusi su kalbotyra, ypač su fonetika, stilistika, leksikologija ir psicholingvistika, taip pat su literatūros mokslu, šalityra, komunikacijos mokslu, o tai reiškia, kad studentai turi žinoti ir sąsajas su šiais dalykais.

Pranešimas – pakankamai standartizuotas žanras, su kuriuo studentai kaip kalbėtojai ar klausytojai dažnai susiduria. Dėl to reikėtų atkreipti dėmesį į įvairių kultūrų diskursų skirtumus, ypač tai svarbu mainų studentams. Pavyzdžiui, Vokietijoje pranešimai yra svarbesni nei, tarkim, Italijoje (plg. Thielmann et al. 2014:

11). Sakytiniai tekstai būdingesni Vokietijoje nei, pvz., Suomijoje (plg., pvz., Ylönen 2016). Pagrįstai yra atkreipiamas dėmesys į pragmatiškai orientuotų mokslo kalbos gretinamųjų tyrimų poreikį (Thielmann et al. 2014: 14).

Jau R. B. Kaplano publikacijos praeito amžiaus 7-ame dešimtmetyje rodo, kad gali būti skirtingos turinio ir kultūrinės konvencijos ir problemų gali kilti ne vien dėl nepakankamos kalbinės kompetencijos. Tačiau svarbu, kad kultūrinis veiksnys nebūtų pervertintas, nes nepakankamo gebėjimo susikalbėti priežastis gali būti ir pragmatinės kompetencijos stoka (House 1999: 85).

Seminaruose sukaupta patirtis rodo, kad, rengiant ir skaitant pranešimus, reikėtų atkreipti dėmesį į daugybę veiksnių: tai – tinkamas pasirengimas, bendrosios žinios, tame tarpe ir empiriniai duomenys, bei, savaime suprantama, draugiška atmosfera.

5. Išvados ir tolimesnės perspektyvos

Daugelis mokslo publikacijų patvirtina, kad skaitmeninės mokymosi priemonės yra sėkmingai taikomos mokantis kalbų, tame tarpe ir skaitmeninis įrankis *H5P*. GEDI projekto parengti kursai *Praktinė retorika ir Mokslinis darbas* leidžia daryti išvadą, kad teorinių ir praktinių užduočių derinys, pateikiamas kaip interaktyvi knyga, yra labai naudingas.

Retorikos kurso metu informacijos ieškoma interneto šaltiniuose – žodynuose, knygose, mokymo medžiagoje, video įrašuose – bei naudojami įvairūs tekstų pavyzdžiai, kurių tiesioginės nuorodos yra pateikiamos kurso knygoje. Taip pat ir duomenų bazės, kurias prenumeruoja bibliotekos, ugdo informacijos paieškos kompetenciją. Čia pristatomo retorikos kurso išskirtinis bruožas tas, kad kai kurias užduotis galima atlikti asinchroniškai, nors pagrindinė komunikacija vyksta sinchroniškai, nes kaip yra pasakęs Markas Tulijus Ciceronas „kalbėti išmokstama kalbant“ klausytojams auditorijoje ar vaizdo konferencijoje.

Labai svarbu, kad darbo seminaro metu organizavimas būtų gerai apgalvotas. Svarbi sąlyga veiksmingam darbui būtų, pavyzdžiui, keletui seminarų sudarytos nuolatinės grupės, kurios atlieka užduotis ir mokosi įvairių pranešimo rengimo etapo veiksmų. Pranešimas taip pat gali būti rengiamas bendradarbiaujant su kitų dalykų dėstytojais, kurių seminaruose būtų galima panaudoti įgytus pranešimo rengimo gebėjimus.

Technologijos ir jų taikymas nuolat kinta, todėl yra būtinas komandinis darbas ir keitimasis patirtimi tarp dėstytojų ir studentų. Dėstytojai turėtų aktyviai skatinti ir studentų akademinę socializaciją. Pranešimo rengimo metu įgyti gebėjimai ir įgūdžiai gali būti taikomi atliekant kitų dalykų mažesnius projektus. Seminaro pranešimas yra labai kompleksiškas žanras, todėl svarbu kursą baigti įsitikinus, kad tai mokymasis visą gyvenimą.

Literatūra

DRESCHER, Martina (2003): Sprache der Wissenschaft, Sprache der Vernunft? Zum affektleeren Stil in der Wissenschaft. In: Stephan Habscheid/Ulla Fix (Hrsg.): Gruppenstile. Zur sprachlichen Inszenierung sozialer Zugehörigkeit. Frankfurt am Main/Berlin/Bern/Bruxelles/New York/Oxford/Wien: Peter Lang 2003, 53–80.

GÖTTERT, Karl-Heinz (2009): Einführung in die Rhetorik. Grundbegriffe – Geschichte – Rezeption. 4. Aufl. München: Fink.

HOUSE, Juliane (1999): Misunderstanding in intercultural Communication: Interactions in English as *lingua franca* and the myth of mutual intelligibility. In: Claus Gnutzmann (Hrsg.): Teaching and Learning English as a Global Language. Native and Non-Native Perspectives. Tübingen: Stauffenburg Verlag 1999, 73–89.

KAPLAN, Robert B. (1966): Cultural Thought Patterns in Inter-Cultural Education. In: Language Learning. A Journal of Research in Language Studies. 16 (1–2) 1966, 1–20.

THIELMANN, Winfried et al. (2014): Akademische Wissensvermittlung im Vergleich. In: Angelika Redder/Dorothee Heller/Winfried Thielmann (Hrsg.): Eristische Strukturen in Vorlesungen und Seminaren deutscher und italienischer Universitäten. Analysen und Transkripte. Heidelberg: Synchron 2014, 7–17.

UEDING, Gert (2011): Klassische Rhetorik. 5. Aufl. München: C. H. Beck.

UEDING, Gert (2000): Moderne Rhetorik. Von der Aufklärung bis zur Gegenwart. München: C. H. Beck.

YLÖNEN, Sabine (2016): Vorbereitung von Austauschstudierenden auf ein Studium in einem deutschsprachigen Land. Ein textsortenorientiertes Blended-Learning-Konzept. In: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht. Didaktik und Methodik im Bereich Deutsch als Fremdsprache. Jg. 21, Nr. 1 (April 2016), 57–84.

Interneto šaltiniai

URL 1: <https://www.ionos.com/startupguide/productivity/brainstorming> (žiūrėta: 2023-02-14)

URL 2: <https://www.lucidchart.com/pages/de/mindmap> (žiūrėta: 2023-02-14)

URL 3: https://templatelab.com/mind-map/#Mind_Map_Templates (žiūrėta: 2023-02-14)

URL 4: <https://www.wintotal.de/tipp/mindmap-erstellen-word/> (žiūrėta: 2023-02-14)

Rašymo kompetencijos ugdymas pasitelkiant skaitmenines priemones

Agnese Dubova, Ventspilio aukštoji mokykla, Latvija

1. Įvadas

Studijuojant germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse viena iš svarbiausių kalbinių kompetencijų, kuriai turi būti skirtas nemažas dėmesys, yra rašymo kompetencija. Dėl to kad viskas persikelia į skaitmeninę erdvę, ir rašytinius tekstus tenka mokytis kurti skaitmeninėje aplinkoje taikant įvairius skaitmeninius tekstų rašymo įrankius, kuriuos reikia naudoti ir mokant germanistikos studentus rašymo.

Šiame straipsnyje pirmiausia bus aptariama rašymo kompetencijos sąvoka, vėliau pristatoma germanistikos studentų rašymo kompetencijos ugdymo koncepcija, pasitelkiant skaitmeninius rašymo įrankius ir rašymo mokymo(si) įrankius. Taip pat bus parodomas dalykinės kalbos tekstyno naudojimas, remiantis kalbos didaktiniu metodu *KoGloss*, ir pasidalijama patirtimi, kaip tarpkultūrinio tinklaraščio "Kulturbasar" tekstų rašymas gali padėti mokytis kurti tarpkultūrinius rašytinius tekstus ir keistis nuomonėmis vokiečių kalba.

2. Rašymo kompetencijos ir rašymo kaip kalbinės veiklos sąvoka

Pasak T. Lindauerio ir W. Senno (2010), rašymo kompetencija arba rašymas kaip kalbinė veikla – tai gebėjimas rašyti tekstą taip, kad jį suprastų skaitytojas [URL 1]. Anot M. Beckerio-Mrotzeko ir I. Böttcher (2012: 49), svarbiausia rašant tekstus yra teksto suprantamumas ir atsižvelgimas į kontekstą. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į pagrindinius teksto rašymo lygius, kurie yra neatsiejami teksto žanro bruožai. W. Heinemannas (2001: 304) išskiria šiuos lygius: funkcinį ir situacinį lygį, teksto struktūros lygį bei kalbos lygį.

Mokant(is) vokiečių kaip užsienio kalbos, tekstų žanrų rašymas dažnai naudojamas kaip rašymo pratimas išmokti užsienio kalbos tekstų funkciją, situaciją, teksto struktūrą ir kalbines formuluotes. Rašydami įvairių žanrų tekstus studentai įgyja ne tik rašymo įgūdžių, bet ir žinių apie atitinkamus žanrus. Žanrai turi kultūrinę specifiką, todėl mokant(is) rašymo taip pat patartina ugdyti supratimą apie skirtingus kultūrinius modelius ir juos nagrinėti (Heinemann 2001: 311).

Pats rašymo procesas taip pat atlieka svarbų vaidmenį ugdant(is) rašymo kompetenciją. H. Feilke (2012: 9) įvardija keturias rašymo veiksmo sudedamąsias dalis: žinių įgijimas, planavimas, formulavimas ir taisymas.

Pirma, gebėjimas rašyti yra socialinė-kognityvinė kompetencija, nes, kaip teigia H. Feilke (2012: 8-10), rašymas – erdvėje ir laike išsidėsčiusi komunikacija. Antra, rašymas yra rašymo strateginė kompetencija, nes tai yra gebėjimas organizuoti rašymo procesą. Trečia, gebėjimas rašyti suprantamas kaip teksto kompetencija, o tai yra kalbinės teksto sąrangos prielaida (Feilke 2012: 8-10).

3. Rašymo kompetencijos ugdymo koncepcija

Šiame skyriuje bus pristatoma rašytinio teksto kūrimo kurso koncepcija, kuris vyko Ventspilio aukštojoje mokyklos ir buvo skirtas vertimo bakalauro studijų programos studentas, kurių specializacija vokiečių, latvių ir anglų kalbos. Bus aptariamoms ir skaitmeninės priemonės, kurios buvo taikomos tekstams vokiečių kalba rašyti. Taip pat bus pristatomi įrankiai, skirti mokymui(si) ir bendradarbiavimui planuojant darbą bei rašant ir taisant tekstus.

Kurso Tekstų rašymas tikslas – atpažinti rašytinius žanrus, nustatyti jų funkciją, struktūrą ir žanrams būdingas leksines bei gramatines kalbos priemones bei, remiantis analizės metu sukauptomis žiniomis, išmokti rašyti tam tikrų žanrų tekstus vokiečių kalba.

Kurso metu aptariama vienuolika žanrų vokiečių kalba, kurie gali būti naudingi tiek mainų studijoms ar tolimesnėms studijoms savo universitete, tiek profesinėje veikloje. Minėtieji žanrai yra šie:

- 1) akademinų užsiėmimų protokolai,
- 2) objekto ar produkto aprašymas bei naudojimo instrukcija kaip proceso aprašymas,
- 3) diagramos ar informacinio grafiko aprašymas,
- 4) trumpo apsakymo turinio atpasakojimas,
- 5) žiniasklaidos teksto struktūros atpasakojimas,
- 6) mokslo populiarinimo teksto santrauka,
- 7) rašytinės nuomonės komentaras,
- 8) linijinės struktūros paaiškinimas,
- 9) dialektinis struktūros paaiškinimas,
- 10) teksto paaiškinimas,
- 11) knygos ar filmo recenzija.

Įvadiniame seminare pristatoma kurso metu analizuojamų tekstų apžvalga bei diskutuojama apie jų funkciją bei vartojimą. Toliau kalbama apie žanrus, kurie būdingi vokiškai kalbančiose šalyse, o Latvijoje nėra tokie įprasti, pvz., seminaro protokolai, struktūruotas teksto atpasakojimas bei paaiškinimai. Taip pat pristatomas ir seminaro planas bei aptariami teksto kūrimo etapai: planavimas, rašymas, taisymas, koregavimas. Be to, pristatomos trys rašymo pagalbinių priemonių rūšys. Pirmoji – popieriniai ar skaitmeniniai žodynai. Kaip dvikalbiai skaitmeniniai ir rašymui tinkantys žodynai gali būti paminėti tokie žodynai:

- dvikalbiai internetiniai žodynai,
- „Langenscheidt“ anglų-vokiečių kalbų internetinis žodynas [URL 2],
- PONS internetinis žodynas [URL 3],
- LEO žodynai [URL 4].

Kaip skaitmeninės rašymo pagalbinės priemonės gali būti naudojami ir bendrojo pobūdžio vienkaliai vokiečių kalbos žodynai ir du internetiniai žodynai:

- „Duden“ internetinis žodynas [URL 5],

- DWDS – „Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache“ (‘Skaitmeninis vokiečių kalbos žodynas’) [URL 6].

Rašant tekstus gali padėti ir vertimo programos. Jos naudojamos ir praktinėje veikloje rašant tekstus. Viena vertus, šios programos padeda formuluoti frazes bei atskiras teksto dalis, kita vertus, reikėtų atkreipti dėmesį, kad visas tekstas ar tam tikri atskiri sakiniai, verčiant iš kokios nors kalbos į vokiečių kalbą su vertimo programa, ne visada yra išverčiami kokybiškai. Taip išversti tekstai dažniausiai turi būti perdaromi, tai reiš- kia, redaguojami ir koreguojami. Čia būtų galim paminėti dvi vertimo programas:

- DeepL [URL 7],
- Matecat [URL 8].

Į mūsų gyvenimą vis labiau skverbiasi dirbtinis intelektas, tame tarpe ir į studijas, o kartu ir į tekstų ra- šymo procesą. *ChatGPT* [URL 9], pažangus pokalbių robotas, kuria panašius į žmogaus sukurtus tekstus. Šis pokalbių robotas universitetams kelia naujus iššūkius, kaip studentai turėtų atlikti rašto darbus ir kaip jie turėtų būti vertinami.

Tekstams redaguoti ir koreguoti yra įvairių įrankių. Šiam tikslui gali būti taikoma, pvz., *Microsoft Word* teksto redagavimo programa. Gramatikos ir ortografijos tikrinimui yra taip pat nemažai interneto puslapių:

- *Duden-Mentor* [URL 10],
- *Scribbr* [URL 11],
- *LanguageTool* [URL 12],
- *Rechtschreibprüfung24* [URL 13] ir kt.

Pabaigoje aptariami formalus rašytinio teksto ir rašto darbo įteikimo reikalavimai. Paprastai studentų darbai pateikiami kaip *Word* dokumentas ar *Google-Docs* formatu elektroniniu paštu, *Google Drive* saugyk- loje ar virtualioje mokymosi aplinkoje, pvz., *Moodle*.

Seminarų struktūra yra tokia:

1. pateiktų darbų analizė,
2. kito nagrinėjamo žanro analizė remiantis teksto pavyzdžiu,
3. didaktinė medžiaga ir patarimai teksto žanro rašymui,
4. teksto žanro rašymo užduotis.

Kaip laivai prieinami didaktiniai ir mokymosi resursai, kuriais galima būtų pasinaudoti rašant tekstus vo- kiečių kalba, gali būti paminėti šie:

- interneto puslapis „teachSam“ [URL 14],
- interneto puslapis „Studyflix“ [URL 15].

Mokantis kurti rašytinius tekstus gali būti naudojamos ir įvairios mokymosi platformos seminario metu bei studentų bendram darbui. Čia pateikiama kelios tam tinkančios platformos ir keletas įrankių:

- mokymosi platforma *Moodle*;
- *Google-Doc* suteikia galimybę bendradarbiauti naudojant internetinius dokumentus;
- įrankį *Padlet* galima taikyti kartu ieškant sprendimų, idėjų, medžiagos ir pan.;

- *ZUM-Pad* – bendradarbiavimui rašant naudingas interneto puslapis;
- *H5P* – interaktyvus įrankis santraukoms kurti.

Pabaigoje galima apibendrinti, kad mokymasis kurti įvairius tekstus vokiečių kaip užsienio kalba yra nu-
lemtas įvairių sąlygų. Viena vertus, tai – žinios apie rašytinių tekstų kūrimą. Kita vertus, tai – optimalus ir
tikslingas rašymui tinkančių pagalbinių priemonių (pvz., popierinių ar internetinių žodynų) naudojimas, ap-
dairus ir kritiškas vertimo ir teksto redagavimo programų taikymas.

4. Kitos studentų rašymo mokymo(si) formos

4.1. Projektinis darbas taikant *KoGloss* metodą

Kalbos didaktikos *KoGloss* metodas buvo parengtas, vykdant Europos Sąjungos Komisijos finansuojamą
projektą „Konstruktionsglossare im Fachsprachenlernen – Deutsch, Estnisch, Lettisch, Litauisch“ (Konst-
rukcijų glosarijai mokantis užsienio kalbos – vokiečių, estų, latvių, lietuvių) (2011 – 2012). Šis metodas su-
teikia galimybę savarankiškai surasti ir analizuoti kalbinius modelius (konstrukcijas) skaitmeniniame tekstų
rinkinyje bei po to šias konstrukcijas aprašyti ir sudaryti glosarijus. [URL 16].

Ugdant(is) rašymo gebėjimus *KoGloss* metodas gali būti taikomas studentų projektiniame ar mokslo ti-
riamajame bei semestriniame ar bakalauro darbe. *KoGloss* metodas galėtų būti taikomas taip:

1. Pirmiausiai sudaromas tekstynas, t. y. autentiškos, elektronine forma pateiktos, tam tikros kalbos
ar srities kalbinės medžiagos rinkinys. Mokantis rašymo, galėtų būti sudarytas tam tikro žanro
tekstų rinkinys, pvz., verslo laiškų (užklausų, pasiūlymų, skundų ir pan.) tekstynas, tokių žanrų kaip
kvietimas, oro prognozė, valgių receptas tekstynas, ar mokslo tekstų tekstynas, pvz., semestrinių,
bakalauro darbų ir pan.
2. Antras žingsnis – skaitmeninė tekstų analizė laisvai prieinamu įrankiu. *KoGloss* atveju buvo taiko-
mas tekstų analizės įrankis *AntConc* [URL 17]. Analizuojant sudaryto tekstyno leksinę informaciją
gali būti nustatyti tekstuose dažnai vartojami žodžiai, jų kolokacijos, kalbiniai modeliai, konstrukci-
jos. Tokios analizės rezultatai gali būti pateikiami glosarijų ar sąrašų forma, kurie vėliau gali būti
naudojami rašant atitinkamų žanrų tekstus.

Tekstyno tekstuose vartojamų kalbinių priemonių nustatymas ir aprašymas pateikia žymiai daugiau se-
mantinės, stilistinės ir pragmatinės informacijos nei klasikiniai leksikografiniai šaltiniai. Taip pat reikėtų pa-
minėti, kad *KoGloss* metodas skatina studentus bendradarbiauti ir dirbti komandoje bei ugdo jų lingvistinę
paeškos kompetenciją ir analitinius gebėjimus.

4.2. „Kulturbasar“ – tarpkultūrinis tinklaraštis

Nuo 2017 m. pavasario iki 2020 m. rudens Ventspilio aukštoji mokykla dalyvavo kuriant tarpkultūrinį tinklaraštį „Kulturbasar“. Projekte dalyvavo Dalarnos universitetas (Švedija), Tampere universitetas (Suomija), Vaasa universitetas (Suomija) ir Ventspilio aukštoji mokykla (Latvija). Projekto tikslas – kultūriniai susitikimai, peržengiantys vienos šalies ribas. Kiekvieną semestrą buvo kuriamas projekto puslapis, kur studentai po šešias savaites pavasario ir žiemos semestro metu galėjo keisti raštu nuomonėmis numatytomis temomis. Temos buvo susijusios su studentų kultūriniu ir kasdieniniu gyvenimu, pvz., vokiškai kalbantis pasaulis (kalbantys pasauliai) studentų šalyje, kultūriniai nesusipratimai, įdomūs filmai ar įdomios knygos ir pan.

Studentai turėjo kartą per savaitę parašyti maždaug 150 žodžių tinklaraščio tekstą viena iš tinklaraščio temų. Kad būtų galima keisti nuomonėmis kultūros temomis, studentai turėjo galimybę projekto interneto puslapyje komentuoti kitų studentų tekstus. Tinklaraščio kalba buvo vokiečių kalba, o tekstai buvo rašomi konsultuojantis su dėstytoju.

Rašant tinklaraščio tekstus ir komentarus svarbiausia buvo interakcija, o ne rašyba ir gramatika. Visų pirma buvo siekiama, kad studentai, besimokantys vokiečių kalbos įvairiose šalyse, galėtų komunikuoti raštu bei reikšti ir keisti savo nuomonėmis, požiūriu bei svarstymais vokiečių kalba. Kiekvieną semestrą dėstytojai aptardavo šį studentų projektinį darbą. Atsižvelgiant į tai, kitą semestrą buvo atliekami projekto puslapio pakeitimai. Dėstytojai iš šono stebėjo studentų veiklą, o studentų dalyvavimas kuriant kultūros tinklaraštį sudarė tam tikrą dalį atitinkamo kurso vertinimo.

Apibendrinant galima teigti, kad šis projektas sudarė galimybes įvairių šalių studentams bendrauti raštu vokiečių kalba. Nors svarbiausia buvo ne kalbinis taisyklingumas, vis dėlto studentai turėjo stengtis komunikacijos partneriams savo nuomonės ir informaciją pateikti suprantamai ir kiek įmanoma taisyklingiau.

5. Baigiamieji pastebėjimai

Rašymo kompetencijos užsienio kalba įgijimas dažnai yra iššūkis, kuris gali būti įveikiamas taikant "mokymosi per darymą" (*learning by doing*) metodą. Bet, kaip jau anksčiau buvo teigiama, rašymo kompetencija gali būti ugdoma(si) turint žinių apie tekstą, naudojant mokomąją medžiagą, sąmoningai ir tikslingai pasitelkiant skaitmeninius įrankius bei priemones studentų bendradarbiavimui. Taip pat studentų rašymo kompetencijos ugdymui(si) galima taikyti įvairias projektinio darbo formas. Projektinis darbas visuomet studijas padaro gyvesnes, įdomesnes ir kūrybiškesnes.

Studentai ir dėstytojai gali pasitelkti įvairias skaitmenines priemones, padedančias kurti rašytinius tekstus. Tačiau, kad rašymo rezultatas būtų sėkmingas, reikėtų kritiškai vertinti šias skaitmenines priemones. Tik tuomet rašymo vokiečių kaip užsienio kalba kompetencija gali būti iš(si)ugdoma tinkamai ir tikslingai.

Literatūra

BECKER-MROTZEK, Michael / BÖTTCHER, Ingrid (2012): Schreibkompetenz entwickeln und beurteilen. Sekundarstufe I/II. 4. Aufl. Berlin: Cornelsen, 19–35.

FEILKE, Helmuth (2012): Was sind Textroutinen? Zur Theorie und Methodik des Forschungsfeldes. In: Helmuth Feilke / Katrin Lehnen (Hrsg.): Schreib- und Textroutinen. Theorie, Erwerb und didaktisch-mediale Modellierung. Frankfurt a. M. u. a.: Lang, 1–32.

HEINEMANN, Wolfgang (2001): Textsorten der geschriebenen Sprache. In: Gerhard Helbig et al. (Hrsg.): Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch. Hlb. 19.1. Berlin / New York: de Gruyter, 300–313.

Interneto šaltiniai

URL 1: <https://www.imedias.ch/myUploadData/files/theorie-schreibkompetenzen-wahrnehmen-und-beurteilen.pdf> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 2: <https://de.langenscheidt.com/englisch-deutsch/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 3: <https://de.pons.com/%C3%BCbersetzung> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 4: <https://www.leo.org/englisch-deutsch/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 5: <https://www.duden.de/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 6: <https://www.dwds.de/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 7: <https://www.deepl.com/translator> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 8: <https://www.matecat.com/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 9: <https://openai.com/blog/chatgpt/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 10: <https://mentor.duden.de/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 11: <https://www.scribbr.de/rechtschreibpruefung/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 12: <https://languagetool.org/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 13: <https://rechtschreibpruefung24.de/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 14: <http://www.teachsam.de/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 15: <https://studyflix.de/> (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 16: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/28881/Manual_DE.pdf (žiūrėta: 2023-02-13)

URL 17: <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/> (žiūrėta: 2023-02-13)

Medijomis grįsta didaktika ir dalykinės kalbos kompetencijos įgijimas studijuojant germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse

Eglė Kontutytė, Vilniaus universitetas, Lietuva

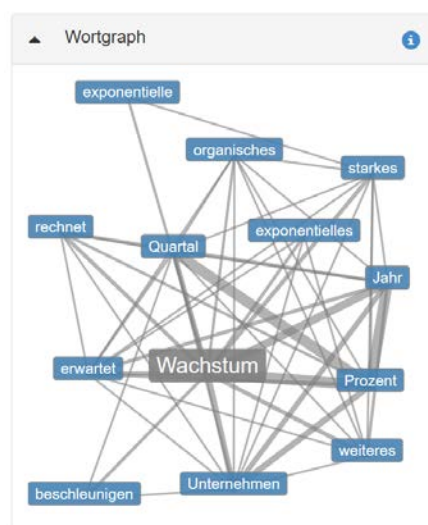
1. Švietimo skaitmeniniame pasaulyje vaidmuo mokant(is) dalykinės užsienio kalbos

Pasauliui tampant globalesniai ir technologiškai pažangesniai reikalingos naujos kompetencijos. 1997 m. EBPO pradėjo naujų kompetencijų apibrėžimo ir atrinkso projektą (DeSeCo), skirtą naujoms kompetencijoms tirti. Viena iš trijų *DeSeCo* projekte išskirtų bendrųjų gebėjimų grupių yra interaktyvus naujųjų medijų ir išteklių naudojimas, apimantis technologijas ir kalbas (DeSeCo 2005: 7). Švietimas skaitmeniniame pasaulyje turėtų būti ypač svarbus mokant dalykinių užsienio kalbų, nes skaitmeninių naujųjų medijų naudojimas tampa vis svarbesnis kasdieniame profesiniame gyvenime. J. Roche (2018: 241) taip pat atkreipia dėmesį į medijų didaktikos pridėtinę vertę mokant dalykinių užsienio kalbų.

2. Naujosios medijos mokant(is) dalykinės užsienio kalbos

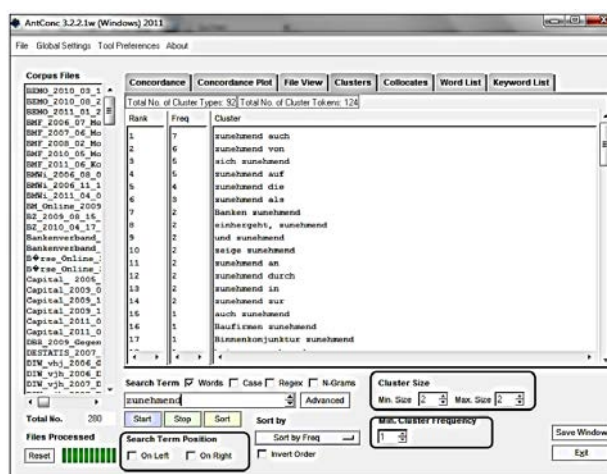
Šiame skyriuje pateikiami pavyzdžiai, kaip naujosios medijos gali būti naudojamos mokant(is) dalykinės kalbos, kurie gali būti taikomi, negimtakalbiams studijuojant germanistiką bei kitas kalbas ar filologijas.

Skaitmeniniai žodynai gali būti naudojami kaip mokymosi priemonės mokant(is) užsienio kalbos. Kolokacijos yra labai svarbios kuriant dalykinės kalbos tekstus, nes kolokacijos išmokstamos kaip vienetas, neverčiant atskirų kolokacijos dalių iš vienos kalbos į kitą. Skaitmeniniame žodyne besimokantieji gali susipažinti su kolokacijomis ir leksemos vartojimo pavyzdžiais, kurie yra svarbūs kuriant dalykinius tekstus. Pavyzdys iš vokiečių kalbos skaitmeninio žodyno rodo, kaip leksema (*Wachstum* 'augimas') pateikiama su jos kolokatais (pvz., *starkes* 'stiprus', *Jahr* 'metai' ir *beschleunigen* 'pagreitinoti') (pav. 1):

Pav. 1. Pavyzdys iš skaitmeninio žodyno „Wortschatz Leipzig“: https://corpora.uni-leipzig.de/de/res?corpusId=deu_news_2021&word=Wachstum (žiūrėta: 2023-01-31))

Kaip dalykinės kalbos mokymosi metodą galima paminėti ir *KoGloss* metodą, kurį taikydami besimokantieji gali skaitmeniniu kalbos analizės įrankiu autentiškuose tekstuose nustatyti dalykinės kalbos konstrukcijas ir naudoti šias konstrukcijas didaktiniais ar profesiniais tikslais (KoGloss projekto grupė 2012). Taigi šis metodas yra taikomasis glosarijų kūrimo metodas (Haß, Kontutyte, Žeimantienė 2017: 234). Tiek glosarijų kūrimas, tiek rezultatas, t. y. žodynėlis, gali būti naudojami mokantis dalykinės kalbos. *KoGloss* metodą sudaro šie etapai, kuriuos taip pat galima naudoti kaip atskiras užduotis mokantis dalykinės kalbos: tai – tekstyno kūrimas, jo analizė naudojant kalbos analizės įrankį *AntConc*¹ ir konstrukcijų glosarijaus sudarymas skaitmeninėje mokymosi platformoje, pavyzdžiui, *Moodle* (KoGloss projekto grupė 2012). Kaip naudojant *AntConc* įrankį nustatomos tekstyno tekstams būdingos konstrukcijos, parodyta paveikslėlyje (pav. 2):

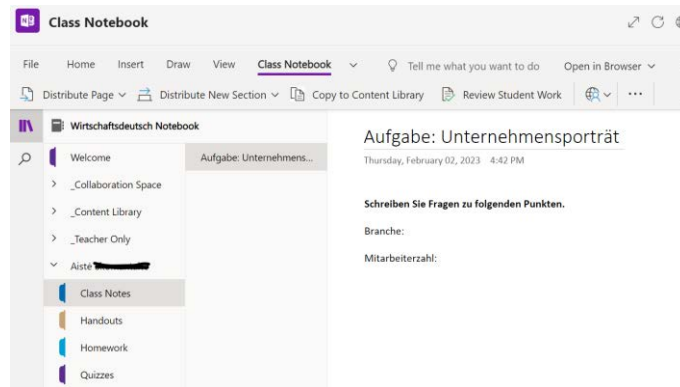
Pav. 2. Pveikslėlis iš *KoGloss* žinyno (Projektgruppe KoGloss 2012: 21)

Taikant *KoGloss* metodą taip pat daugiausia dėmesio skiriama į besimokantįjį orientuotam ir bendram darbui, nes besimokantieji kartu dirba kurdami glosarijų (kartu kuria glosarijų, papildo ir komentuoja vienas kito glosarijaus straipsnius). Šie kalbos mokymosi principai jau kelis dešimtmečius yra užsienio kalbos didaktikos dėmesio centre, o po pandemijos jiems tenka dar svarbesnis vaidmuo. 2012 m. sukurtas į besimokantįjį orientuotas ir bendradarbiavimu ir naujomis medijomis grindžiamas metodas *KoGloss* šiandien tapo dar aktualesnis, nes suteikia galimybę virtualiai bendradarbiauti.

Pavyzdys, kaip šis metodas gali būti modifikuotas ir naudojamas mokantis kalbų, yra germanistikos studentų sukurtas nedidelis žodynėlis tema „Pinigai ir vartojimas“. Studentai platformoje *Moodle* kūrė žodynėlio straipsnius ir taip ne tik susipažino su temos žodynu, bet ir, pasitelkdami „mokymasis per darymą“ (*learning by doing*) metodą, pakartojo bei praplėtė leksikologijos, gramatikos ir leksikografijos žinias bei lavino medijų kompetenciją.

¹ *AntConc* kūrėjas – Vaseda universiteto Tokijuje profesorius, Laurence Anthony. Šis kalbos analizės įrankis ypač tinka nedidelės apimties tekstynų analizei (iki 20 mln. žodžių). (<https://www.laurenceanthony.net/software/antcon/>) (žiūrėta: 2023-02-01)

Pandemijos laikotarpiu visas mokymo procesas turėjo būti pertvarkytas darbui per nuotolį. Dalykinės užsienio kalbos mokymui(si) buvo naudojamos tokios komunikacijos platformos kaip *MS Teams* ar *Zoom*, kurios be vaizdo konferencijų, skirtų keistis informacija dirbant visiems ar grupėse, suteikia galimybę kartu formuluoti tekstus ar individualizuoti užduotis naudojant *MS Teams* kurso užrašų knygelės funkciją. Pavydyje matoma užduotis parašyti klausimus dviem įmonės aprašymo temoms, kuri skirta konkrečiai studentei (pav. 3):

Pav. 3. *MS Teams* kurso Verslo vokiečių kalba užrašų knygelės pavyzdys

Kita galimybė taikyti skaitmenines priemones mokantis dalykinės užsienio kalbos – skaitmeninio mokymosi turinio kūrimo įrankis *H5P*². Šiuo įrankiu galima kurti visus kursus arba atskiras užduotis, kurias vėliau galima besimokantiems pateikti mokymosi platformos *Moodle* kursuose. *H5P* įrankis leidžia kurti įvairias užduotis (pvz., pateiktis, atitikmenų siejimo užduotis, įrašymo užduotis, teiginių vertinimo užduotis, esė, interaktyvius vaizdo įrašus) naudojant tekstinę ir vaizdinę medžiagą. Kuriant atskiras pamokas arba visą kursą, galima naudoti interaktyvią knygą, kuri suteikia galimybę sudaryti prieš tai išvardintų užduočių rinkinius. Kurso užduotis besimokantieji gali atlikti savarankiškai arba jos gali būti naudojamos nuotoliniuose ar kontaktiniuose kursuose. Kad mokymasis būtų efektyvesnis, svarbus mokytojų grįžtamasis ryšys.

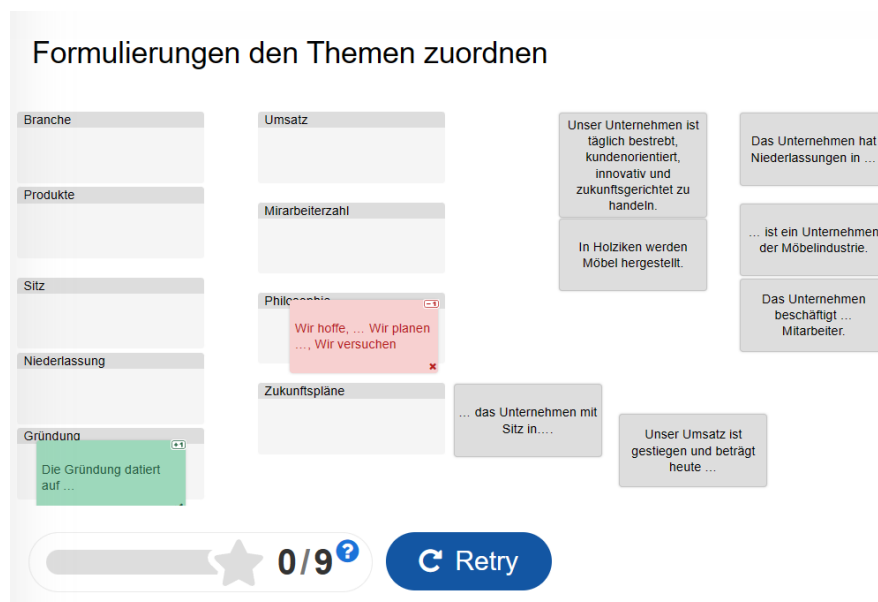
Toliau pateikiama keletas dalykinės užsienio kalbos mokymosi užduočių pavyzdžių iš „Erasmus+“ projekto „Germanistik Digital“³ kurso „Fachsprache Wirtschaft“ (‘Dalykinė verslo kalba’). Verslo komunikacija – tai visų pirma ne dalyko turinio perteikimas, bet gebėjimas tinkamai atlikti kalbinius veiksmus komunikuojant tam tikroje srityje (Buhlmann, Fearn 2018: 178). Todėl, anot R. Buhlmann ir A. Fearn (2018: 244), dalykinės kalbos mokymosi pagrindas yra kalbinė veikla ir kalbinės veiklos rūšys, kad būtų išmokstama tam tikrai sričiai reikalingų kalbinės veiklos rūšių (pvz., kalbėjimo) bei komunikacinių intencijų ir jų raiškos. Kadangi, pavyzdžiui, pašnekiesio atveju yra svarbu kultūrinė šio žanro specifika, tai mokantis kalbėjimo taip pat turėtų būti ugdoma tarpkultūrinė kompetencija. Pašnekiesiui mokytis interaktyvioje knygoje galima sukurti

² *H5P* – įrankis, skirtas skaitmeniniam mokymosi turiniui kurti, kuris gali būti integruojamas į kursus mokymosi platformoje *Moodle* arba interneto puslapyje. <https://h5p.org/> (žiūrėta: 2023-02-06)

³ Daugiau informacijos apie „Erasmus+“ projektą „Germanistik digital“ puslapyje <https://gedi.germanistik-ucm.eu/> (žiūrėta: 2023-02-06)

atitikmenų siejimo užduotį, kai pokalbio klausimai susiejami su atsakymais spustelėjus pele, kad būtų sukurtas prasmingas dialogas. Besimokantieji atlieka šią užduotį *Moodle* arba kitoje mokymosi platformoje ir gali patikrinti teisingus atsakymus paspaudę atitinkamą mygtuką.

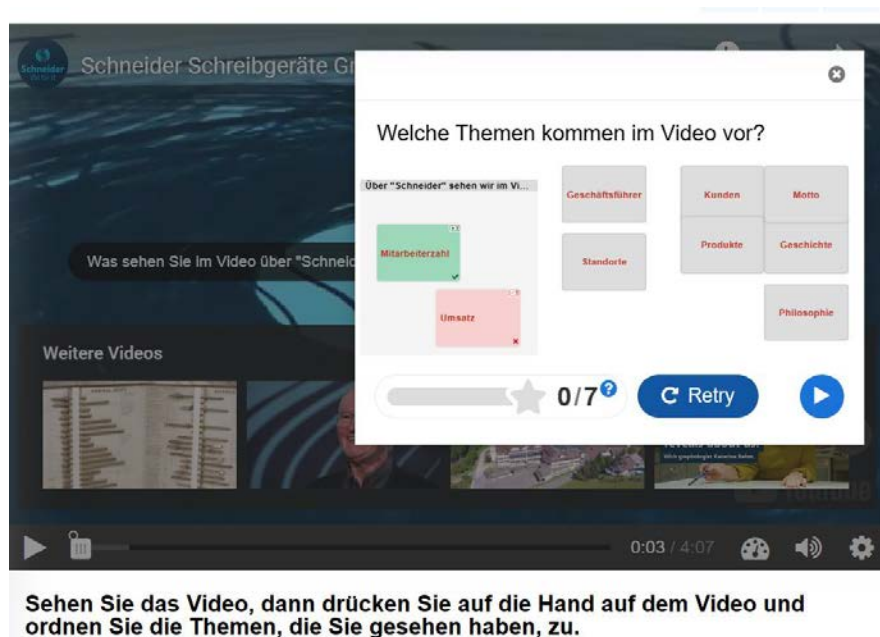
Kita *H5P* užduotis, kurią galima taikyti skaitmeniniame dalykinės užsienio kalbos kurse, yra atitikmenų siejimo užduotis, kai tam tikras turinys (pvz., žodžiai, žodžių grupės ar sakiniai) siejamas su atitinkamais raktažodžiais ar paveikslėliais. Ši užduotis tinka mokytis dalykinam žodynui ar kitoms kalbos priemonėms, kuriomis reiškiamas kokio nors dalyko turinys. Toliau pateiktame pavyzdyje parodyta (žr. 4 pav.), kaip atskiroms įmonės pristatymo temoms priskiriamos kalbinės priemonės, išreiškiančios šias temas. Taip besimokantieji supažindinami su tam tikrą temą išreiškiančiomis kalbinėmis priemonėmis. Taip pat pristatomos ir kalbos priemonių paieškos strategijos⁴.

Pav. 4. Pavyzdys iš „Erasmus +“ projekto „Germanistik Digital“ kurso „Fachsprache Wirtschaft“ (‘Dalykinė verslo kalba’)

Kaip interaktyvios knygos užduotį arba kaip atskirą užduotį, integruotą į kursą, galima sukurti teiginių vertinimo užduotį, skirtą (savarankiškai) patikrinti teksto supratimą arba analizuoti tekstą. Šią užduotį galima naudoti, pvz., analizuojant motyvacinį laišką pagal ankstesnėje užduotyje aptartus efektyvios komunikacijos kriterijus. Tai ypač svarbu mokantis dalykinės kalbos ir studijuojant vokiečių kalbą ne vokiškai kalbančiose šalyse, nes tokia analizė ne tik suteikia dalykinės kalbos žinių ir įgūdžių, bet taip įgyjamos ir lingvistinė bei (dalykinės kalbos) tyrimo kompetencijos, leidžiančios tinkamai vartoti ir analizuoti atitinkamus kalbos reiškinius (plg. Kontutyte 2021: 124-126). Ypač svarbi internetinio kurso galimybė yra *H5P* įrankiu sukurtų užduočių susiejimas su autentiškais tekstais. Šios užduotys suteikia galimybę naudotis autentiška mokymosi medžiaga internete – tekstais arba vaizdo įrašais. *H5P* įrankio funkcija „interaktyvaus vaizdo įrašas“ leidžia kurti užduotis vaizdo įrašo turiniui:

⁴ R. Buhlmann ir A. Fearn (2018: 245) pabrėžia, kad dalykinės kalbos mokymasis turėtų būti siejamas su strategijų mokymusi.

Pav. 5. Pavyzdys iš „Erasmus +“ projekto „Germanistik Digital“ kurso „Fachsprache Wirtschaft“ (‘Dalykinė verslo kalba’)

5-ame paveikslėlyje parodyta, kaip sukurti vaizdo įrašo interaktyvią užduotį, kai besimokantieji, peržiūrėję vaizdo įrašą apie įmonę „Schneider Schreibgeräte GmbH“, turi pažymėti vaizdo įrašė matytas temas apie įmonę.

Studijuodami germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse, studentai ugdomi ne tik kalbines ir medijų kompetencijas, bet ir mokslo tyrimų kompetenciją, kam taip pat gali būti naudojami skaitmeniniai įrankiai. Internetiniame Dalykinės kalbos lingvistikos kurse, sukurtame pagal tarptautinį „Erasmus+“ projektą „Germanistik Digital“, HSP įrankiu parengtos užduotys padeda ugdyti (dalykinę) kalbos tyrimo ir medijų kompetencijas. Kaip pavyzdį galima paminėti dalykinės kalbos teksto žodyno analizės užduotį, kurioje naudojamos interneto tekstų nuorodos. Susipažinę su mokslo populiarinimo teksto požymiais, besimokantieji analizuoja žiniasklaidos mokslo populiarinimo tekstą pagal šiuos požymius ir pagrindžia, kodėl šis tekstas nėra mokslo tekstas. Savarankiškai atlikę užduotį, besimokantieji gali pasitikrinti, ar teisingai atliko užduotis.

3. Apibendrinimas ir išvados

Su pandemija atsiradus nuotoliam mokymuisi, atsivėrė kitos kalbos mokymosi galimybės, tame tarpe ir dalykinės užsienio kalbos. Nepaisant problemų, ši situacija atnešė ir naujų didaktinių perspektyvų. Mokantis dalykinės užsienio kalbos mokymosi proceso skaitmeninės galimybės turi ir privalumų. Mokydamiesi kalbų besimokantieji taip pat gali įgyti medijų raštingumo gebėjimų, o mokymosi procesas gali būti labiau savarankiškas ir individualizuotas.

Skaitmeninis mokymas(is), turi ne tik privalumų, bet, savaime suprantama, ir neigiamų pusių, į kurias reikėtų atsižvelgti skaitmeninant mokymosi turinį. Gyvas kontaktas yra labai svarbus mokantis užsienio kalbos, tiesioginis bendravimas yra svarbi sąveikos dalis ir turėtų būti įgyjamas kalbos mokymosi procese, todėl

tam tikromis aplinkybėmis mišrusis mokymasis turėtų būti naudojamas kaip mokymo forma, kai besimokantieji skaitmeniniu būdu pateikiamas mokymosi turinys galėtų būti įterpiamas į kontaktiniu būdu vykstantį kursą. Jei nėra galimybės kalbos mokytis kontaktiniu būdu, rekomenduojama rengti vaizdo konferencijas, kad būtų galima bendrauti, diskutuoti ar gauti grįžtamąjį ryšį.

Litertūra

BUHLMANN, Rosemarie/FEARNS, Anneliese (2018): Handbuch fach- und berufsbezogenen Deutschunterrichts DaF, DaZ, CLIL. Berlin: Frank & Timme. (Forum für Fachsprachenforschung 141).

DeSeCo (2005): Definition und Auswahl von Schlüsselkompetenzen. Zusammenfassung. URL: <https://www.oecd.org/pisa/35693281.pdf> (žiūrėta: 2023-01-20)

HAB, Ulrike/KONTUTYTĖ, Eglė/ŽEIMANTIENĖ, Vaiva (2017): KoGloss – Ein Projekt hat doch kein Ende. In: Jarochna Dąbrowska-Burkhardt/Ludwig M. Eichinger/Uta Itakura (Hrsg.): Perspektiven in Forschung und Lehre. Deutsch: lokal – regional – global. Studien zur deutschen Sprache. Forschungen des Instituts für deutsche Sprache. Bd. 77. Tübingen: Narr, 233–246.

KONTUTYTĖ, Eglė (2021): Fachsprachen(kompetenzen) und Germanistikstudium: Versuch einer Positionsbestimmung für die Auslandsgermanistik In: Klaus Geyer/Anke Heier/Mette Skovgaard Andersen (Hrsg.): Tysk(a) – saksa – vācu – vokiečių – pýska 2020. Teil 1: Deutsche Sprachwissenschaft und Sprachdidaktik. Ausgewählte Beiträge zum XI. Nordisch-Baltischen Germanistentreffen in Kopenhagen vom 26.–29. Juni 2018. Berlin u. a.: Peter Lang, 111–129.

Projektgruppe KoGloss (2012): KoGloss: kollaborative korpusbasierte Konstruktionsglossare im Fremdspracherwerb der Hochschulen und im Beruf. Duisburg-Essen, Tartu, Vilnius, Ventspils. URL: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/28881/Manual_DE.pdf (žiūrėta: 2023-01-31)

ROCHE, Jörg (2018): Mediale Lernmehrwerte durch Aufgaben- und Handlungsorientierung – Berufs-, Geschäfts- und Wissenschaftssprachen. In: Jörg Roche/Sandra Drumm (Hrsg.): Berufs-, Fach- und Wissenschaftssprachen. Didaktische Grundlagen. Tübingen: Narr Francke Attempto, 240–250.

Interneto šaltiniai

AntConc. URL 1: <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/> (žiūrėta: 2023-02-01)

H5P. <https://h5p.org/> (letzter Zugriff: 06.02.2023)

Wortschatz Leipzig. URL 2: https://corpora.uni-leipzig.de/de?corpusId=deu_news_2021 (žiūrėta: 2023-01-31)

Elektroninis mokymasis ir atminties vietų prieiga mokantis vokiečių kaip užsienio kalbos

Milka Enčeva, Mariboro universitetas, Slovėnija

1. Įvadas

„Erasmus+“ projektas „German Studies Digital“ (GEDI) (2021–2023 m.) skirtas šiuolaikiškam germanistikos dalykų mokymo(si) procesui aukštojo mokslo srityje. Įgyvendinant projektą buvo sukurta įvairių germanistikos dalykų mokymosi medžiaga, įskaitant vokiečių kalbos mokymą(s) germanistikos studentams. Vokiečių kalbos mokymas(is) bus išsamiau aptartas šiame straipsnyje, t. y. C1.2 kalbos lygio kursas, kuris remiasi atminties vietų koncepcija.

Atminties vietų sąvoka pasirinkta dėl šių priežasčių:

1. Atminties vietomis grįstas mokymasis ypač tinka vokiečių kaip užsienio kalbos mokymuisi, nes besimokantieji susipažįsta su kultūriniu kontekstu, kuriame gyvena vokiškai kalbančių šalių žmonės, ir taip gali kritiškai vertinti nusistovėjusius interpretavimo modelius ar istorinius įvaizdžius.

2. Tikslinė grupė – ne vokiškai kalbančiose šalyse germanistiką studijuojantys studentai, kurie turi reikiamų kalbos žinių, kad galėtų, mokantis užsienio kalbos, nagrinėti tokias sudėtingas temas kaip atminties vietos.

3. Dėl daugiakanalių atminties procesų kompleksiskumo reikalinga medijų įvairovė nagrinėjant ir pristatant pasirinktas atminties vietas. Tam padeda elektroninis mokymasis.

Šiame straipsnyje siekiame parodyti, kaip kultūrinės ir kolektyvinės atminties bei atminties vietų sąvokų potencialas gali būti panaudotas užsienio kalbos didaktikoje ir kaip, žvelgiant iš kultūros ir užsienio kalbos didaktikos perspektyvos, galima sukurti mokomąją medžiagą, skirtą germanistikos studentams vokiečių kalbos mokytis taikant atitinkamas mokymosi formas (kontaktinį ir nuotolinį mokymąsį bei sinchroninį ir asinchroninį mokymąsį) su tam pritaikytais metodais.

2. Pagrindinės sąvokos

2. 1. Elektroninis mokymasis

Elektroninis mokymas(is) – tai visos mokymosi formos, taikant elektronines ar skaitmenines priemones. Laikui bėgant buvo sukurtos įvairios elektroninio mokymosi formos: mišrus mokymasis, virtuali klasė, mokymosi bendruomenės, kompiuterinis mokymasis bendradarbiaujant ir kt. Pagal klasikinę apibrėžtį mišrusis mokymasis yra kontaktinio ir internetinio mokymosi derinys. Vėliau ši apibrėžtis buvo pakeista ir dabar vadinama sinchroninio ir asinchroninio mokymosi deriniu. Straipsnyje remiamasi antrąja mišraus mokymosi

apibrėžtimi, kai atsižvelgiama į koronaviruso pandemijos nulemtus mokymo(si) sąlygų pokyčius. Sinchroninis mokymasis gali vykti ir kaip kontaktinis mokymasis, ir kaip nuotolinis mokymasis internetu. Tai suteikia daugiau lankstumo, nes kontaktinis mokymasis nėra būtinas, o tik galimas. Asinchroninis mokymasis yra savarankiškas elektroninis mokymasis. Nėra vieno mišraus mokymosi scenarijaus, nes galima pasirinkti skirtingas sinchroninių ir asinchroninių mokymosi etapų sekas.

2. 2. Kolektyvinė atmintis ir atminties vietos

Šiame straipsnyje remiamasi Maurice'o Halbwachso, Aleidos Assmann ir Jano Assmanno kultūrinės bei kolektyvinės atminties sąvokomis bei Pierre'o Noros, Etienne'o Françoiso, Hagenu Schulzes ir kitų autorių atminties vietų sąvoka.⁵

Pasak Jano Assmanno, kolektyvinė atmintis yra tokia atmintis, kuria mes dalijamės, kaip dalijamės ir kalba [URL 4]. Anot jo, kolektyvinę atmintį sudaro komunikacinė ir kultūrinė atmintis. Svarbiausias komunikacinės atminties bruožas – ribotas laiko horizontas. Jis apima tris kartas arba maždaug 80 metų.

Kultūrinė atmintis apima prisiminimus, kurie glūdi toli praeityje, todėl nė vienas žmogus negali jų prisiminti asmeniškai. Ji susijusi su svarbiais įvykiais, žmonėmis, o atmintis apie tai gyvuoja per tekstus, paminklus, garso ir vaizdo medijas bei institucinę komunikaciją (pvz., viešus tekstų skaitymus) (plg. Assmann 1988: 12). Kultūrinė atmintis perteikia asmeniui kultūrinį kontekstą, kuriame gyvena grupė, kuriai jis priklauso. Aleida Assmann [URL 5] išvardija svarbias sritis, kurios gali formuoti atskirų grupių tapatybę. Religija ji vadinama seniausiu kultūrinės atminties sluoksniu. Kita sritis – menas, apimantis muziką, tapybą ir literatūrą. Trečioji sritis yra istorija.

Ypač meno ir istorijos sritys formuoja visuomenės kultūrą ir tapatybę. Suvokiant svarbų meno ir istorijos vaidmenį kultūrinei atminčiai, mokymosi procese juos reikėtų taikyti kultūrinės didaktikos požiūriu. Atminties vietų prieiga yra ypač tinkama kultūros mokymuisi, mokantis užsienio kalbos.

Atminties vietų sąvoką devintajame dešimtmetyje sukūrė prancūzų istorikas Pierre'as Nora ir nuo to laiko ją perėmė daugelis istorijos ir kultūros mokslo tyrėjų. Pierre'as Nora (1996: XVII) atminties vietą supranta kaip bet koki būvį – materialų ir nematerialų. Tai gali būti asmenys ar mitinės figūros, ritualai, šventės, daiktai, upės ir kt. Cornelia Siebek (2017: XVII) atkreipia dėmesį, kad atminties vietos nėra objektyviai egzistuojantys reiškiniai, tai – konstruktai, euristiniai modeliai, tarnaujantys tam tikriems pažinimo interesams.

Etienne'as Françoisas, kartu su Hagenu Schulze išleidęs tris tomus veikalo *Deutsche Erinnerungsorte* ('Vokiškosios atminties vietos') (2001), atminties vietomis laiko kolektyvinės atminties ir kolektyvinio identiteto „kristalizacijos taškus“. Pasak autorių, jie išsiskiria dideliu simboliniu matmeniu ir tarpusavyje sieja keletą asociacijų. Didelės žmonių grupės jaučia, kad atminties vietos yra svarbios, ir perduoda jas iš kartos į kartą [URL 5].

⁵ Autorių, pagrindusių šias sąvokas, pavardes rasite: <https://memodics.wordpress.com/about/> = [URL 2] (žiūrėta: 2023-01-23); publikacijų sąrašą kultūrinės atminties ir atminties vietų temomis rasite: <https://memodics.wordpress.com/literatur-und-materialien/literatur/literatur-erinnerungsorte/> = [URL 3] (žiūrėta: 2023-01-23).

3. Atminties vietų pasirinkimas

Etienne'as Françoisas ir Hagenas Schulze savo kūrinyje *Deutsche Erinnerungsorte* ('Vokiškosios atminties vietos') (2001) aptaria 120 atminties vietų iš daugiau nei 400 siūlomų, kas rodo, kad nėra lengva nuspręsti, kokias iš visų galimų tinkamai pasirinkti.

Pasirenkant atminties vietas buvo atkreiptas dėmesys į tokius veiksnius:

- į mokymosi medžiagą įtraukti keletą atminties vietų tipų (pastatus, istorines asmenybes, daiktus, vietas, knygas, kalbas);
- aptarti atminties vietas, kurios atspindi tiek Vokietijos istorijos teigiamus įvykius, tiek tamsiąsias puses;
- pasirinkti ir šiandien reikšmingas atminties vietas, kad jos būtų įdomios germanistikos studentams ir skatintų susimąstyti.

Šiame straipsnyje aptariamoms kurso temoms buvo pasirinktos penkios atminties vietos, nes projekto kursas sudaro 10 temų, kurių kiekvienai skiriamos 2 akademinės valandos. Atminties vietos pateikiamos taip, kaip jos analizuojamos kurso metu: kliūtys (daiktai), Vartburgas (pastatai), Martynas Liuteris (istorinė asmenybė), Hanza (miestų prekybos sąjunga) ir Plattdeutsch ('vokiečių žemaičių tarmė') (kalba). Atskiros kurso temos, nagrinėjančios atminties vietas, gali būti analizuojamos ir kitokia tvarka.

4. Tikslinė grupė

Vykdamas „Erasmus+“ projektą GEDI (2021–2023) parengtų kursų adresatai yra projekto partnerių šalių universitetų germanistikos studentai, tačiau, pasibaigus projektui, tai gali būti ir kiti suaugę besimokantieji, lankantys įvairiose mokymosi įstaigose vokiečių kaip užsienio kalbos kursus. Norint sėkmingai analizuoti kurso temas, reikalingas vokiečių kalbos mokėjimas B2/C1 lygiu. Besimokantieji turėtų gebėti suprasti ilgesnius ir kompleksiškus mokslo populiarinimo ir mokslo tekstus, išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę juose nagrinėjama tema. Mokymosi medžiaga tinka ir mokymuisi kituose regionuose, nes nėra pritaikyta konkrečioms šalims ir gali būti taikoma įvairiose srityse.

5. Kalbos ir kultūros didaktikos aspektai

Užsienio kalbos didaktikos požiūriu ypač naudinga dirbti su dalykiniais ir grožinės literatūros tekstais, su muzikos kūrinių, filmų, paveikslais. Kaip mokymosi veiklos gali būti informacijos paieška, projektinis darbas, dalyvavimas diskusijose, pranešimai. Šie mokymosi impulsai atveria galimybes įvairioms užduotims, kurios taip pat gali būti sėkmingai taikomos kultūros mokymuisi.

Remiantis tuo galima daryti išvadą, kad dalyko ir kultūros mokymas(is) papildo vienas kitą ir gali būti kartu taikomi mokymosi procese. Taip, mokantis užsienio kalbos, bus pasirenkamas tinkamas mokymosi turinys, be to, kartu bus mokomasi ir kultūros. Svarbu yra ne sistemaiškai pateikti kultūros istorijos žinių, bet suprasti, kad šis mokymosi procesas yra fragmentiškas, tarpinis ir nebaigtinis (Badstübner-Kizik 2020: 667).

Šiuolaikinė užsienio kalbos didaktika komunikacinę kompetenciją supranta kaip diskurso kompetenciją.

Michaelo K. Legutke's (2010) teigimu, diskurso kompetencija suprantama kaip žmonių gebėjimas dalyvauti ir kartu kurti daugiakalbius, kompleksiškus procesus ir diskursus. Taip suprantama diskurso kompetencija turėtų būti įgyjama mokantis vokiečių kaip užsienio kalbos, taikant atminties vietų metodą. Kad studentai sėkmingai galėtų dalyvauti kuriant ir suprantant atminties vietų diskursą, jie turėtų būti ne tik supažindinami su atminties vietų sąvoka, bet turėtų būti ugdomi ir jų gebėjimai bei įgūdžiai suprasti diskursus, juos kritiškai vertinti ir apmąstyti.

Kadangi diskursą sudaro ne tik pasakymai žodžiu ir raštu, mokantis vokiečių kaip užsienio kalbos, turėtų būti pasitelkiama ir muzika, filmai, nuotraukos, plakatai ir kt. Užduotys gali būti pateiktos kaip diskusijos ir keitimasis nuomonėmis.

6. Medžiagos pateikimas pagal mišriojo mokymosi principą

Rengiant projekto GEDI vokiečių kalbos kursą germanistikos studentams, taikomas mišraus mokymosi principas. Išdėstant kurso medžiagą, sinchroninis etapas seka po asinchroninio. Kai asinchroninis etapas yra pirmesnis nei sinchroninis, gali būti pasiektas vienodas besimokančiųjų žinių lygis. Studentai mokomosios medžiagos analizei gali pasirinkti tinkamą laiką, vietą ir mokymosi tempą. Taip sutaupoma daug laiko sinchroniniam mokymuisi. Žinios gaunamos asinchroninio mokymosi būdu, o sinchroninis mokymosi etapas yra skiriamas įgytų žinių gilinimui ir taikymui, diskusijoms ir refleksijai.

Įgyvendinant dvišalį projektą *Kultur-didaktische Modellbildung. Deutsch-polnische Erinnerungsorte im Fach Deutsch als Fremdsprache* ('Kultūros didaktikos modelių kūrimas. Vokiškos-lenkiškos atminties vietos mokantis vokiečių kaip užsienio kalbos') [ULR 6] buvo sukurtas keturių pakopų didaktinis modelis, taikomas pagal kaladėlių principą (Behrendt 2016: 88). Pagal šį modelį parengta ir čia aprašomo kurso mokomoji medžiaga, nes toks principas suteikia dėstytojams laisvės pasirinkti temas ir jas pritaikyti pagal studentų interesus bei kalbos mokėjimo lygį. Tai yra suderinama ir su mišriuojamu mokymusi.

Toliau bus pristatomi šio modelio etapai su pavyzdžiais iš kurso Atminties vietos. Pirmame etape A, kurį galima vadinti įvadu ar parengiamuoju etapu, suaktyvinamos studentų analizuojamos temos žinios, sukeliamas susidomėjimas atminties vieta ir taip įvyksta pirmasis susipažinimas su ja. Nagrinėjant temą *Plattdeutsch* ('vokiečių žemaičių tarmė'), etape A pateikiamas tekstas *Plattdeutsch* tarme, o studentai jį turi išversti į bendrinę vokiečių kalbą. Iškart tampa aišku, kad tai yra kita kalba, kurią ne taip lengva suprasti. Taip studentai patenka į situaciją, sukeliančią norą daugiau sužinoti apie šią kalbą.

Antros pakopos B – gilinimasis – tikslas yra studentus supažindinti su atminties vietos daugiasluoksniškumu. *Plattdeutsch* tarmė nagrinėjama ne tik kaip komunikacijos priemonė, bet ir kaip svarbus kalbos istorijos ar germanų genčių istorijos šaltinis.

Trečias etapas C – diferenciacija –, skirtas pristatyti atminties vietą per skirtingas medijas, taip studentai supranta, kad diskursas yra įvairialypis konstruktas.

Ketvirtame etape D studentai apmąsto savo poziciją šio diskurso atžvilgiu (vgl. Behrendt 2016: 91). Parodžius tinklalaidę apie tai, kaip kai kuriose Šiaurės Vokietijos mokyklose pamokos vyksta *Plattdeutsch*

kalba, išprovokuojama diskusija apie šios tarmės svarbą šiandien, apie tai, ar yra ir kokios galimybės šią tarmę toliau puoselėti.

Etapai A ir B gali vykti asinchroniniu būdu kaip elektroninis mokymasis. Vėlesniais sinchroniais etapais žinios taikomos, diskutuojama, kam labiausiai ir tinka etapas C. Kaip anksčiau buvo minėta, studentai turi pristatyti informacijos paieškos rezultatus. Jei tam laiko užtenka, pristatymas gali vykti sinchroninio etapo metu. Taip pat galima etapą D, kuris yra skirtas refleksijai, organizuoti kaip asinchroninį mokymąsį.

7. Baigiamosios įžvalgos

Straipsnyje pristatytas pagal GEDI projektą parengtas vokiečių kalbos kursas, skirtas germanistikos studentams, mokantiems vokiečių kalbą C1.2 lygiu, kuris remiasi atminties vietų koncepcija. Ši koncepcija taikyta vadovaujantis tuo, kad kultūros mokymasis svarbus mokantis užsienio kalbos, ypač germanistikos studentams, būsimiems mokytojams ar tarpkultūrinę germanistiką studijuojantiems studentams.

Šio straipsnio tikslas – parodyti, remiantis pavyzdžiais, kad kolektyvinės ir kultūrinės atminties bei atminties vietų koncepcija atveria daug taikymo galimybių mokantis vokiečių kaip užsienio kalbos.

Komunikuojant užsienio kalba reikėtų būti susipažinus ir su kultūriniu kontekstu, kuriame gyvena bendruomenės nariai, kurių kalbą norima išmokti. Dėl šios priežasties rekomenduotina, mokantis užsienio kalbos, įtraukti (kultūros) istorijos mokymosi turinį kaip svarbų kultūrinės atminties komponentą. Tam ypač tinkamas atminties vietų metodas, nes taip studentai galės susipažinti su svarbiu vokiškai kalbančių šalių žmonių kultūriniu kontekstu ir kritiškai vertinti nusistovėjusius interpretacinius modelius ar istorinius įvykius ir asmenybes.

Literatūra

ASSMANN, Jan (1988): Kollektives Gedächtnis und kulturelle Identität. In: Kultur und Gedächtnis. Frankfurt, 9–19.

BADSTÜBNER-KIZIK, Camilla (2020): Kulturelles Gedächtnis und Erinnerungsorte im Kontext Deutsch als Fremdsprache. In: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht, 25:1, 649–675.

BEHRENDT, Renata (2016): Deutsch-polnische Erinnerungsorte im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Methodik und Zielsetzungen bei der Erarbeitung von Unterrichtsmodellen durch Studierende. In: Badstübner-Kizik, Camilla / Hille, Almut (Hrsg.): Erinnerung im Dialog. Deutsch-polnische Erinnerungsorte in der Kulturdidaktik Deutsch als Fremdsprache. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 79–93.

FRANCOIS, Etienne/SCHULZE, Hagen (Hrsg.) (2001): Deutsche Erinnerungsorte. 3 Bände. München: Beck.

HALBWACHS, Maurice (1985): Das kollektive Gedächtnis. Frankfurt a. M.: Suhrkamp. Französisches Original 1950.

LEGUTKE, Michael K. (2010): Kommunikative Kompetenz und Diskursfähigkeit. In: Hallet, Wolfgang/Königs, Frank G. (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachendidaktik. Seelze-Velber: Kallmayer, 70–75.

NORA, Pierre (1996): From Lieux de mémoire to Realms of Memory. Preface to the English-Language Edition, in: Pierre Nora/Lawrence D. Kritzman (Hrsg.): Realms of Memory. Rethinking the French Past, New York: Columbia University Press, XV–XXIV.

SIEBEK, Cornelia (2017): Erinnerungsorte, Lieux de Mémoire, Version: 1.0, in: Docupedia-Zeitgeschichte, 02.03.2017 http://docupedia.de/zg/Siebeck_erinnerungsorte_v1_de_2017 DOI: <http://dx.doi.org/10.14765/zzf.dok.2.784.v1>

Interneto šaltiniai

ULR 1: <https://gedi.germanistik-ucm.eu> (žiūrėta: 2023-01-22)

ULR 2: <https://memodics.wordpress.com/about/> (žiūrėta: 2023-01-23)

ULR 3: <https://memodics.wordpress.com/literatur-und-materialien/literatur/literatur-erinnerungsorte/> (žiūrėta: 2023-01-23)

ULR 4: <https://www.deutschlandfunk.de/deutsche-erinnerungsorte-100.html> (žiūrėta: 2023-01-28)

ULR 5: <https://www.br.de/radio/bayern2/sendungen/radiowissen/gedaechtnisforschung-nationalsozialismus-erinnerung-100.html> (žiūrėta: 2023-01-06)

ULR 6: https://memodics.files.wordpress.com/2014/05/goethe_mickiewicz.pdf (žiūrėta: 2023-01-06)

Praktinio užsienio kalbų mokymo(si) skaitmeninėje aplinkoje iššūkiai ir siūlomi sprendimai

Danijela Vranješ, Belgrado universitetas, Serbija

1. Įvadas

Nors internetinio mokymosi koncepcija nėra visiškai nauja ir iki pandemijos daug kur buvo sėkmingai taikoma mokant užsienio kalbų (Enkin & Mejías-Bikandi 2017; Opp-Beckman 2002; Lai, Zhao, & Wang 2011), pandemija sutrikdė visą švietimą, todėl mokymą(si) internetu teko taikyti daug plačiau nei tikėtasi. Šis pokytis buvo iššūkis visiems pedagoginį darbą dirbantiems asmenims visame pasaulyje, kuris pandemijos pradžioje atrodė beveik neįveikiamas.

Per trumpą laiką buvo bandoma susipažinti su įvairiomis internetinėmis mokymo priemonėmis. Nors internetinį mokymą(sį) galima laikyti gera išėtimi pandemijos metu, labai greitai paaiškėjo, kad toks mokymas(is) yra daugiau nei tik nekontaktinis mokymas(is) (Stumpner, Plaimauer 2021). Todėl šio straipsnio tikslas – remiantis asmenine patirtimi ir apmąstymais bei kitų pedagogų liudijimais, viena vertus, parodyti dažniausiai pasitaikančius internetinio mokymo(si) iššūkius, su kuriais susidūrė visi pedagogai nepriklausomai nuo dalyko, kita vertus, atkreipti dėmesį į sunkumus, kurie ypač trikdo užsienio kalbų mokymą(si). Straipsnyje taip pat bandoma pasiūlyti keletą sprendimų, kaip įveikti šiuos iššūkius.

2. Bendrieji iššūkiai

Kai kurie iššūkiai, su kuriais susiduriama mokant(is) internetu, vienodai paveikė visų sričių studentus. Nors pandemija visų pirma buvo neeilinė visuomenės sveikatos situacija, tačiau greitai išryškėjo ir finansiniai sunkumai. Tai reiškė, kad ne visi studentai turėjo vienodas sąlygas dalyvauti mokantis internetu, nes ne kiekviena šeima galėjo sau leisti įsigyti kompiuterį, jau nekalbant apie kitus įrenginius, pavyzdžiui, kameras, mikrofonus ar ausines. Nors kai kurie universitetai savo studentams ir suteikė galimybę naudotis šia įranga, tai greičiau buvo išimtis nei taisyklė.

Dėl šių techninių sunkumų ir šeiminės aplinkos, kurioje besimokantieji turėjo dalyvauti mokymosi procese, mokymas buvo gana vienkryptis, todėl neretai pasitaikydavo atvejų, kai pedagogai pamokas ar pasikaitas vedavo prieš „juodus langus“, dažnai negaudami besimokančiųjų grįžtamojo ryšio. Dėl to nukentėdavo pamokų interaktyvumas ir dinamika, nes ne tik pedagogas, bet ir besimokantieji negalėjo matyti ir suprasti kitų dalyvių reakcijų.

Tiesioginio kontakto trūkumas, nors ir internetinėje erdvėje, ir ne tik tarp pedagogų ir besimokančiųjų, bet ir tarp besimokančiųjų, turėjo akivaizdžių psichologinių pasekmių, kurios taip pat turėjo didelės įtakos mokymui(si). Daugelyje aukštųjų mokyklų ir universitetų ši problema buvo ypač pastebima tarp pirmo kurso

studentų – priešingai nei jų vyresnieji kolegos, kurie anksčiau susipažino universitete, pirmo kurso studentai neturėjo jokios galimybės gyvai susipažinti vieni su kitais.

Dėl šių priverstinai susiklosčiusių sąlygų nukentėjo mokymo(si) organizavimas. Internetinėje aplinkoje pedagogams kartais sunku rasti tinkamų metodų mokymosi medžiagai perteikti, nes tradicinių metodų, paprastai taikomų kontaktinio mokymo(si) metu, nepakanka. Be to, dėl nuolatinio buvimo internetinėje erdvėje ne tik besimokantiejiems, bet ir pedagogams kyla problemų, nes vienu metu tenka atlikti daug veiklų. Todėl ypatingą dėmesį reikėtų skirti pedagogo pasirengimui. Viena vertus, pedagogas turi rasti būdą, kaip įprastas užduotis ir pratimus perkelti į internetinę erdvę, kita vertus, turėtų būti taikomi įvairūs metodai, naudojant įvairius internetinius įrankius. Reikėtų stengtis nepasiklysti internetinių įrankių įvairovėje ir nepadaryti jų pagrindiniu mokymo(si) akcentu, bet naudoti jas tik kaip mokymosi priemones.

Dėl minėtų ir kitų priežasčių studentai dažnai nepilnai dalyvaudavo mokymosi procese. Daugelis iš viešojo transporto priemonių, pasivaikščiodami ar net iš lovos su pižamomis ir dalyvaudavo tik iš dalies bei būdavo mokydamiesi nelabai aktyvūs. Dėl to, kad studentai internetinio mokymosi procese dalyvaudavo neaktyviai, jie turėjo daugiau dirbti savarankiškai (Li, 2022), nes viską, ką praleisdavo, turėdavo išmoti savarankiškai. Kiekvieno semestro pabaigoje įvairiose grįžtamojo ryšio apklausose daugelis Belgrado germanistikos studentų nurodė, kad jie jautėsi „palikti patys sau“ ir kad tai apsunkino jų studijas.

3. Kalbos mokymasis internetinėje aplinkoje: iššūkiai ir siūlomi sprendimai

Ankstesniame skyriuje minėtos kliūtys, tokios kaip išjungtos kameros ir nepakankamas studentų aktyvumas, kelia ypač daug problemų mokantis kalbos, nes aktyviai nevartojant kalbos jos išmokti yra žymiai sudėtingiau (taip pat žr. Dumadag Gopal; Carrillo, Mallonga, 2022: 102). Dauguma internetinių komunikacijos platformų siūlo šios problemos sprendimą: naudojantis funkcija „pakelkite ranką“ galima pranešti kitiems, kad norite ką nors pasakyti, kas imituoja mokymosi procesą auditorijoje. Tačiau patirtis parodė, kad tai ne visada veikia idealiai, nes visada atsiranda studentų, kurie paprasčiausiai kalba prieš tai „nepakėlę rankos“.

Kita galimybė būtų dėstytojui pakviesti studentus pasisakyti. Tačiau taikant šį metodą pamoka praranda dinamiškumą ir interaktyvumą, nes pokalbis yra gana vienpusiškas. Todėl reikėtų pasverti privalumus ir trūkumus ir, jei reikia, tai taikyti atsižvelgiant į grupę. Interakciją galima skatinti ir dirbant grupėse. Studentai, dirbdami nedidelėmis grupėmis, parengia tam tikrą temą ar atlieka tam tikrą užduotį, kurią vėliau pristato visiems. Tačiau darbas grupėmis mokantis internetu turi dvi puses. Kitaip nei dirbant grupėmis kontaktinio mokymo(si) metu, kai pedagogas gali stebėti visas grupes vienu metu ir visą laiką yra šalia, mokant(is) internetu pedagogas negali stebėti visų grupių tuo pačiu metu. Pedagogas atskiras grupes gali aplankyti tik trumpai. Be to, sunku kontroliuoti ilgai trunkančias užduotis. Viena iš priežasčių yra ta, kad paprastai internetinėse komunikacinėse platformose, pradedant darbą grupėmis, reikia nustatyti tam tikrą laiką, kurio vėliau negalima keisti. Kai kurios grupės užduotis atlieka greičiau, kai kurioms prireikia daugiau laiko, o dirbant kelioms grupėms vienu metu tai gana sunku kontroliuoti. Todėl rekomenduojama rinktis trumpesnį darbo grupėmis laiką, kad besimokantieji šį laiką iš tikrųjų skirtų užduočiai atlikti.

Tie studentai, kurie turi daugiau darbo su technologijomis įgūdžių, gali naudotis įvairiais įrankiais ir programėėmis, kuriomis galima patikrinti, ar parašytame tekste nėra kalbos klaidų. Mokantis užsienio kalbos šios programėlės „iš draugo gali lengvai virsti priešu“. Mokantis užsienio kalbos, klaidos yra teigiamas reiškinys, nes, viena vertus, darant klaidas galima daug laisviau reikšti savo mintis, nei labai atidžiai stebint kiekvieną formuluojamą kalbos konstrukciją; kita vertus, taip pat reikėtų gebėti pastebėti ir ištaisyti savo klaidas, nes įrodyta, kad tai veiksminga mokymosi strategija. Tokie kalbos apdorojimo įrankiai gali tapti priešu ne tik mokantis, bet ir atliekant testus, kurie pandemijos metu daug kur vyko internetu ir dėstytojams keldavo problemų, nes sumanesniems studentams dažnai pavykdavo neapstebimai atlikti automatinius pataisymus ir dėl to testo rezultatai tapdavo abejotini.

4. Įžvalgos ateičiai ir rekomendacijos „pokovidinei erai“

Kaip rodo S. M. Saha (2021) tyrimo rezultatai, taip ir daugelis Belgrado universiteto germanistikos studentų atlikdami internetinę apklausą teigia, kad norėtų turėti galimybę rinktis kontaktinį ar internetinį mokymąsi. Nors tai dėl organizacinių priežasčių nėra įmanoma, išimtiniais atvejais, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, galima organizuoti mokymąsi internetu, pvz., jei dėstytojas serga. Be to, greičiausiai kiekvienas universitetas turi internetinio mokymosi platformą, kurią naudojo ir prieš pandemiją, pvz., *Moodle* virtualiąją mokymosi aplinką. Po pandemijos ši galimybė neturėtų būti pamiršta.

Pavyzdžiui, kontaktinio mokymosi metu jau naudoti pratimai galėtų dar kartą būti pateikiami kaip medžiagos įtvirtinimo pratimai arba ten galėtų būti pateikiami papildomi pratimai, kurių dėl laiko stokos negalima atlikti kontaktinio mokymosi metu.

Pandemijos metu atsiradęs savarankiškumas studijuojant, ką minėjo daugelis studentų, yra svarbus indikatorius, kad šiam gebėjimui ugdyti reikėtų ir po pandemijos skirti daugiau dėmesio.

Jei neugdama tokių svarbių savybių kaip savarankiškumas ir atsakomybės prisiėmimas bei tokių gebėjimų kaip disciplina, laiko valdymas, organizuotumas, smalsumas ar noras mokytis visą gyvenimą, tuomet mokymasis bent jau iš dalies netenka prasmės, o pandemija mums padėjo tai suprasti.

5. Internetinių įrankių, dažnai naudojamų mokantis kalbos, rekomendacija

Pagrindinis kalbos mokymosi bruožas yra tas, kad mokymasis turi būti interaktyvus, tam kad kalbos žinios būtų įgyjamos ne tik pasyviai, bet jos būtų taikomos ir aktyviai. Tai, kad mokymosi internetu negalime lyginti su kontaktiniu mokymusi bei kai kurios veiklos taip mokantis praranda prasmę, tai neturėtų visiškai sutrikdyti kalbos mokymosi. Šiai problemai spręsti egzistuoja įvairių internetinių mokymosi įrankių, kurie ne tik užtikrina interakciją, bet ir padeda studentams neprarasti koncentracijos.

Miro.com [URL 1] yra ne tik į įprastą klasėje naudojamą lentą panaši „internetinė lenta“, šis įrankis suteikia įvairių kitų galimybių, pvz., juo galima sukurti diagramas, semantines schemas, lenteles ir kt., taip pat jis pateikia parengtus užduočių pavyzdžius. Sukurti puslapiai taip pat gali būti integruojami į prezentacijas ir parsisiunčiami PDF formatu. Šiuo įrankiu studentams gali būti parengta visa internetinių pamokų knyga.

Panašiai kaip *Miro.com* įrankis, *Padlet* [URL 2] studentams suteikia galimybę rašyti vienu metu. Dėl savo struktūros šis įrankis puikiai tinka nedideliems projektams, pvz., straipsniams, užduotims, nuorodoms ar netgi tekstams rengti. Atsisiųstas turinys gali būti (anonimiškai ar asmeniškai) komentuojamas ir taip sukuriama platforma diskusijoms.

Visi žinome minčių lietaus užduotį paskaitos ar pamokos pradžioje, kai besimokantieji pateikia įvairias su tema susijusias asociacijas, o dėstytojas ar mokytojas tai užrašo ant lentos. *Mentimeter* [URL 3] leidžia tokio pobūdžio minčių lietu perkelti į interneto erdvę: įvedę kodą besimokantieji pamato klausimą, kur jie gali anonimiškai pateikti asociacijas ar komentarus. Besimokantiejiems užrašius savo atsakymus, jie iškart pasirodo ekrane, kuriuo dėstytojas ar mokytojas pasidalija.

Užuoat tai, kas buvo mokomasi paskaitoje ar pamokoje, uždavus pakartoti kaip namų darbą, įrankiu *Kahoot!* [URL 4] galima labai greitai patikrinti viktorina. Dėl šios viktorinos pramoginio pobūdžio testai yra įdomūs ir nesukeliantys įtampos. Taip atliekant užduotis, pareikalaujama studentų didesnio dėmesio ir dėl to teisingi atsakymai ir paaiškinimai geriau įsimenami.

Ne paslaptis, kad daugelis mokytojų negali sulaukti, kada baigsis mokymas(is) internetu. Internetinis mokymas(is) reikalauja daugiau darbo ir susikaupimo ne tik iš studentų, bet ir iš dėstytojų. Kada nors sugrįšime į auditorijas, tačiau turėtume pagalvoti apie tai, kad internetinio mokymo(si) teigiamas puses perkeltume ir į kontaktinį mokymą(si).

Literatūra

Anh Vo, T. K. (2022): English Teachers' Attitude and Challenges in Facing Immediate Online Teaching: A Case Study in Vietnam. *Journal of Nusantara Studies (JONUS)*, 7(2), 495–511. doi:10.24200/jonus.vol7iss2pp495-511

Baddeley, S. (2021): Online teaching: A reflection. *The Journal of Classics Teaching*, 1–8. doi:doi:10.1017/S2058631021000246

Dumadag Gipal, R. J., Carrillo, L. J., & Mallonga, J. C. (2022): Teachers' experiences of online teaching in English as a second language classes during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Learning and Teaching*, 14(3), 95–107.

Enkin, E., & Mejías-Bikandi, E. (2017): The effectiveness of online teaching in an advanced Spanish language course. *International Journal of Applied Linguistics*, 27(1), 176–197.

Husein, B., Idi, Y. N., & Basri, M. (2021): Teachers' perceptions on adopting e-learning during Covid-19 outbreaks: Advantages, disadvantages, suggestions. *Jurnal Tarbiyah*, 27(2), 41–57.

Kraushaar, J. M., & Novak, D. C. (2010): Examining the Affects of Student Multitasking with Laptops During the Lecture. *Journal of Information Systems Education*, 21, 241–251.

Lai, C., Zhao, Y., & Wang, J. (2011): Task-Based Language Teaching in Online Ab Initio Foreign Language Classrooms. *The Modern Language Journal*, 95, 81-103. doi:DOI: 10.1111/j.1540-4781.2011.01271.

Li, C. (2022): Problems and countermeasures of online teaching in the post-epidemic era. *SHS Web of Conferences*, 1–6.

Mohanty, A., & Mishra, S. (2022): Online Teaching during Covid-19 Pandemic: Perspectives of Stakeholders. *10. Pan-Commonwealth Forum 10 (PCF10)*, 32–58. doi:10.56059/pcf10.3258

Opp-Beckman, L. (2002): Africa Online: A Web- and Content-Based English Language Teaching Course. TE-SOL Journal, 11(3), 4–8.

Petrović, D. (2020): Digital competences of teachers in Serbia - Pilot of the Digital Needs Analysis Tool for Teachers (DNATT). Turin: European Training Foundation.

Saha, S. M. (2021): Teaching during a pandemic: Do university teachers prefer online teaching? Heliyon, 8(1), 1–9.

Schneider, C. (2022): Mikrotools und einfache Lernsoftware im Online-Unterricht - Allheilmittel oder didaktischer Flicker? LeRuBri Zeitschrift für Lehrende in Japan, 14–21.

Shalevska, E. (2021): The Unforeseen Advantages of Remote ESL/EFL Classes. European Journal of English Studies, 6(3), 37–45.

Shamail, A. (2020): Reflecting on Teachers' Online Teaching Challenges During the COVID -19 Pandemic: Interactions during the Q & A Session of a Webinar. Dialog, 1–18.

Stumpner, S., & Plaimauer, C. (2021): Schule im Stresstest - Online-Unterricht ist mehr als kein Präsenzunterricht. Das magazin der pädagogischen hochschule, 5(1), 27.

Theis, W., & Sokolowskaja, T. (2022): Pandemischer Online-DaF-Unterricht am Fremdsprachenzentrum der Universität Brasilia und an der Murmanskter Arktischen Staatlichen Universität. Current Issues in Linguistics and Methods of Foreign Language Teaching, 163–172.

Interneto šaltiniai

URL 1: <https://miro.com>

URL 2: <https://padlet.com>

URL 3: <https://www.mentimeter.com/>

URL 4: <https://kahoot.com/schools-u/>

Skaitmeninis literatūros mokslas: iššūkiai studijuojant germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse

Veronika Jičínská, Ūsčio prie Labės Jano Evangelisto Purkino universitetas, Čekija

1. Skaitmeninis literatūros mokslas studijuojant germanistiką ne vokiškai kalbančiose šalyse

Skaitmeninė humanitarika pastaraisiais metais vystosi labai sparčiai, germanistika taip pat nėra išimtis šiuo požiūriu. Ypač ne vokiškai kalbančių šalių germanistikos, kuri nėra didelė ir dėl to jai tenka įveikti specifinius iššūkius, tyrimų orientavimasis į skaitmeninę lingvistiką, literatūrologiją ir vokiečių kalbą kaip užsienio kalbą gali būti aktualus, norint kad ši sritis išliktų.

Dėl tyrimų ir studijų paradigmos kitimo kritiškai vertinamos ne tik literatūros dalyko programos, bet ir metodologija.⁶ Planuojant ne vokiškai kalbančių šalių germanistikos programų turinį, būtų galima ir reikėtų mažiau dėmesio skirti vokiškai kalbančių šalių švietimo institucijose analizuojamam klasikiniam (J. V. Getei, F. Šileriui) ir moderniam (M. Frišui, G. Grasui, H. Bioliui) literatūros kanonui (plg. Tütken 2006: 53). Kita vertus, klasikinių ar vokiškai kalbančių šalių kanoninių tekstų nereikėtų atmesti dėl jų tariamo neaktualumo ar kalbinio neprieinamumo. Ne vokiškai kalbančių šalių germanistika gali šių šalių literatūros tekstų istorinį-politinį ir sociokultūrinį kontekstą aptarti su tam tikra distancija. Todėl tarpkultūrinis aspektas išryškėja žymiai labiau ir ateityje bus svarbus skaitmeniniam literatūros mokslui.

Savo straipsnyje apie netolimą skaitmeninio literatūros mokslo ateitį Thomas Weitinas išreiškia nuomonę, kad poreikis keistis, įgaunant vis didesnę mastą skaitmeniniams analizės metodams, greičiausiai palies ir tokias sritis kaip literatūros mokslas, nors ir nėra iki galo aišku, kaip tai bus taikoma (Weitin 2015: 653).

Ne vokiškai kalbančių šalių germanistika šiuo metu patiria spaudimą. Viena to priežasčių yra maži ar netgi labai sumažėję studentų skaičiai, kurie šios srities katedras „verčia“ ieškoti naujų metodų ir skaitmeninių įrankių, kad galėtų išlaikyti šiuolaikinio lygio konkurencingumą. Taip pat ir tas faktas, kad daugelis literatūros kursuose analizuojamų tekstų yra suskaitmeninti, pakeitė literatūros dėstymą. Vien jau literatūros tekstų, istorinių šaltinių, skaitmeninių sąvadų, elektroninių knygų prieinamumas internete bei galimybė bibliotekų puslapiuose rasti rašytojų portalus, biografines ir dalykines duomenų bazines, skaitmeninius leidinius ir šaltinius, įskaitant ir atviros prieigos leidinius bei mokslinius tinklaraščius, labai keičia skaitymo galimybes ir elgesį.

⁶ Plg., pvz., Giselos Tütken atliktos išsamios studijos svarbias literatūros turinio ir mokymo metodikos ne vokiškai kalbančiose šalyse įžvalgas (Tütken 2006).

Šiame straipsnyje aptariamos tokios skaitmeninių studijų ir ne vokiškai kalbančių šalių germanistikos skaitmeninės galimybės: 1) germanistikos studentų skaitymo kompetencijos ugdymas atsižvelgiant į hipertekstualumą, multimedialumą, multimodalumą ir interaktyvumą; 2) ne vokiškai kalbančių šalių germanistikos tarpkultūrinio potencialo vystymas, atsiradus skaitmeniniams šaltiniams ir naujiems tyrimo metodams.

2. Literatūros tekstas kaip komunikacinis veiksmas ir informacijos šaltinis

Kai kurias skaitmeninės kultūros žmogaus ir mašinos sąveikos hipotezes jau yra suformulavę kognityviniai mokslai, tame tarpe ir kognityvinė lingvistika. Šios hipotezės visų pirma susijusios su konteksto nulemtu kalbiniu elgesiu ir socialiniu pažinimu. Yra nustatyta, kad socialinio pažinimo paradigma ir dėl to mokymosi procesai bei gebėjimai (pvz., skaitymo ir rašymo gebėjimai) jau iš esmės yra pasikeitę (Koplósi 2016: 162–163).

Tuo remiantis literatūros tekstai gali būti laikomi kompleksiškais komunikaciniais veiksmais (Corbiveau-Hoffmann 2002: 7) ar duomenų struktūromis. Čia kyla klausimas, kaip turi būti elgiamasi, pvz., su literatūros klasikiniu kanonu. Kaip rodo patirtis, tokių tekstų simbolinis turinys skaitytojams nėra žinomas, o šių tekstų internetinės informacijos (*network-based information* (Koplósi 2016: 163)) potencialas yra didelis. Pavyzdys, kaip galima taikyti skaitmeninius šaltinius, yra Hercogienės Anos Amalijos bibliotekos interneto puslapis, kur pristatomas projektas *Sammlungsräume digital* ('Skaitmeninės kolekcijos') [URL 21]. Studentai, turintys pakankamai vidurinės mokyklos išsilavinimo žinių, tinkamai pasirinkę paiešką, gali rasti šaltinių, kurie padėtų susidaryti epochos, jos kultūros praktikos ir literatūros, kaip pagrindinės medijos, vaizdą.

Skaitmeninių šaltinių ir įrankių taikymo pavyzdžiai literatūros kursuose

Kurso tema: Johanas Volfgangas Getė ir jo laiškų romanas „Jaunojo Verterio kančios“ (1772)

Tikslas: Skaitmeninės ir skaitymo kompetencijos ugdymas

1-a tema: J. V. Getė – rašytojas, teisininkas, tarnautojas, gamtininkas ir kolekcininkas

Multimedialumas, multimodalumas, interaktyvumas

Paieška internete: J. V. Getė ir jo kūryba [URL 19]

Darbas su duomenų bazėmis ir šaltiniais [URL 19]

2-a tema: „Jaunojo Verterio kančios“

Tekstualumas ir hipertekstualumas

[Die Leiden des jungen Werthers – Wikipedia](#) (Jaunojo Verterio kančios – Wikipedia) [URL 6]

[Das Goethezeitportal: Wertheriana](#) (J. V. Getės epochos portalas: Wertheriana) [URL 3]

<https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/20204> [URL 5]

3-a paskaita: „Jaunojo Verterio kančios“

Darbas su pirminiais tekstais, įdėmusis skaitymas (*Close Reading*)

Kreipiniai laiškuose (*Werther/Werther Herr* ('Verteris, ponas Verteris')), santykis su vardu Verteris, fiktyvios J. V. Getės laiškų romano erdvės inscenizavimas;

Jautraus rašymui būdingų raktažodžių *Liebe* ('meilė'), *Herz* ('širdis'), *Einbildungskraft* ('vaizduotė'), *Lesen* ('skaitymas'), *Kunst/Künstler* ('menas/menininkas') reikšmė

Darbas su pirminiais tekstais (J. V. Getė, M. Milleris), atsietasis skaitymas (*Distant Reading*) (fragmentiškai)

Johano Volfgango Getės „Jaunojo Verterio kančios“ (1772) ir Johano Martino Millerio „Siegwart, eine Klostergeschichte“ ('Siegwart, vienuolyno istorija') (1776) palyginimas – pagrindinės sąvokos, reiškiančios jautrumą abiejuose kūriniuose

Intertekstualumas

Kompiuterinė teksto analizė

[DWDS](#) [URL 9]

[Der digitale Grimm](#) [URL 4]

[Voyant Tools](#) [URL 22]

Pav. 1. „Meilės“ sąvoka J. V. Getės ir M. Millerio romanuose – analizė, remiantis skaitmeniniu įrankiu *Voyant* [URL 22]

Skaitmeninis įrankis *Voyant* ypač tinka atsakymams į tokias klausimas rasti: Kokios sąvokos ir kaip dažnai yra vartojamos tekste ar tekstų rinkinyje? Kokiam kontekste vartojami pasirinkti žodžiai? Kaip žodžiai pasiskirto tekste? [URL 22]

J. V. Getės romanas „Jaunojo Verterio kančios“ ypač gerai tinka tokiam skaitymui ir analizei. Literatūriniai ir neliteratūriniai receptijos⁷ aspektai ir romane realizuota jautraus skaitymo koncepcija, kai tam tikra kalbinė raida yra tarsi lozungai (šiuolaikiniam skaitytojui suteikiantys didžiulį interpretacinį potencialą), taikant skaitmeninę analizę, gali būti tiriami naujai bei tiksliau.

3. Tinklo modelių konkurencija su istoriniais naratyvais

⁷ Receptija daugelyje sričių buvo labai kontroversiška (plg. poleminius tekstus, intertekstinės sąsajos su kitais to meto literatūriniais kūriniiais, „Verterio karštis“, „Verterio efektas“, nauji skaitymo įpročiai ir kt.).

Remiantis László Imre Komlósi teiginiu, kad šiuolaikiniai mokymosi procesai vyksta kaip paralelinis ir tinkliškas informacijos apdorojimas (Komlósi 2016: 163), galima daryti prielaidą, kad informacija taip pat apdorojama tokiais būdais. Kaip tai gali prisidėti prie tarpkultūrinio germanistikos ne vokiškai kalbančiose šalyse potencialo vystymosi?

Norėčiau tai pailiustruoti tokių reiškinių kaip žinių konsolidavimas, „big unread“ (Weitin 2015) ir tinkliškas informacijos apdorojimas pavyzdžiais, konkrečiai analizuojant kai kuriuos epochos apie 1900 mažiau tirtus aspektus. Daryčiau prielaidą, kad šie reiškiniai yra būdingi to laiko su literatūros produkavimu susijusioms struktūroms. „big unread“ reiškinys šiuo atveju būtų kūriniai, žurnalistikos tekstai ar su literatūra susijusi rašytojų, žurnalistų ir visuomenės veikėjų veikla.

Suskaitmeninti tampa prieinami tokie šaltiniai kaip laikraščiai ir žurnalai, kuriuose rašytojai ir rašytojos publikavo savo arba pamirštus, arba literatūros istorijos mažai nagrinėtus tekstus. Be to, buvo sukurtos duomenų bazės, kuriose sukauptos spausdintoje žiniasklaidoje išsibarsčiusios žinios. Pavyzdžiui, duomenų bazės *Frauen in Bewegung* ('Moterys sujudo') įrašai, kurie yra prieinami Austrijos nacionalinės bibliotekos puslapyje, atspindi moterų biografijas bei veiklą ir taip yra parodomas įvairiapusis moterų gyvenimo paveikslas 1848–1938 metais Habsburgų monarchijoje ir po to egzistavusioje Austrijos Respublikoje.

Kitas pavyzdys – ankstyvoji Rainerio Marijos Rilės recepcija Bohemijoje. Nors R. M. Rilės kūrybos ir jo kūrinių leidybos istorija yra išsamiai dokumentuota, prieiga prie regioninių ir mažiau žinomų žiniasklaidos priemonių gali papildyti R. M. Rilės recepciją vertingais duomenimis. To laiko spausdintos žiniasklaidos studijos aiškiai rodo, kad R. M. Rilės ankstyvieji eilėraščiai Bohemijoje buvo skaitomi ir apie juos buvo diskutuojama. Taip pat suskaitmenintos tuometinės žiniasklaidos priemonės rodo, kad publikavimo ir recepcijos procesus vykdė literatūros istorijoje dažnai neminimi asmenys.

Taigi skaitmeninė prieiga prie tokių šaltinių sudaro vadinamąsias tinklines žinias, kas sukuria turimų žinių naują struktūrą ir leidžia atsirasti naujoms kultūros koncepcijoms. Tokie procesai yra naudingi (ne tik) ne vokiškai kalbančių šalių germanistikai, nes taip gali būti atkreiptas dėmesys į regioninius, marginalinius ar tarpkultūrinius kalbos ir literatūros mokslo aspektus, kurie gali būti tiriami transnacionalinėje skaitmeninėje erdvėje.

4. Išvados

Skaitmeninė humanitarika ir skaitmeninis mokymasis suteikia galimybių ne vokiškai kalbančių šalių germanistikai judėti į priekį. Skaitmeninių tekstų bruožai kaip hipertekstualumas, multimedialumas, multimedialumas ir interaktyvumas atsižvelgia į šiuolaikinius mokymosi procesus. Dėl šios priežasties literatūros tekstai studentams gali būti patrauklūs.

Nors kyla dar daug klausimų, kaip literatūros tekstams taikyti kompiuterinę analizę [URL 18], jau dabar yra svarbi literatūros kaip komunikacinės, tinkliškai organizuotos veiklos koncepcija. Medijomis grįsti ir skaitmeniniai tyrimo metodai atskleidžia literatūros mokslo tarpkultūrinį potencialą.

Literatūra

CORBINEAU-HOFFMANN, Angelika (2002): Die Analyse literarischer Texte. Einführung und Anleitung. Tübingen/Basel: Francke.

KOMLÓSI, László Imre (2016): Digital Literacy and the Challenges in Digital Technologies for Learning. In: Daniel Dejica/Gyde Hansen/Peter Sandrini/Iulia Para (Hrsg.): Language in the Digital Era. Challenges and Perspectives. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open, 162–171.

LUPŞAN, Karla (2016): On the Use of Hypermediality in Teaching Culture in German as a Foreign Language Context. In: Daniel Dejica/Gyde Hansen/Peter Sandrini/Iulia Para (Hrsg.): Language in the Digital Era. Challenges and Perspectives. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open, 172–188.

ROTH, Steffen (2014): Fashionable Functions: A Google Ngram View of Trends in Functional Differentiation. In: International Journal of Technology and Human Interaction. Band 10, Nr. 2, 34–58.

TÜTKEN, Gisela (2006): Literatur im Unterricht Deutsch als Fremdsprache an der Hochschule im Ausland – aber wie? Ein Vorschlag am Beispiel Rußlands. In: Informationen Deutsch als Fremdsprache 33, 1, 52–90.

WEITIN, Thomas (2015): Digitale Literaturwissenschaft. In: Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte, Jg. 89, Nr. 4, 651–656.

Interneto šaltiniai (žiūrėta: 2023-03-13)

URL

1. [ANNO](https://anno.onb.ac.at/cgi-content/annoshow?call=mbb|19000312|6|100.0|0) <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/annoshow?call=mbb|19000312|6|100.0|0>
2. [Book titles in this series - Digitale Literaturwissenschaft](https://www.springer.com/series/16777/books) <https://www.springer.com/series/16777/books>
3. [Das Goethezeitportal: Wertheriana](http://www.goethezeitportal.de/index.php?id=3484) <http://www.goethezeitportal.de/index.php?id=3484>
4. [Der digitale Grimm](http://dwb.uni-trier.de/de/) <http://dwb.uni-trier.de/de/>
5. [Deutsches Textarchiv](https://www.deutschestextarchiv.de/) <https://www.deutschestextarchiv.de/>
6. [Die Leiden des jungen Werthers – Wikipedia](https://de.wikipedia.org/wiki/Die_Leiden_des_jungen_Werthers) https://de.wikipedia.org/wiki/Die_Leiden_des_jungen_Werthers
7. <https://dhd2016.de/boa.pdf>
8. [digital humanities im deutschsprachigen raum](https://dig-hum.de/) <https://dig-hum.de/>
9. [DWDS](https://www.dwds.de/) <https://www.dwds.de/>
10. [EGO \(Europäische Geschichte Online\)](http://ieg-ego.eu) <http://ieg-ego.eu>
11. Fickers, Andreas/Clavert, Frédéric: On pyramids, prisms, and scalable reading. In: Journal of Digital History, 1(1), 1–13. <https://doi.org/10.1515/JDH-2021-1008>
12. [Flüh, Marie \(2020\): Digitale Literaturwissenschaft im schulischen Bereich? Ein Bericht aus der Praxis – Fokus Lehrerbildung](https://hse.hypotheses.org/2560) <https://hse.hypotheses.org/2560>

13. [Frauen in Bewegung 1848–1938](https://fraueninbewegung.onb.ac.at/) <https://fraueninbewegung.onb.ac.at/>
14. <https://journalofdigitalhistory.org/en>
15. <https://studflix.de/deutsch/moderne-epoche-3656>
16. https://www.creta.uni-stuttgart.de/forschungsschwerpunkte/index.html#Fachgruppe_Neuere_Deutsche_Literatur
17. <https://www.texttechnologylab.org/applications/wikidition/>
18. [Hypotheses](https://de.hypotheses.org/) <https://de.hypotheses.org/>
19. [Logo Klassik Stiftung Weimar](https://ores.klassik-stiftung.de/ords/f?p=900:2:::P2_ID:2475) https://ores.klassik-stiftung.de/ords/f?p=900:2:::P2_ID:2475
20. [Moderne \(Epoche\) Literaturepoche einfach erklärt \[mit Video\]](#)
21. [Sammlungsräume digital - Archiv- und Forschungsbibliothek](https://www.klassik-stiftung.de/herzogin-anna-amalia-bibliothek/projekte/sammlungsraeume-digital/) <https://www.klassik-stiftung.de/herzogin-anna-amalia-bibliothek/projekte/sammlungsraeume-digital/>
22. [Voyant | forTEXT](https://fortext.net/tools/tools/voyant) <https://fortext.net/tools/tools/voyant>
23. [Wikidition | Text Technology Lab](#)
24. [Wikisource](https://de.wikisource.org/wiki/Abend_in_Skaane) https://de.wikisource.org/wiki/Abend_in_Skaane

Švietimas ekonomikos krizės(-ių) laikotarpiu ir nuotolinis mokymas kaip prieglobstis arba aklavietė

Olivera Durbaba, Belgrado universitetas, Serbija

2021-2022 m. vasaros semestre viename iš savo kursų apie vokiečių kaip užsienio kalbos mokymo daktiką ir metodologiją atlikau nedidelės apimties tyrimą su jo dalyviais - Belgrado universiteto (Serbija) germanistikos studentais, studijuojančiais paskutinį (aštuntą) bakalauro studijų programos semestrą. Šis tyrimas buvo sumanytas kaip empirinė įžanga į projektą "Germanistik digital". Juo buvo siekiama paskatinti studentus apmąstyti vis labiau švietimo institucijose ar mokymo(si) procesuose įsigalinčios skaitmenizacijos galimybes ir perspektyvas, pavojus ir riziką. Tyrimo metu studijuojantieji, remdamiesi austrų švietimo teoretiko Konrado Paulo Liessmanno "neišsilavinimo teorija" (žr. priedą), buvo skatinami apmąstyti institucinio užsienio kalbų mokymo ateitį. Savo apmąstymus jie iš pradžių rengė kaip rašto darbus, vėliau juos papildė grupinėse diskusijose. Ypatingas dėmesys buvo skirtas galimiems (neišvengiamos?) skaitmenizacijos ir mechanizacijos iššūkiams kasdieniame gyvenime ir mokykloje. Mane taip pat domino, ar ir kiek mokinių, priklausančių vadinamajai "digital natives" kartai, požiūriai ir nuomonės skiriasi nuo subjektyvių jų docentų ir profesorų, taip vadinamųjų "skaitmenizacijos imigrantų" ("digital immigrants") kartos, įspūdžių ir nuostatų.¹

Dauguma Liessmanno tezių mokiniams yra suprantamos ir pritaikomos mūsų švietimo sistemoje. Keletas tezių, kurios dažniausiai nesuprantamos ar sulaukia skepticizmo, daugiausia susijusios su jo nerimu (ne itin ryškiai, bet aiškiai išreikštu) dėl skaitmeninių medijų ir kitų techninių priemonių naudojimo užsiėmimų metu, kai kurių naujų mokymo(si) metodų ar tradicinių mokyklinių dalykų ir kanonų. Kaip to pavyzdys, čia pateikiama ištrauka iš vieno studentų rašinio: "Vaikams nereikėtų uždrausti naudotis socialiniais tinklais, mokytojai tik turėtų užtikrinti jų saugumą internete, siūlyti jiems mokymosi turinį socialiniuose tinkluose, skatinti juos ieškoti faktais pagrįstos informacijos. Jiems tikrai reikėtų pasiūlyti "autoritetų" arba patikimų šaltinių internete, nes internetas formuoja didelę jų kasdienio gyvenimo dalį. (...) Vaikams reikėtų pasiūlyti ką nors įdomaus ir jiems artimo, kad jie su noru bei pasitenkinimu suvoktų mokymosi medžiagą. Todėl mokytojai šiais laikais taip pat turi būti susipažinę su naujausiais įvykiais, reiškiniais ir tendencijomis."

Tačiau dviejuose rašiniuose iš 21 taip pat buvo įspėta apie tam tikrus skaitmeninių prietaisų ir šaltinių naudojimo įprastose mokyklos pamokose trūkumus arba atkreiptas dėmesys į tai, kad nepasiturinčių ar socialinę atskirtį patiriančių asmenų šeimose trūkstant techninės įrangos, visuomenėje gali toliau didėti ir net stiprėti socialiniai skirtumai.

Po diskusijų grupėse studentai susipažino su apibendrinta mokomųjų dalykų, kuriuos didaktizavau vykdydama "Germanistik digital" projektą, versija pavadinimu: "Valgis, tarpkultūriškai - Maistas kaip kultūros

tema vokiečių kaip užsienio kalbos pamokose¹². Vietoje išvadų kartu buvo parengta SSGG analizė, kurioje bandyta apmąstyti stipriąsias puses ir privalumus (**strengths**), silpnąsias puses ir trūkumus (**weaknesses**), perspektyvas, potencialą ir galimybes (**opportunities**) bei grėsmes (**threats**) diegiant skaitmeninę vokiečių kaip užsienio kalbos mokymo ir mokymosi medžiagą, ypač ruošiant mokytojus.

Kaip skaitmeninės mokymo ir mokymosi medžiagos naudojimo **privalumai** pirmiausia buvo paminėti tokios medžiagos autentiškumas, naujumas, vizualinis patrauklumas ir atitikimas tikrovei, o tai užsiėmimų metu leidžia taikyti į veiksma orientuotus metodus, įvairias darbo formas bei technikas. Be to, buvo konstatuota, kad su pandemija susijęs perėjimas prie nuotolinio mokymo, nepaisant pradinių sunkumų, neišvengiamai paskatino keisti mokymo metodus ir būdus net ir tuos mokytojus, kurie nėra įgudę naudotis kompiuteriu ir internetu, nes jie taip pat turėjo ko nors išmokti. Galiausiai, pasirodo svarbu, kad skaitmeninėje aplinkoje daug lengviau mokytis vieniems iš kitų, kad atsiranda projektinės ir bendradarbiavimo veiklos sinergija, užtikrinanti intensyvesnius mainus profesinėse organizacijose ir galimybes išbandyti mokomąją medžiagą įvairiuose mokyklų ir universitetų kontekstuose.

Tačiau kartu negalima paneigti ir tam tikrų **trūkumų**, dėl kurių sunku naudotis skaitmeninėmis priemonėmis. Vienas jų, pavyzdžiui, yra ryškus atotrūkis tarp kartų - jaunesni mokytojai paprastai yra labiau linkę leistis į šį "nuotykį" nei jų vyresni kolegos. Daugelis mokytojų vis dar yra gana "analogiškai mąstantys" ir grįžę prie užsiėmimų auditorijose ar klasėse nenori net pagalvoti apie hibridinį mokymą. Jie jaučiasi techniškai pervargę arba tiek prastesni už savo mokinius, kad nedrįsta su jais išbandyti kažko naujo. Be to, esamą medžiagą didaktizuoti ne visada lengva: (1) kai kuriems dalykams reikia nuolatinės IT specialistų pagalbos; (2) perkeltant turinį į internetui tinkamas formas, kartais prarandamos svarbios linijinių tekstų tipų savybės; (3) medžiagos skaitmeninimas dažnai nepavyksta dėl neišspręstų, konkrečiai šaliai būdingų autorių teisių klausimų.

Tačiau tolesnės suskaitmenintos mokymosi medžiagos plėtros **galimybės** atrodo gana realios: nuolat atsiranda naujų šaltinių, kuriamos naujos techninės galimybės, o dirbtinis intelektas taip pat turėtų suteikti dar daugiau šiuo metu net neįsivaizduojamų galimybių. Besimokantiesiems iš esmės galėtų būti naudinga, kad vykstant šiai kaitai atsirastų aktyvesnis visų suinteresuotųjų mokymo(si) procesų dalyvių bendradarbiavimas. Be to, skaitmeninės darbo formos pasirodo esančios lanksčiai pritaikomos, taupančios laiką ir didinančios savarankiškumą.

Tarp galimų rizikų ir grėsmių ypač grėsmingos atrodo šios aplinkybės: skaitmeninė mokymo ir mokymosi medžiaga reiškia, kad atsisakoma visų kitų šaltinių, ypač literatūrinių tekstų; besimokantieji susiduria su problemomis, kai mokymosi turinys apdorojamas linijiniu būdu, o ne tik hipertekstualiai; šaltinių patikimumas ir tiesos dalis juose yra dažnai abejotini; pernelyg intensyvus skaitmenizavimas lemia tai, kad prarandama daug humanistinių ugdymo ir tarpžmogiškojo bendradarbiavimo aspektų; mokymosi autonomijos ir savarankiško darbo procesų sureikšminimas neleidžia mokytojams ir besimokantiesiems aktyviai bendradarbiauti tarpusavyje.

Kaip matyti iš anksčiau pateiktų teiginių ir išvadų apie skaitmenizuotą medžiagą, akivaizdu, kad jaunosios kartos atstovai, priskiriami prie vadinamųjų "digital natives", daug lengviau ir entuziastingiau susidraugavo su skaitmeninio amžiaus produktais nei kai kurie mokytojai ir švietimo teoretikai, kuriems, kaip taip vadinamiems "skaitmeniniams imigrantams", ne visada lengva įžvelgti akivaizdžius naujųjų medijų privalumus ir potencialiai dideles galimybes kokybiškai keisti savo mokymą (Prensky 2001). Beveik visi mano tyrimo dalyviai įsitikinę, kad mokymas turėtų iš esmės keistis ir prisitaikyti prie naujų skaitmeninių galimybių. Taikydami jas pamokose, jie tikisi įdomesnių, stimuliuojančių, kūrybiškesnių, efektyvesnių, įvairiapusiškesnių ir jų amžių atitinkančių mokymosi formų, metodų ir medžiagos. Tai yra aiškus signalas, kad jų studijų aukštosiose mokyklose metu turėtų būti atsižvelgiama ir į tradicines, ir į skaitmenines mokymosi ir mokymo aplinkas.

Išnašos

1. Šalia gana daug straipsnių apie šią dichotomiją užsienio ir antrųjų kalbų mokymo srityje, daug įdomių ir praktikoje pritaikomų įžvalgų galima pasisemti ir iš naujausių tyrimų kitose mokslo srityse (žr. Chaves et al 2016, Holding 2011, Kysele-Schiemer 2015, Prensky 2001, Wang et al 2013).
2. Šiuo tikslu buvo pasiūlyta sutrumpinta mokymo ir mokymosi medžiaga, tinkama B2 lygio tarpkultūriniam vokiečių kaip užsienio kalbos kursui, kuriame pateiktos tokios temos: (1) Bendroji informacija maisto tema; (2) Viskas apie bulvę (-es); (3) Viskas apie dešras; (4) Viskas apie alų; (5) Viskas apie duoną; (6) Viskas apie makaronus, virtinukus ("Maultaschen"), Spätzle & Co.; (7) Viskas apie sūrį (šveicariško stiliaus); (8) Viskas apie (Vienos) šnicelį; (9) Viskas apie saldumynus: pyragai, tortai, pyragai, štrudeliai, šokoladas...; (10) Kulinarinė-kultūrinė kelionė po DACHL restoranus.

Literatūra

Chaves, H. V.; Maia Filho, O. N.; Melo, A. S. E. (2016). Education in times net generation: How digital immigrants can teach digital natives? *HOLOS*, 2, 347-356. <https://www.redalyc.org/pdf/4815/481554865026.pdf>

Durbaba, O. (2023). Zwischen Bildungsmisere und Bildungsreform(en): Reflexionen angehender Fremdsprachenlehrkräfte über moderne Bildungssysteme und Zukunftsperspektiven des institutionellen Fremdsprachenlernens, *Neofilolog*, Varšuva, atiduota spaudai.

Holding, Lynn (2011). Digital Natives and Digital Immigrants: Teaching and Learning in the Digital Age. *Journal of Singing*, 68.2, 199-206.

Kysela-Schiemer, Gerda (2015). Die Bedeutung des Einsatzes digitaler Medien (E-Learning) für Lehramtsstudierende. *Forschungszeitung* 8, 34-38. https://www.ph-kaernten.ac.at/fileadmin/media/forschung/Forschungszeitung/Digital_Forschungszeitung_Nr8.pdf Prensky, M. (2001), Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently? *On the Horizon*, 9.6, 1-6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424843>

Wang, Q., Myers, M.D. & Sundaram, D. (2013). Digital Natives und Digital Immigrants. *Wirtschaftsinformatik* 55, 409–420. <https://doi.org/10.1007/s11576-013-0390-2>

Priedai

Liessmanno straipsnių ir įrašų sąrašas (paskutinį kartą žiūrėta 2022 m. lapkričio mėn.):

- 1) „Was ist Bildung? Von welcher Lebensschulung profitieren unsere Kinder?“
<https://bildung-wissen.eu/wp-content/uploads/2019/09/Liessmann-9-2019.pdf>
- 2) „Der Wert der Bildung und die Bildung von Werten“ https://www.ufg.at/fileadmin/media/institute/kunst_und_gestaltung/bildnerische_erziehung/materialien_und_links/Einzeltexte/Referat_C.P._Liessmann.pdf
- 3) „Theorie der Unbildung. Die Irrtümer der Wissensgesellschaft“ (Kapitel: „Wer wird Millionär oder: Alles was man wissen muss“) <https://homepage.univie.ac.at/konrad.liessmann/Unbildung.pdf>
- 4) Geisterstunde: Die Praxis der Unbildung (Kapitel: Pisa, Panik und Bologna)
https://files.hanser.de/Files/Article/ARTK_LPR_9783552057005_0002.pdf
- 5) Prof. Dr. Konrad Liessmann spricht über die Herausforderungen der Digitalisierung <https://www.youtube.com/watch?v=J7HQpFk7REA&t=193s>
- 6) Konrad Paul Liessmann: Die verblässende Idee von Bildung (NZZ Standpunkte 2014)
<https://www.youtube.com/watch?v=IPRuOxSZLVg&t=1223s>

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Leidinyi parengtas vykdant projektą Germanistik Digital 2020-1-SK01-KA226-HE-094271, kuris iš dalies finansuojamas Europos Komisijos. Atsakomybę už šį leidinį prisiima autorės ir autoriai. Ko-misija ir nacionalinė agentūra SAAIC nėra atsakingos už leidinyje pateiktą informaciją.

Germanistik
Digital
Projekt Erasmus+

University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava, 2023
ISBN 978-80-572-0327-8